

၆

နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများ၏ အခွင့်အရေးများ - ဒုက္ခသည်နှင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ

မိတ်ဆက်

နိုင်ငံပြင်ပသို့ ရောက်ရှိနေသူများ သို့မဟုတ် မည်သည့်နိုင်ငံကမှ နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုသော နိုင်ငံမဲ့သူများသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုများနှင့် ကြုံတွေ့ နိုင်ခြေ အထူးများသည်။ မိမိနိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်ကြသူများသည် အစိုးရ၏ ဝန်ဆောင်မှု များကိုရရှိခြင်း၊ ဥပဒေဖြင့်ကာကွယ်ပေးထားခြင်း၊ ဒေသသုံးဘာသာစကားကို ပြောဆိုခြင်း စသည့်အချက်များကြောင့် ထိုသူတို့မှာ ပို၍အကာအကွယ်ရသည်။ သို့သော် တစ်စုံ တစ်ဦးကို နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုထားလျှင် (အကယ်၍ ထိုသူသည် နိုင်ငံ အတွင်း တရားမဝင် နေထိုင်သည့်အခြေအနေမျိုးတွင်) အနိုင်ကျင့်ခံရနိုင်ခြေ ပို၍ များသည်။ ထိုအားနည်းချက်များကြောင့် ၎င်းတို့ကို အကာအကွယ်ပေးရေး တိုးမြှင့် လုပ်ဆောင်ရန် လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများကို မိတ်ဆက်လာရခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်၏ အခန်း(၆)နှင့် အခန်း(၇)တို့တွင် နိုင်ငံတစ်ခုခုမှ နိုင်ငံသားဖြစ်မနေသူများကို အဓိကထားကာ သုံးသပ်ထားပြီး ၎င်းတို့အနေနှင့် မိခင်နိုင်ငံ၏ အပြင်ဘက်သို့ မည်သို့မည်ပုံ ရောက်ရှိနေထိုင် နေကြပုံ၊ နိုင်ငံများအကြား မည်သို့လှည့်လည်သွားလာနေကြပုံများအကြောင်း ဆန်းစစ်လေ့လာထားသည်။ ယခုအခန်း(၆)တွင် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများနှင့် ဒုက္ခသည်များနှင့် အကြောင်းကို လေ့လာတင်ပြထားပြီး လာမည့်အခန်းတွင် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများနှင့် လူကုန်ကူး ခံရသူများအကြောင်းကို ဆွေးနွေးထားသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ထိုသူများအားလုံးသည် နိုင်ငံသား မဟုတ်သူဟု သတ်မှတ်ထားသော အမျိုးအစားများဖြစ်ကြပြီး အဆိုးဆုံး ထိလွယ်ခိုက်လွယ် ဖြစ်သော အုပ်စုများတွင် ပါဝင်ကြသည်။

တစ်စုံတစ်ဦးသည် နိုင်ငံသားဟု သတ်မှတ်ထားသော အထောက်အထားတစ်ခုခုကို မကိုင်ဆောင်ထားလျှင်၊ ပုံမှန်လမ်းကြောင်းမှမဟုတ်ဘဲ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်လျှင် သို့မဟုတ် အထောက်အထားမရှိလျှင် (ဥပမာ - ဗီဇာ၊ နိုင်ငံကူးလက်မှတ် စသည့် အထောက်အထားမရှိခြင်း) မတရားအနိုင်ကျင့်ခံရခြင်း၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း၊ အမြတ်ထုတ်ခံရခြင်း၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်မိခြင်းနှင့် အခြားသော ခြိမ်းခြောက်ခံရမှုမျိုးစုံ ကြုံတွေ့ရနိုင်သည့် အန္တရာယ်များရှိသည်။ ၎င်းတို့သည် အနိုင်ကျင့်ခံရနိုင်ခြေများသည်။ ဥပမာ - ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားအများစုသည် ဒေသခံအလုပ်သမားများကဲ့သို့ တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံခံရခြင်း မရှိပါ။ ၎င်းတို့ လိုအပ်နေသော ဝန်ဆောင်မှုများ - ဥပမာ ကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် ပညာရေးလည်း လက်လှမ်းမီရရှိနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ အကြောင်းရင်းမှာ ၎င်းတို့ကို နိုင်ငံတွင်း ကျင့်သုံးနေသော ဥပဒေများက လုံလောက်စွာ ကာကွယ်ပေးထားခြင်း မရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အချို့ကိစ္စရပ်များတွင် ၎င်းတို့နိုင်ငံ၏ ကောင်စစ်ဝန်ရုံးများကပင် ကာကွယ်ပေးခြင်းမရှိသဖြင့် (ကောင်စစ်ဝန်ရုံးဝန်ဆောင်မှုများမှာ မည်သည့်နိုင်ငံတွင်မဆို ရောက်ရှိနေသော ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားများအား အကူအညီပေးရန် သံရုံးများမှ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။) နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုကြရန်မှာ စိန်ခေါ်မှုကြီးတစ်ခု ဖြစ်နေသည့်တိုင်အောင် အချို့အခြေအနေများတွင် လူ့အခွင့်အရေးဟူသော အချက်ကသာ ၎င်းတို့ရရှိနိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသော တရားဝင်အကာအကွယ် ဖြစ်နေတော့သည်။

နိုင်ငံမဲ့နေသူများကို အကာအကွယ်ပေးရန်အတွက် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများ၊ အစီအမံများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ အမှန်တကယ် သတ်သတ်မှတ်မှတ် ရှိနေသည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများအားလုံးသည် ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့်ရှိသင့်သည်။ အကြောင်းမှာ ထိုသူတို့သည် လူသားများ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ရွှေ့ပြောင်းသွားလာသူများ၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းများနှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုများကို လစ်လျူရှုခြင်း သို့မဟုတ် အနည်းဆုံး ဖုံးကွယ်ထားခြင်းမျိုးကို အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံအများစုက ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ထိုသူတို့၏ ထိခိုက်နစ်နာမှုများအား တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ၊ ဒုက္ခသည်များ၊ ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံသူများ၊ လူကုန်ကူးခံရသူများနှင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများအား အကာအကွယ်ပေးသည့် အထူးအခွင့်အရေးများသတ်မှတ်ထားပါသည်။ ထိုအထူးအခွင့်အရေးများ ရှိနေခြင်းမှာလည်း နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ၎င်းတို့ကို အကာအကွယ်ပေးရန် လိုအပ်ချက်ကို အသိအမှတ်ပြုသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်ဝေဖန်ခြင်း

နိုင်ငံသားမဟုတ်သည့်သူများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့် အမြတ်ထုတ်ခံရခြင်းတို့မှ မည်ကဲ့သို့ ကာကွယ်မည်နည်း။

နိုင်ငံမဲ့သူများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့် အသုံးချ အမြတ်ထုတ်ခြင်းသည် ပုံစံမျိုးစုံရှိနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် နှုတ်ဖြင့်စော်ကားခြင်း၊ ကိုယ်ထိလက်ရောက် ခြိမ်းခြောက်ခြင်းနှင့် အနိုင်ကျင့်ခြင်း စသည့်ပုံစံများ သို့မဟုတ် နှစ်လိုဖွယ်မဟုတ်သော ဆက်ဆံမှုမျိုးဖြင့် ဆက်ဆံကြခြင်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိနိုင်ရေးတွင် ပို၍ခက်ခဲစေအောင် ပြုလုပ်ထားခြင်းတို့ ဖြစ်တတ်သည်။ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာသူများနှင့် ဒုက္ခသည်များက ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်နေသည်ဟု သင်၏ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းထဲ၌ လူအများပြောနေခြင်းကို ကြားသိနေရပါလိမ့်မည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ အပေါ်အသုံးချ အမြတ်ထုတ်နေခြင်းကို သင်ကိုယ်တိုင်ပင် တွေ့မြင်လိမ့်မည်။ သို့သော် ထိုဖြစ်ရပ်များသည် တံခါးများ အလုပ်ပိတ်ထားသော စက်ရုံများအတွင်း၊ စိုက်ခင်းများအတွင်းရှိ လူသူကင်းရှင်းသော တောင်စောင်းအကွယ်နေရာများ သို့မဟုတ် ဒေသခံစားသောက်ဆိုင်တစ်ဆိုင်၏ မီးဖိုချောင်အတွင်း မကြာခဏ ဖြစ်ပွားကြသည်။ ထို့အပြင် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းခွင်များတွင် အလုပ်သမားများ အလုပ်လုပ်နေသည်ကို သင်မြင်လျှင် ထိုအလုပ်သမားများကို လစာအလုံအလောက်ပေးထားပါ၏လော၊ အိပ်စရာနေရာ လုံလုံခြုံခြုံ ရှိပါ၏လော၊ သို့မဟုတ် ထိုဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းခွင်မှအပြင်သို့ ထွက်နိုင်ပါ၏လော စသည့် အချက်များကို သိချင်ပေလိမ့်မည်။

ထိုနည်းတူ နိုင်ငံမဲ့သူများကဲ့သို့ပင် နိုင်ငံသားများသည်လည်း အသုံးချအမြတ်ထုတ်ခြင်း ခံရနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံမဲ့များကိုသာလျှင် ရွေးချယ်ပြီး ဆိုးရွားစွာဆက်ဆံနေသည်လား ဆိုသည်ကို အမြဲတမ်း ရှင်းလင်းစွာ မသိနိုင်ပါ။ နိုင်ငံသားကတ်ကို မတွေ့သေးခင်အချိန်အထိ လူတစ်ဦးမှာ နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သည်ကို မသိရှိနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံမဲ့သူကို ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့် အသုံးချ အမြတ်ထုတ်ခြင်းတို့သည် လူမြင်ကွင်းတွင် သာမာန်ကြည့်ရုံဖြင့် မသိနိုင်ပါ။

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများကို ပို၍ကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ပို၍လေးစားခြင်းတို့ပေးနိုင်ရန် မည်ကဲ့သို့ ပြုလုပ်မည်နည်း။ ထိုသူတို့ကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုရပ်တန့်စေရန် လူအများက မည်ကဲ့သို့သော သတင်းအချက်အလက်များကို သိရှိသင့်သနည်း။

၆.၁ အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း ရွှေ့ပြောင်းသွားလာခြင်း

၆.၁.၁ ဝေါဟာရ

လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို မလေ့လာမီ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ သိထိုက်သော အယူအဆများနှင့် ဝေါဟာရအသုံးနှုန်းများကို ပထမဦးဆုံး လေ့လာခြင်းက အသုံးဝင်ပါလိမ့်မည်။ ထိုအယူအဆများနှင့် အသုံးအနှုန်းများသည် ရှုပ်ထွေးပြီး ခက်ခဲကောင်းခက်ခဲနေနိုင်သည်။ သို့သော် ထိုအသုံးအနှုန်းများကို အသုံးပြုရာတွင် အကြောင်းပြချက်များ ရှိပါသည်။ ဤဖတ်စာအုပ်တွင် နိုင်ငံသားမဟုတ်သူဟု သုံးနှုန်းရာ၌ ထိုသူသည် မိမိအား နိုင်ငံသားဟု မသတ်

မှတ်ထားသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် နေထိုင်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများ တွင် ဒုက္ခသည်များ၊ ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံသူများ (ကွဲပြားခြားနားချက်များကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည်)၊ ရွှေ့ပြောင်းအခြေချနေထိုင်သူများ၊ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ၊ ခရီးသွားလာသူများ၊ သံတမန်များ၊ ပြည်ပနိုင်ငံသား ကျွမ်းကျင်သူများ၊ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများနှင့် လူကုန်ကူးခံရသူများ (လူကုန်ကူးခံရသူတစ်ဦးသည် နိုင်ငံသားတစ်ဦးလည်းဖြစ်နိုင်သည်) တို့ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူဟူသည့် အသုံးအနှုန်းကို အသုံးပြုခြင်းမှာ အထက်ကဖော်ပြသော သူများအားလုံး အကျုံးဝင်ပြီး ပိုပြီးကျယ်ပြန့်သော အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦး၏ လုံခြုံရေးမှာ ထိလွယ်ခိုက်လွယ်ဖြစ်ခြင်းနှင့် ခြိမ်းခြောက်ခံရမှုရှိနေခြင်းသည် ထိုသူ၏ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူအဖြစ် ရှိနေသော အခြေအနေကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ရွှေ့ပြောင်းသွားလာခြင်းကို (နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ အခြားတစ်နိုင်ငံသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာသည့် ဖြစ်စဉ်ဟု သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။) ပုံမှန်မဟုတ်သော၊ ပုံမှန်ဖြစ်သော၊ အတင်းအဓမ္မဖြစ်သော သို့မဟုတ် မိမိဆန္ဒအလျောက်ဖြစ်သော ဟူ၍ အခေါ်အဝေါ်အမျိုးမျိုးရှိနိုင်သည်။ ပုံမှန်ဆိုသည်မှာ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူတစ်ဦးသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ လေဆိပ်မှ ဝင်ရောက်ပြီး နိုင်ငံကူးလက်မှတ်၊ ပြည်ဝင်ခွင့်လက်မှတ် (ဗီဇာ)ဖြင့် တရားဝင် ဝင်ရောက်ပြီး ထိုနိုင်ငံက အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ပုံမှန်မဟုတ်သော ဆိုက်ရောက်ခြင်းဟုဆိုရာတွင် တစ်စုံတစ်ဦးသည် တရားဝင် လမ်းကြောင်းကို မသုံးခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တစ်စုံတစ်ယောက်ထံတွင် လိုအပ်သော စာရွက်စာတမ်း မရှိခြင်း၊ ဥပမာ - နိုင်ငံကူးလက်မှတ်တွင် ဆိုက်ရောက်တံဆိပ်တုံး မထုထားခြင်း၊ တရားဝင် ဗီဇာတံဆိပ်တုံးမရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဆိုက်ရောက်သောအခါ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး စစ်ဆေးရေး ဝိတ်များမှလည်း မဝင်ရောက်ခြင်းတို့ ဖြစ်နိုင်သည်။ အတင်းအဓမ္မ ဆိုသည်မှာ တစ်စုံတစ်ဦးသည် ၎င်းနေထိုင်ရာ တိုင်းပြည်မှ မဖြစ်မနေ ရွှေ့ပြောင်းရခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် စစ်ပွဲများ သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်ခြိမ်းခြောက်မှုအန္တရာယ်များကြောင့် နေရပ်တွင် ဆက်လက်နေထိုင်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ထွက်ပြေးရခြင်းတို့ဖြစ်ပြီး ထိုသူတို့မှာ များသောအားဖြင့် ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်သည်။

ရွှေ့ပြောင်းကြသူများကို ပုံမှန်လမ်းကြောင်းမှဝင်ရောက်သူ၊ ပုံမှန်လမ်းကြောင်းမှ မဝင်ရောက်သူ၊ မှတ်ပုံတင်ထားသူ၊ မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမရှိသူ၊ တရားဝင်သူ၊ တရားမဝင်သူ စသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုကြသည်။ အသုံးအနှုန်းတစ်ခုချင်းစီတွင် ဘုံဖြစ်တည်မှုတစ်ခုကို ရည်ညွှန်းထားသည်။ လူတစ်ဦးသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ရှိနေလျှင် သင့်လျော်သော အထောက်အထားရှိ မရှိအပေါ် မူတည်ပြီး အဆင့်အတန်းကို သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများသည် နိုင်ငံကူးလက်မှတ်များ သို့မဟုတ် ပြည်ဝင်ခွင့်လက်မှတ် (ဗီဇာ) များ ကိုင်ဆောင်ထားလျှင် ထိုနိုင်ငံထဲတွင် ပုံမှန်အထောက်အထားဖြင့် တရားဝင်နေထိုင်သည်ဟု သတ်မှတ်သည်။ ထိုအသုံးအနှုန်းများ၏ နောက်ကွယ်တွင် အရေးကြီးသော နိုင်ငံရေးအယူအဆများ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများမှာ အမျိုးမျိုးခွဲခြားခြင်းခံရသည်။ တရားဝင် အထောက်အထားများ မရှိသူများကို ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်ဖူးသူများအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး၊ တရားမဝင် ရွှေ့ပြောင်းကြသူများအဖြစ် ယူဆသည်။ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအားလုံးသည် သင့်လျော်သည့် အထောက်အထားတစ်စုံတစ်ခုမရှိဘဲ မိမိနိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်လျက်ရှိသောသူများကို တရားမဝင် ရွှေ့ပြောင်းလာသူများဟု သုံးနှုန်းကြသည်။ တစ်စုံတစ်ဦးကို တရားမဝင်ဟုခေါ်သည်မှာ ထိုသူသည် ရာဇဝတ်မှုတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေပြီး

ဖမ်းဆီးနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် တရားဝင် အထောက်အထားမရှိသော ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်သူများ၏ တစ်နှစ်အရွယ် ကလေးတစ်ဦးကို ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူဟု ခေါ်နိုင်ပါသလား။ ထိုအခြေအနေတွင် သတ်မှတ်ထားသော အခေါ်အဝေါ်တစ်ခုမှာ အထောက်အထားမရှိသော ဟူ၍ ဖြစ်ပြီး၊ ထိုအမည်နာမအားဖြင့် ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူ ဟူသောအမြင်ကို ဖယ်ရှားနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် တရားဝင်မှုဆိုသော အခြေအနေသည် မရှင်းလင်းသေးပါ။ ဥပမာ - တစ်စုံတစ်ဦးသည် ၎င်း၏ဗီဇ သတ်မှတ်ရက်ထက် မထင်မှတ်ဘဲ ကျော်လွန်နေပါက ထိုသူတို့ကို ရုတ်ချည်းပင် ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူအဖြစ် သတ်မှတ်၍ရပါသလား။ သို့တိုင်အောင် နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူ များအား ပိုမိုထိန်းချုပ်နိုင်ရန်အတွက် တရားမဝင်နှင့်တရားဝင် ရွှေ့ပြောင်းကြသူများဟူ၍ ခွဲခြား သုံးနှုန်းရန် ရည်ရွယ်ကြသည်။ တစ်နည်းပြောရလျှင် အထောက်အထား မရှိသောသူများအား တရားမဝင်ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းမှာ အထောက်အထား မှန်ကန်စွာ မပြုနိုင်သူတို့ကို အစိုးရများက ဖမ်းဆီး နှင်ထုတ်နိုင်ရန်အတွက် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းသို့ တရားဝင်လာရောက်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများကို တင်းကျပ် သည့် မူဝါဒကို ကျင့်သုံးခြင်းသည် ထိုနိုင်ငံအတွင်းသို့ တရားမဝင် ဝင်ရောက်စေရန် အင်အားသုံး ဆောင်ရွက်သလို ဖြစ်သွားနိုင်သည်မှာလည်း အဓိကပြဿနာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဒေသအတွင်း တင်းကျပ်သော ရွှေ့ပြောင်းခြင်းဆိုင်ရာ မူဝါဒများကို ကျင့်သုံးသည့် လမ်းကြောင်းသည် ရွှေ့ပြောင်း ကြသူများ လျော့နည်းသွားစေရန်နှင့် အထောက်အထားမရှိသော ရွှေ့ပြောင်းသူဦးရေ ပိုများလာစေရန် ဆိုသည့် မူလမျှော်လင့်ထားသောရလဒ်များ မရရှိခဲ့ပါ။ သို့ရာတွင် ထိုဖိအားများက အထောက် အထားမရှိသော ရွှေ့ပြောင်းသူ အခြေအနေမှ အထောက်အထားမရှိသော ရွှေ့ပြောင်းသူအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားစေနိုင်သည်။ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းကို တားမြစ်ထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုးဆက် နောက်တစ်ခုမှာ တရားမဝင်အလုပ်သမားခိုးသွင်းမှုကို လုပ်ကိုင်သောအဖွဲ့များ ကြီးထွား လာခြင်းဖြစ်သည်။ ခိုးသွင်းခြင်း၊ အထောက်အထားအတုများပြုလုပ်ခြင်းနှင့် အစိုးရအမှုထမ်းများကို လာဘ်ထိုးခြင်း စသည့် နည်းလမ်းများအားလုံးသည် နယ်စပ်များကို တရားမဝင်ဖြတ်ကျော်ရာတွင် သုံးနေသော နည်းလမ်းများဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းသို့ တရားမဝင်သော ဂိတ် သို့မဟုတ် ပုံမှန်မဟုတ်သောနေရာမှ ဝင်ရောက်မှု တိုးမြှင့်လာလျှင် ထိုသို့ဝင်ရောက်လာသူများအပေါ် လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်မှုများလည်း ပို၍ဖြစ်ပွားလာလိမ့်မည်။ ဒေသတွင်း ပုံမှန်မဟုတ်သော ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှု ရာခိုင်နှုန်း မြင့်မားလာခြင်းတွင် ပြင်းထန်သော ဂယက်ရိုက်ခတ်မှုများ ရှိသည်။ ပုံမှန်မဟုတ်သော ရွှေ့ပြောင်းခြင်းမှာ နည်းလမ်းမမှန်သော စစ်ဆေးအတည်ပြုခြင်းများနှင့် မှတ်ပုံတင် စနစ်များ ပေါင်းစပ်နေခြင်း၏ရလဒ်လည်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ရွှေ့ပြောင်းရသောအခါ ဝိသမလုပ်ငန်း များကို ကြီးထွားစေပြီး မလုံခြုံမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ပုံမှန်မဟုတ်သောနည်းလမ်းဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းသူတစ်ဦးတွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၊ မတရားအမြတ်ထုတ်ခြင်းများနှင့် လူကုန်ကူးခံရမှုများ ခံရနိုင်ခြေများသည်။

သဘောတရားရေးရာ ရှင်းလင်းချက် လူတစ်ဦးကို တရားမဝင် ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးသူများက တရားမဝင်ဟု ခေါ်ဆိုခြင်းထက် ပုံမှန်မဟုတ်သော သို့မဟုတ် အထောက်အထားမရှိသော စသည့်အခေါ်အဝေါ်များကို ပို၍နှစ်သက်သည်။ လူတစ်ဦးအား တရားမဝင်ဟုခေါ်ဆိုခြင်းတွင် မကောင်းသည့် ဂယက်အနက်အဓိပ္ပာယ်များ ပါဝင်သည်။ ထိုသူသည် ရာဇဝတ်မှုတစ်ခုကို သိလျက်နှင့်ကျူးလွန်ထားသည်ဟု ကောက်ယူနိုင်သည်။ ထိုသူအား ဆိုးရွားသူ သို့မဟုတ် ယုတ်မာသူအဖြစ် ပုံဖော်နိုင်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ လူတစ်ဦးတွင် မည်သည့်နိုင်ငံသားဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားမရှိသည့် အခြေအနေမျိုးသည် ၎င်းတို့၏ အစိုးရက တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ခြင်းပြုလုပ်ရန် လွန်စွာခက်ခဲပြီး အကုန်အကျများစေအောင် လုပ်ဆောင်ထားခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများကို အထောက်အထားမဲ့ အခြေအနေ တစ်ရပ်ဆီသို့ တွန်းပို့လိုက်သော ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ချင်၍ လုပ်ဆောင်သူများဟူ၍ မရှိကြပါ။ ဥပဒေ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို လိုက်နာရန် လိုအပ်သောနည်းလမ်းများ (အထောက်အထားများ သို့မဟုတ် ငွေကြေး) မရှိခြင်းကြောင့်သာ ချိုးဖောက်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

၆.၁.၂ အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်း ရွှေ့ပြောင်းသွားလာကြခြင်းကို အတိတ်သမိုင်းနှင့် စီးပွားရေး အကြောင်းတရားများအရ သုံးသပ်ခြင်း

ရွှေ့ပြောင်းကြခြင်းဖြင့် လူများသည် အရေးယူခံရခြင်းများမှ လွတ်မြောက်တတ်ကြသည်။ သန်းနှင့်ချီသော ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများမှာ ကိုယ်ပိုင်ဘဝအခြေအနေများသာမက မိသားစု၏ အခြေအနေများလည်း တိုးတက်လာခဲ့ကြသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် လူများစွာသည် ပညာရေးအတွက် ရွှေ့ပြောင်းလေ့ရှိကြပြီး အချို့မှာ ဝေးလံသောနိုင်ငံများတွင် ဝန်းကျင်အသစ်များကို ထူထောင်ကြရန် ပြောင်းရွှေ့ကြသည်။ အမှန်စင်စစ် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်း နိုင်ငံအချင်းချင်းကြားတွင် ရွှေ့ပြောင်းကြခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဒေသအပြင်ဘက်မှ လူများက အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသို့ ရွှေ့ပြောင်းအခြေချ နေထိုင်ခြင်းသည်လည်းကောင်း ရှည်လျားသည့်သမိုင်းကြောင်းရှိခဲ့သည်။ ဥပမာ - အိန္ဒိယနှင့် တရုတ်နိုင်ငံများမှအရှေ့တောင်အာရှ အတွင်းရှိနိုင်ငံများသို့ နှစ်ပေါင်းရာချီ ကတည်းပင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ရွှေ့ပြောင်းကြခြင်းသည် အမြဲလိုလိုပင် လူသား၏ ဓလေ့စရိုက် တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဤဒေသအတွင်း နေထိုင်သောလူများအတွက်သာ ဖြစ်ပျက်သော ထူးခြားချက် မဟုတ်ပါ။

ယိုပေါက်မရှိ လုံခြုံအောင် ကာရံထားနိုင်ခြင်းမရှိသော နယ်ခြားမျဉ်းများ၊ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ၊ တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ မညီမျှသည့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ၊ ရှေ့နောက် မညီညွတ်သော ဥပဒေရေးရာ အခြေခံအဆောက်အဦများ၊ ရှည်လျားသော သမိုင်းကြောင်းရှိသည့် ရွှေ့ပြောင်းမှုပုံစံများ၊ လူဦးရေဖွားသေနှုန်း အပြောင်းအလဲများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းသွားလာရန်အတွက် တရားဝင်လမ်းကြောင်းများ အကန့်အသတ်ဖြင့် ရှိနေခြင်းများက အထောက်အထားမရှိသော ရွှေ့ပြောင်းသွားလာရခြင်းများ မြင့်မားလာရသည့်အကြောင်းရင်းများဖြစ်ကြသည်။ အရှေ့တောင်

အာရှဒေသအတွင်းရှိ အစိုးရများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းကြသူတို့အကြား ဆက်ဆံရေးမှာလည်း တင်းမာခဲ့ကြသည်။ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာမှုပုံစံများသည် အရှိန်အဟုန်မြင့်မားစွာ ဖြစ်ပေါ်နေခဲ့ပြီး နိုင်ငံများအကြားတွင် ရှုပ်ထွေးသော လမ်းကြောင်းများလည်း ပေါ်ပေါက်စေခဲ့သည်။ ၁၉၇၀ နှင့် ၁၉၈၀ ခုနှစ်များအတွင်း ရွှေ့ပြောင်းကြမှုများပြားခဲ့ခြင်းမှာ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခအကြီးစားများ ဥပမာ - ဗီယက်နမ်နှင့် အမေရိကန်စစ်ပွဲ (ထိုစစ်မှာ လာအိုနှင့် ကမ္ဘောဒီးယား နိုင်ငံအကြားရှိ နယ်နိမိတ်တစ်လျှောက် နှစ်ဖက်စလုံးတွင် တည်ရှိခဲ့သည်)နှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကြောင့် ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ထို့အတူ ၁၉၈၀ ခုနှစ်များအတွင်း အာရှအံ့ဖွယ်ဟု ခေါ်တွင်ခဲ့သော ဒေသအတွင်း ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဘဏ်လုပ်ငန်းစနစ်များ လျင်မြန်စွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှုကြောင့် အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေကြသူများ ပိုမိုများပြားလာပြီး သိသိသာသာပင် ရွှေ့ပြောင်းသွားလာမှုများ ပိုများလာခဲ့သည်။

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများဖြစ်သည့် ထိုင်း၊ မလေးရှားနှင့် စင်ကာပူနိုင်ငံများတွင် လုပ်သားအမြောက်အမြား လိုအပ်ချက်များကြောင့် အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးများနှင့် မိသားစုတစ်ခုလုံး ရွှေ့ပြောင်းကြခြင်းများလည်းဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြသည်။ ဒေသတွင်းစီးပွားရေးက အလုံးအရင်းဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းသွားလာခြင်းကို ပုံစံ(၂)မျိုးဖြင့် ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ပထမတစ်မျိုးမှာ ချမ်းသာသောနိုင်ငံများနှင့် ၎င်းတို့နှင့် နယ်နိမိတ်ထိစပ်နေသော ဆင်းရဲသည့်နိုင်ငံများ (ဥပမာ - ထိုင်းနှင့်မြန်မာတို့ကဲ့သို့)တွင် တွေ့ရသည်။ ဆင်းရဲသောနိုင်ငံများမှ လုပ်သားများသည် ချမ်းသာသော၊ လုပ်အားအများအပြား လိုအပ်နေသော နိုင်ငံများသို့ ရွှေ့ပြောင်းလာကြသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် စီးပွားရေးတဟုန်တိုးဖွံ့ဖြိုးသည့်ကာလတွင် လိုအပ်သော လုပ်သားလူဦးရေကို သဘာဝအားဖြင့် တိုးပွားနေသော လူဦးရေ အရင်းအမြစ် တစ်ခုတည်းက မဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်၍ ရွှေ့ပြောင်းမှုဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ရွှေ့ပြောင်းကြခြင်းများမှာ ကျွမ်းကျင်မှုအဆင့်မြင့်သော ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများရော ကျွမ်းကျင်မှုအဆင့်နိမ့်သော ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများပါ အလုံးအရင်းလိုအပ်စေသော အလျင်အမြန် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကြောင့်လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးဦးရေအများအပြား ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားလောကသို့ ဝင်ရောက်လာခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အလုပ်သမားစုဆောင်းပေးသည့် စီးပွားဖြစ်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကြောင့် လည်းကောင်း ဖြစ်လာရသည်ဟု ILO နှင့် IOM တို့၏ မကြာသေးမီက လေ့လာချက်တွေ့ရှိချက်များက ဖော်ပြသည်။

ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများသည် လမ်းကြောင်းအမျိုးမျိုးဖြင့် သွားလာကြသည်။ ဒေသ၏ အပြင်ဘက်သို့ ရွှေ့ပြောင်းကြသည့် လုပ်သားများမှာ အင်ဒိုနီးရှား၊ ဖိလစ်ပိုင်နှင့် ထိုင်း စသည့် နိုင်ငံများမှ ဖြစ်လေ့ရှိကြပြီး အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် အရှေ့အာရှဒေသများသို့ ရွှေ့ပြောင်းကြခြင်းဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းခွင်သို့ဝင်သည့်အခါ အမျိုးသားများသည် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ပြီး အမျိုးသမီးများသည် စက်ရုံများနှင့် အိမ်အကူအလုပ်တို့တွင် လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဒေသ၏အပြင်ဘက်သို့ သွားရောက်ကြသော ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားအများစုသည် စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားရှိကြသည်။ ဒေသအတွင်းတွင် ဖြစ်ပျက်သော ရွှေ့ပြောင်းမှုများတွင်မူ စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားရှိသူများရော၊ မရှိသူအများစုပါ မိမိတို့နှင့် နယ်နိမိတ်ထိစပ်နေသော နိုင်ငံများသို့ ရွှေ့ပြောင်းကြခြင်းဖြစ်သည်။ ရွှေ့ပြောင်းသူအများဆုံး ထွက်ပေါ်လာသောနိုင်ငံများသည် ဖိလစ်ပိုင်၊ အင်ဒိုနီးရှားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့ဖြစ်ကြပြီး ထိုနိုင်ငံသားများသည် မိမိတို့ထက် ပို၍ဖွံ့ဖြိုးသော

စင်ကာပူ၊ ထိုင်းနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံများသို့ ရွှေ့ပြောင်းကြသည်။ ထိုနိုင်ငံသုံးခုတွင် လာအိုနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတို့မှ ပြောင်းရွှေ့လာသော လုပ်သားများမှာ အထက်ဖော်ပြပါ နိုင်ငံများထက် နည်းသော်လည်း သိသာထင်ရှားသော လူရေစီးကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာခြင်း အကြောင်းကို လေ့လာသောအခါ အထောက်အထားမရှိသည့် လုပ်သားဦးရေက အလွန်များပြား ခြင်းကြောင့် အချက်အလက်ကောက်ယူရသည်မှာ ခက်ခဲသည့်ပြဿနာကို တွေ့ရသည်။ ရွှေ့ပြောင်း ခြင်းကို နားလည်နိုင်ရန် လေ့လာရာတွင် ရှုပ်ထွေးသည့် နောက်အချက်တစ်ခုမှာ အသုံးပြုသွားလာ နေကြသော ခရီးလမ်းကြောင်းများ ဖြစ်သည်။ ထိုလမ်းကြောင်းများကို ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ၊ ဒုက္ခသည်များ၊ လူကုန်ကူးခြင်းခံရသူများနှင့် ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသွားများ အားလုံးက အသုံးပြု၍ ရောထွေးသွားလာနေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အတင်းအကျပ်ဖိအားပေးခံရခြင်းကြောင့် ရွှေ့ပြောင်း ရခြင်းနှင့် အတင်းအကျပ်ဖိအား ပေးခံရခြင်းမရှိဘဲ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်း နှစ်မျိုးကို ခွဲခြားရန် အလွန်ခက်ခဲသည်။ နိုင်ငံရေးအကြောင်းတရားကြောင့် မိမိတိုင်းပြည်မှ မဖြစ်မနေ တိုက်ရိုက် ထွက်ခွာရသောသူများကို ဖိအားပေးခံရခြင်းကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းကြရသောသူများဟု ဥပဒေအရ ယူဆထားပြီး ပဋိပက္ခများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဆင်းရဲမွဲတေမှု အစရှိသည့် သွယ်ဝိုက်သော အကြောင်းများ (ဥပမာ - စစ်တပ်မှ ဒေသခံတို့၏ ကောက်ပဲသီးနှံများကို သိမ်းယူခြင်း) ကြောင့် ထွက်ခွာရသော သူများကိုမူ ဖိအားပေးခံရခြင်းကြောင့်ဟု ရွှေ့ပြောင်းရသူများဟု မသတ်မှတ်ကြခြင်း မျိုးလည်း ရှိသည်။ အချို့သော ရွှေ့ပြောင်းမှုများမှာ စီးပွားရေးအကြောင်းပြချက်တစ်ခုတည်း (ဥပမာ ဖိလစ်ပိုင်မှ အိမ်အကူများ စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်း) ကြောင့်ဖြစ်ပြီး၊ အခြားရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်မှုများတွင် ဖိအားပေးခံရခြင်းများကြောင့် မဖြစ်မနေ ပြောင်းရခြင်းမျိုး (ဥပမာ - မြန်မာမှ နိုင်ငံရေးဒုက္ခသည်များ)လည်း ရှိသည်။ သို့သော် ရွှေ့ပြောင်းမှု ပုံစံအမျိုးမျိုးတို့သည် လက်တွေ့တွင် များစွာပိုမိုရှုပ်ထွေးကြသည်။ ဒုက္ခသည်များသည် မူလက စီးပွားရေးအရ ရွှေ့ပြောင်းသူများ ဖြစ်နိုင် ကြသလို စီးပွားရေးအရ ရွှေ့ပြောင်းကြသူများသည်လည်း လူကုန်ကူးခံရပြီး လူကုန်ကူးမှု၏ သားကောင်များအဖြစ်မှသည် ဒုက္ခသည်ဘဝသို့ ရွှေ့ပြောင်းလျှောက်ထားကြသည်များလည်း ရှိသည်။ အချို့အခြေအနေများတွင် ရွှေ့ပြောင်းရခြင်း၏ စီးပွားရေးအကြောင်းရင်းများကို နိုင်ငံရေး အကြောင်း ရင်းများနှင့် ခွဲခြားရှုမြင်ရာတွင် ပြဿနာများရှိသည်။ လူတစ်ယောက်သည် စီးပွားရေး လုံခြုံမှုကို ရှာဖွေသည့် အကြောင်းရင်းများမှာ ၎င်းတို့အနေနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ထိလွယ်ခိုက်လွယ် ဖြစ်မှုများနှင့် မကြာခဏဆိုသလို ဆက်စပ်နေလေ့ရှိသည်။

ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာတိုင်အောင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများအား အကာအကွယ်ပေးနေ သည့် ဒေသဆိုင်ရာ အစီအမံများမရှိဘဲ ရွှေ့ပြောင်းမှုများ ဖြစ်ပျက်နေခဲ့သည်။ အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသအတွင်းရှိ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာသူများနှင့်ပတ်သက်သော မူဝါဒများသည် စနစ်တကျမရှိခြင်း၊ ခေတ်မီခြင်းနှင့် ကျင့်သုံးရန်ခက်ခဲခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ အစိုးရများက ရွှေ့ပြောင်းခြင်းကိစ္စများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် ထိရောက်မှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းရှင်များက အစိုးရ၏ မူဝါဒများကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နိုင်ခြင်း စသည်တို့က လွှမ်းမိုးနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော Bangkok Declaration on Irregular Migration သည် ပုံမှန်မဟုတ်သော လမ်းကြောင်းမှ ရွှေ့ပြောင်းသူများဆိုင်ရာ ဘန်ကောက်ကြေညာချက်က ပုံမှန် မဟုတ်သောလမ်းကြောင်းမှ ဝင်ရောက်လာသူများကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့သလို အစိုးရများအနေဖြင့် ၎င်းတို့အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဖြေရှင်းပေးရန် လိုအပ်ချက်များကိုလည်း မှတ်သားခဲ့ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့

အစောပိုင်း ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများသည် လက်ရှိပြဿနာများကို ဖော်ထုတ်ပေးသောကြောင့် အသုံးဝင်သည်ဟု ယူဆရသော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် ထိုကြေညာချက်ကို လက်တွေ့မကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများကို အကာအကွယ်မပေးနိုင်ခဲ့ပါ။ မကြာသေးခင်က ပို၍ စနစ်ကျသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ချမှတ်နိုင်ခဲ့သော သဘောတူညီချက်များ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရာ ဒေသတွင်းရွှေ့ပြောင်းသွားလာခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့သည်။ ဥပမာ - ထိုင်းနှင့် ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအိုနှင့်မြန်မာနိုင်ငံတို့အကြားတွင် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ဆိုင်ရာ နှစ်နိုင်ငံသဘောတူစာချုပ်များ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ လူ့ကုန်ကူးမှု လူကုန်ကူးမှုနှင့် ထိုအမှုများနှင့်ဆက်စပ်နေသော နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ရာဇဝတ်မှုများဆိုင်ရာ ဘာလီလုပ်ငန်း သဘောတူညီချက် Bali Process on People Smuggling, Trafficking in Persons and Related Transnational Crime ကဲ့သို့ ဒေသတွင်းအဆင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများလည်း ရှိလာကြသည်။ ထိုဘာလီလုပ်ငန်းသဘောတူညီချက်အရ အရှေ့တောင်အာရှအစိုးရများနှင့် UNHCR နှင့် IOM ကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအကြား လူကုန်ကူးမှုဖြစ်စဉ်များကို ဖော်ထုတ်ရာ၌ လက်တွဲပူးပေါင်းရန်နှင့် အသိပညာပေးလုပ်ငန်းများ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ကြရန် ရည်ရွယ်ကြသည်။ သို့သော် စည်းမျဉ်းဥပဒေများ တိုးတက်လာခြင်းသည် နိုင်ငံသားမဟုတ်သည့်သူများအား ကာကွယ်ခြင်းတွင် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသည်ဆိုရုံမျှသာ ရှိခဲ့သည်။

အစိုးရများသည် ရွှေ့ပြောင်းသွားလာသူများနှင့် ပတ်သက်သော မူဝါဒများကို ချမှတ်ကြရာတွင် ရွှေ့ပြောင်းခွင့်ရှိသူ လူအမျိုးအစားနှင့် အရေအတွက် မည်ရွေ့မည်မျှကို အာဏာသုံးကာ ကန့်သတ်ကြသော မူဝါဒများကိုသာ ကြိုက်နှစ်သက်ကြသည်။ သို့သော် ရွှေ့ပြောင်းကြခြင်းမှာ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စီးပွားရေးကိစ္စများအပေါ် များစွာ တည်မှီနေသောကြောင့် ထိုမူဝါဒများသည် လက်တွေ့တွင် အလုပ်မဖြစ်လှပါ။ ဥပမာ - ၂၀၀၁ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ (၁၁) ရက်တွင် (အမေရိကန်နိုင်ငံတွင်) ဖြစ်ပွားခဲ့သော အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုပြီးနောက်တွင် ဒေသအတွင်း ရွှေ့ပြောင်းသွားလာခြင်းဆိုင်ရာမူများ သိသိသာသာ ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ အစိုးရများသည် ရွှေ့ပြောင်းသွားလာခြင်းကို လုံခြုံရေးအရ စိုးရိမ်စရာသဖွယ် မြင်လာခဲ့ကြပြီး၊ လူကုန်ကူးခြင်းနှင့် လူ့ကုန်ကူးခြင်းတို့နှင့်ပတ်သက်ပြီး အသစ်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေများကို အသုံးပြုပြီး ပုံမှန်မဟုတ်သော ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းကို လျှော့ချရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။ အချို့သော နိုင်ငံများသည် မိမိနိုင်ငံမှ ပြည်ပသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေကြသူ မည်မျှရှိသည်ဆိုသော အချက်နှင့်ပတ်သက်၍ အသိအမြင် အားနည်းလှသည်။ ၁၉၉၀ နှင့် ၂၀၀၀ ခုနှစ်များတို့တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသသို့ လုပ်သားများ စေလွှတ်ရန်အတွက် မူဝါဒတစ်ခု ရေးဆွဲခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြသည့် ၂ သန်းခန့်ရှိသော မြန်မာနိုင်ငံသားများအတွက် မူဝါဒ (သို့မဟုတ် အသိအမှတ်ပြုမှု) မရှိသည်မှာ ဆယ်စုနှစ်များစွာ ကြာခဲ့သည်။

အရှေ့တောင်အာရှတွင် ရွှေ့ပြောင်းကြသူတို့ကြုံတွေ့ရတတ်သော အားနည်းထိခိုက်လွယ်သော အခြေအနေသည် ထိုနိုင်ငံများမှ နိုင်ငံသားတို့၏ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် ကြုံရသောအခါ ပို၍ ဆိုးရွားသွားတော့သည်။ ရွှေ့ပြောင်းလာသူများကြောင့် ရာဇဝတ်မှု များပြားလာသည်ဟု လူအများက စိုးရိမ်ကြသည်။ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ဝင်လာခြင်းက ၎င်းတို့၏အလုပ်နှင့် လစာများကို ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု မြင်လာကြသည်။ ထိုအပြင် အရှေ့တောင်အာရှ

အစိုးရများသည် ရွှေ့ပြောင်းကြခြင်းကို နိုင်ငံဖြတ်ကျော် ရာဇဝတ်မှုများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျက် လုံခြုံရေးကို အန္တရာယ်ပေးမည့်ကိစ္စသဖွယ် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလာကြသည်။ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများမှာ ဒေသခံ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူမှုဘဝ သဘာဝတရားနှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေးအတွက် ခြိမ်းခြောက်မှု အန္တရာယ်တစ်ခုဟု ရှုမြင်လာကြသည်။ ထို့ပြင် အစိုးရများသည် ရွှေ့ပြောင်းသွားလာကြခြင်းကို အကာအကွယ်ပေးရန်ထက် ထိုဖြစ်ရပ်ထဲမှ အမြတ်ထုတ်နိုင်ရေးကိုသာ ရှေးရှုသည်။ ထို့ကြောင့် အချို့ကိစ္စများတွင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများသည် မိမိနိုင်ငံမှ မထွက်ခွာခင်ကပင်လျှင် အဂတိ လိုက်စားမှုနှင့် မတရားအမြတ်ထုတ်ခြင်းတို့၏ သားကောင်များဖြစ်လာကြသည်။ ထို့နောက် အလုပ်လုပ်မည့်နိုင်ငံသို့ ဆိုက်ရောက်သည့်အခါတွင်လည်း ခွဲခြားဆက်ဆံထားသည့် ဥပဒေများနှင့် အရေးယူမှုများ၊ အမုန်းတရားကြောင့် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ၊ လူကုန်ကူးမှုများနှင့် အခြားသော အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကိုလည်း ရင်ဆိုင်ရသည်။

ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်ဝေဖန်ခြင်း

ရွှေ့ပြောင်းသွားလာကြခြင်းအား အများက ကြောက်ရွံ့ရာဟု ထင်မြင်နေခြင်းမှာ မည်မျှအထိ မှန်ကန်နိုင်ပါ သနည်း။

သင့်နိုင်ငံထဲတွင် အများဆုံးတွေ့ရသော ရွှေ့ပြောင်းကြသူများအား ဝေဖန်ကဲ့ရဲ့ကြသည့် ပုံစံများမှာ မည်သည်တို့ဖြစ်ကြသနည်း။ အဆိုပါ ဝေဖန်ချက်များသည် မည်မျှတိကျသနည်း။ တွေ့မြင်ရလေ့ ရှိသော ဝေဖန်ချက်များကိုအောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ -

- ရွှေ့ပြောင်းကြသူများသည် ရာဇဝတ်မှုကို သယ်လာကြသည်။
- ရွှေ့ပြောင်းကြသူများကို ကောင်းမွန်စွာ ဆက်ဆံလိုက်လျှင် နောက်ထပ် တိုင်းပြည်ထဲသို့ အလုံးအရင်းဖြင့် ဝင်လာပြီး နေရာယူသွားနိုင်သည်။
- ရွှေ့ပြောင်းကြသူများသည် ဒေသခံတို့၏ အလုပ်များကို လုယူကြသည်။
- ရွှေ့ပြောင်းကြသူများသည် ရောဂါပိုးများကို သယ်ဆောင်လာကြသည်။
- ရွှေ့ပြောင်းကြသူများသည် ဒေသခံများသာ ခံစားထိုက်သည့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ (ဥပမာ - ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှု)ကို အသုံးပြုကြသည်။
- ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများသည် ဒေသခံများ၏ယဉ်ကျေးမှုကို မလေးစားပါ။

ထိုအချက်များကို သင်မည်ကဲ့သို့ တုံ့ပြန်သင့်သနည်း။ အဆိုပါကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်ပြီး သုတေသနများစွာ ရှိမနေသော်လည်း ထိုပြောဆိုချက်များသည် မမှန်ကန်ဟု ပေါ်လွင်နေကြပါသည်။ ဥပမာ - ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများကြားတွင် ရာဇဝတ်မှုဖြစ်ပွားနှုန်း အနည်းငယ်သာရှိသည်။ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများသည် ဒေသခံများ၏စီးပွားရေးကို ပို၍အထောက်အပံ့ပေးပြီး၊ လူမှုရေး ဝန်ဆောင်မှုများကို အနည်းငယ်သာအသုံးပြုကြသည်။ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများသည် တိုင်းပြည် အတွင်းသို့ အလုံးအရင်းဖြင့်ဝင်ရောက်လာပြီး ဒေသခံတို့ကို ဝါးမျိုသွားခြင်းမရှိပါ။ အလွန်ဆုံး ဖြစ်နိုင်သည်မှာ ထိုသူတို့သည် နိုင်ငံတစ်ခုတည်းတွင် မျိုးဆက်များစွာနေလာသောအခါတွင် လူအရေ အတွက်အရ ပမာဏကြီးမားလာသော်လည်း လူနည်းစု ဖြစ်မြဲဖြစ်လျက်သာပင်။ (ဤဖတ်စာအုပ်ကို

ဖတ်နေသော အချို့ ကျောင်းသားများအပါအဝင်) အချို့မိသားစု သမိုင်းကြောင်းများသည် ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်ခြင်းမှ ထွက်ပေါ်လာသော အကျိုးဆက်များဖြစ်ကြသည်။

မေးခွန်းများ။ ။ သူသွားလာရာ လမ်းထဲတွင် လူတစ်ဦးသည် ရွှေ့ပြောင်းသူများနှင့်ပတ်သက်၍ အထက်ပါ ဝေဖန်ချက်များအတိုင်း ကဲ့ရဲ့ရှုံ့ချနေသည်ဆိုပါစို့။ သူ့အနေဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူ များကို စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့နေခြင်းအပေါ် သင်မည်သို့ အကောင်းဆုံး တုံ့ပြန်မည်နည်း။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အတွက် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းသည် ဆိုးခြင်းထက် ကောင်းသည်ဟု တစ်စုံတစ်ယောက်အနေဖြင့် နားလည်သဘောပေါက်ရန် သင်မည်ကဲ့သို့ ပြောပြနိုင်မည်နည်း။

၆.၂ နိုင်ငံသားမဟုတ်သောသူများ၏ အခွင့်အရေးအမျိုးအစားလေးခု - ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း

နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများ၏အခွင့်အရေးများကို အမျိုးအစားလေးခု ခွဲခြားပြီး ဤဖတ်စာအုပ် ထဲတွင် ဆွေးနွေးထားပါသည်။ (၁) ဒုက္ခသည်များ၊ (၂) နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ၊ (၃) ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများနှင့် (၄) လူကုန်ကူးခြင်းခံရသူများတို့၏ အခွင့်အရေးများ ဖြစ်ကြသည်။ အထက်ပါ အမျိုးအစားတစ်ခုစီတွင် သက်ဆိုင်ရာအဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ချက်များရှိကြသလို ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေး များနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုအပိုင်းတွင် ကြုံတွေ့ရသော ပြဿနာများ ရှိကြသည်။ ပထမဆုံး ၎င်းတို့ကို အကာအကွယ်ပေးရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသော စာချုပ်များနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို ဆန်းစစ် လေ့လာခြင်းအားဖြင့် အမျိုးအစားတစ်ခုချင်းကို နားလည်လာစေမည်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ၎င်းတို့ အား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပေးရာတွင် တွေ့ကြုံရသော စိန်ခေါ်မှုများကို ဆွေးနွေးသွားပါမည်။ အသေးစိတ်ရှင်း ဆွေးနွေးပြထားသည်ကို မလေ့လာမီ ဆိုခဲ့ပါ အခန်း (၂)ခန်းတွင် စိစစ်သုံးသပ်ပြ ထားသည့် သက်ဆိုင်ရာစာချုပ်များနှင့် နိုင်ငံသားမဟုတ်သူ အမျိုးအစားလေးခု၏ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်များကို ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်းမှာ အသုံးတည့်လှသည်။

ဒုက္ခသည်များ

၁၉၅၁ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဒုက္ခသည်အဆင့်အတန်းနှင့် စပ်လျဉ်းသဘောတူညီချက် United Nations Convention Relating to the Status of Refugees (၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင် ဒုက္ခသည် အဆင့်အတန်းနှင့် စပ်လျဉ်းစာချုပ်ငယ် Protocol Relating to the Status of Refugees ကို ပြန်လည်ပြန်ဆင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။) တွင် ဒုက္ခသည်ဆိုသည့် အခေါ်အဝေါ်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို ပြထားခဲ့သည်။ ဒုက္ခသည်ဆိုသည်မှာ -

လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ နိုင်ငံသား၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှု၊ နိုင်ငံရေး အယူအဆ စသည့် အခြေအနေများကိုအကြောင်းပြု၍ မတရားညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုခံရမည်ကို ခိုင်လုံသော စိုးရိမ်ကြောင့်ကြမှုကြောင့် မိမိနိုင်ငံသားအဖြစ် ခံယူထားသောနိုင်ငံ၏ ပြင်ပသို့ ရောက်ရှိလာရပြီး မိမိနိုင်ငံ၏ အကာအကွယ်ပေးမှုကို မရရှိနိုင်သူ (သို့မဟုတ်) မိမိ၏ စိုးရိမ်ရ သည့် အခြေအနေကြောင့် မိခင်နိုင်ငံ၏ အကာအကွယ်ပေးမှုကို တောင်းခံရန် ဆန္ဒမရှိသူဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

အထက်ပါ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်က ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း မိမိနိုင်ငံတွင် မတရားညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရနိုင်သဖြင့် အိမ်မပြန်နိုင်သူများအား ဒုက္ခသည်အဖြစ် ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအရ ထိုဒုက္ခသည်များသည် ၎င်းတို့နေရပ်သို့ မပြန်နိုင်ခင်အထိ မိခင်နိုင်ငံပြင်ပတွင် အေးဆေးလုံခြုံစွာနှင့် လူသားပီသစွာ နေထိုင်ခွင့်ရရှိရမည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ

၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော နိုင်ငံမဲ့လူသား အဆင့်အတန်းနှင့် စပ်လျဉ်းသဘောတူညီချက် Convention Relating to the Status of Stateless Persons တွင် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများကို အောက်ပါအတိုင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။

လူတစ်ဦးအား နိုင်ငံတစ်ခုခုက ကျင့်သုံးနေသောဥပဒေအရ နိုင်ငံသားအဖြစ် မသတ်မှတ်ထားသောအခါ နိုင်ငံမဲ့လူသားဟု ခေါ်ဆိုသည်။

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူအများစုသည် ၎င်းတို့မွေးဖွားသော နိုင်ငံထဲတွင်ပင် နေထိုင်ကြသော်လည်း ထိုနိုင်ငံ၏နိုင်ငံသားများနှင့် တိုင်းရင်းသားများရရှိသော အခွင့်အရေးများ၊ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အကာအကွယ်ပေးမှုများ မရရှိကြပါ။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများကို အကာအကွယ်ပေးသော ဥပဒေများကသာ ၎င်းတို့ကို ဥပဒေအရ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းများ ရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးသည်။

ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုဝင်များ

၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများအားလုံးနှင့် မိသားစုဝင်များ၏ အခွင့်အရေးအား အကာအကွယ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂသဘောတူစာချုပ် UN International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families တွင် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားတစ်ဦးကို အောက်ပါအတိုင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။

နိုင်ငံသားအဖြစ် နေထိုင်ခြင်းမဟုတ်သော နိုင်ငံတစ်ခုတွင် လစာရရှိသော လုပ်ငန်းတစ်ခု၌ လုပ်ကိုင်ရန်ရှိသော၊ လုပ်ကိုင်နေသော၊ လုပ်ကိုင်ခဲ့သော လူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။

ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများသည် အလုပ်အကိုင်အတွက်ရည်ရွယ်၍ ၎င်းတို့နိုင်ငံ၏ပြင်ပတွင် ထွက်၍နေထိုင်ကြသည်။ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများသည် နိုင်ငံသားလုပ်သားများကဲ့သို့ တူညီသော အခွင့်အရေး များနှင့်ကာကွယ်မှုများ မရရှိကြပါ။ ၎င်းတို့သည် မှန်ကန်သော နေထိုင်ခွင့်အထောက်အထားများ မရှိခဲ့လျှင် လုပ်ငန်းခွင်ထဲတွင်လည်းကောင်း၊ နေထိုင်ရာ ရပ်ရွာထဲတွင်လည်းကောင်း ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်ခံရခြင်းကို ရင်ဆိုင်ရနိုင်သည်။

လူကုန်ကူးခံရသည့်သူများ

၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော လူကုန်ကူးမှုတားဆီးနှိမ်နင်းအပြစ်ပေးရေး (အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးများအား လူကုန်ကူးခြင်း)ဆိုင်ရာ စာချုပ်ငယ် - "Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children" (The Palermo Protocol) တွင် လူကုန်ကူးခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို အောက်ပါ အတိုင်းလေ့လာနိုင်ပါသည်။

ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ အင်အားသုံးခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသောအနိုင်ကျင့်မှုပုံစံများ၊ ပြန်ပေးဆွဲခြင်း၊ အယောင်ဆောင်ခြင်း၊ လိမ်လည်ခြင်း၊ အာဏာအလွဲသုံးစားပြုခြင်း၊ ထိခိုက်နစ်နာလွယ်အခြေအနေတစ်ရပ်အပေါ် အခွင့်အရေး ယူခြင်း၊ လူတစ်ဦးအပေါ် အမြတ်ထုတ်လိုသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ထိုသူကို ထိန်းချုပ်နိုင်သည့် အခြားသူတစ်ဦး၏ သဘောတူညီချက်ရရှိစေရန် ငွေ သို့မဟုတ် အကျိုးအမြတ်အားဖြင့် အပေးအယူပြုခြင်း စသည့်နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုပြီး လူစုဆောင်းခြင်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်း၊ လွှဲပြောင်းခြင်းနှင့် တည်းခိုစေခြင်း (သို့မဟုတ်) လက်ခံခြင်းများကို ဆိုလိုသည်။ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်ခြင်းတွင် တစ်စုံတစ်ဦးက အခြားသူတစ်ဦးကို ပြည့်တန်ဆာ သို့မဟုတ် လိင်မှုဆိုင်ရာ အခြားပုံစံတစ်မျိုးမျိုးဖြင့် ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်း၊ အနည်းဆုံး အတင်းအဓမ္မ အလုပ် ခိုင်းစေခြင်း၊ ကျေးကျွန်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် ကျေးကျွန်ပြုမှုနှင့်ဆင်တူသော လုပ်ရပ်များ ကျူးလွန်ခြင်း၊ ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းများကို ဖြတ်တောက်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့် အခြားသဘောတူစာချုပ်များနှင့်မတူသည်မှာ Palermo Protocol သည် လူတစ်ဦးကျရောက်နေသော အခြေအနေကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းထက် ရာဇဝတ်မှု ပုံစံတစ်ခုကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။ လူကုန်ကူးခြင်းခံရသူများသည် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ရာဇဝတ်မှု၏သားကောင်များဖြစ်သည်။ လူကုန်ကူးခြင်းခံရသူများသည် လူကုန်ကူးမှု၏ သားကောင်ဘဝသို့ ထပ်မံမကျရောက်စေရန် အကာအကွယ်များ ရရှိစေရေးနှင့် ဘဝ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ ရရှိသင့်သည်။

ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သော စာချုပ်လေးခုသည် မတူညီသော သမိုင်းနောက်ခံအချိန်ကာလများမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ထိုစာချုပ်များသည် လူ့အခွင့်အရေးကို ကွဲပြားခြားနားသည့် ရှုထောင့်များမှ ရှုမြင်ကြပြီး၊ လူ့အခွင့်အရေးပြဿနာများကိုလည်း မတူညီသော နည်းလမ်းဖြင့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ကြကြောင်း မှတ်သားသင့်ပါသည်။ ဒုက္ခသည်များနှင့် နိုင်ငံမဲ့သူများ ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးနောက်ပိုင်း စာချုပ်များဖြစ်ပြီး အဆိုပါစာချုပ် နှစ်ခုစလုံးကို ၁၉၅၀ ကျော် ခုနှစ်များတွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်များပါ အချက်များအတိုင်း လူ့အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းမှာ အားရစရာမရှိခဲ့ပါ။ အကြောင်းမှာ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မူဘောင်များ မပေါ်ပေါက်လာသေးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပထမဦးဆုံး လူ့အခွင့်အရေး စာချုပ်များကို ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်မှာ ၁၉၆၀ ခုနှစ်များ နှောင်းပိုင်းမှသာ ဖြစ်သည်။ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို ၁၉၈၀ ခုနှစ်များတွင် ရေးဆွဲခဲ့ပြီး၊ ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ သို့သော် အဆိုပါစာချုပ်သည် ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှ အသက်ဝင်ခဲ့ပြီး၊ အကျယ်ပြန့်ဆုံးသော စာချုပ်ဖြစ်ခဲ့သလို အထက်ပါ စာချုပ် (၄)ခုတွင် အကြီးဆုံးစာချုပ်လည်း ဖြစ်သည်။ ယင်း

စာချုပ်သည် ကုလသမဂ္ဂစနစ်အတွင်းတည်ရှိသော လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်တစ်ခုအဖြစ် ယူဆခံခဲ့ရသော တစ်ခုတည်းသော စာချုပ်ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်ကို ရေးဆွဲသည့်အချိန်မှ အသက်ဝင်သည့် အချိန်အထိ အလွန်ရှည်လျားသော အချိန်ကာလက ပြသနေသည်မှာ စာချုပ်ကိုအတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးသည့်နှုန်း နည်းပါးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်သည် စာချုပ်လေးမျိုးထဲတွင် အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးမှု အနည်းဆုံး ဖြစ်သည်။ လူ့ကုန်ကူးမှုဆိုင်ရာ စာချုပ်ကမူ ကမ္ဘာတစ်ဝန်း ရွှေ့ပြောင်း သွားလာမှုများနှင့် မြင့်မားလာသော ရာဇဝတ်မှုများကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ၂၀၀၀ ခုနှစ်များအတွင်း ပေါ်ထွက်လာသည်။ ဤစာချုပ်သည် လူ့ကုန်ကူးခြင်းခံရသူများ၏ အခွင့်အရေးကို အကာအကွယ်ပေးသည်။ သို့သော် အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ လူ့ကုန်ကူးခြင်းကို နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်သည် နိုင်ငံအစိုးရများကို လူ့ကုန်ကူးခြင်းအား ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ရန်အခွင့်အာဏာပေးထားခြင်းကြောင့် အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးသည့်နိုင်ငံအများအပြားရှိသည်။

၆.၂.၁ ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးခြင်းတွင် လစ်ဟာချက်များနှင့် ရောထွေးမှုများ

အထက်ပါ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူ အမျိုးအစား (၄)ခုကို တစ်ခုနှင့်တစ်ခု သီးခြားစီဖြစ်ပြီး အဆက်အစပ်မရှိသူများဟု မရှုမြင်သင့်ပါ။ သို့ရာတွင် အဆိုပါ လေးမျိုးစလုံးသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုမှာ အတူတကွဆက်စပ်တည်ရှိနေကြပြီး အပြန်အလှန်အားဖြည့်နေခြင်းလည်း မဟုတ်ပါ။ ပို၍ ဖြစ်နိုင်သည်မှာ လူများသည် အဆိုပါ အမျိုးအစား (၄)ခုအကြားတွင် တစ်ခုမှ တစ်ခုသို့ လျင်မြန်စွာ ကူးပြောင်းသွားနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် လူတစ်ဦးတည်းတွင် အမျိုးအစားတစ်ခုမက ဖြစ်နေသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိနိုင်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုသင့်သည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူတစ်ဦးသည် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားတစ်ဦးအဖြစ် နံနက်ခင်းတစ်ခုတွင် နီးထလာနိုင်ပြီး၊ လူ့ကုန်ကူးခံရသည့် အခြေအနေတစ်ခုသို့ အတင်းအဓမ္မ တွန်းပို့ခြင်းခံခဲ့ရပြီး အဆိုပါ ညနေခင်းတွင် ဒုက္ခသည်အဖြစ် အဆုံးသတ်သွားနိုင်သည့် (လက်တွေ့တွင် မြင်ဖူးရန်ခက်ခဲသော်ငြားလည်း) ဖြစ်နိုင်ခြေများရှိပါသည်။ နိုင်ငံမဲ့သူများကို အကာအကွယ်ပေးရာတွင် လစ်ဟာချက်များစွာ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ အမျိုးအစား တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ရောထွေးမှုများနှင့် အဖြူအနက် မကွဲသော ဧရိယာများကြောင့် မည်သူမည်ဝါကို မည်သို့ အကာအကွယ်ပေးရမည်ဆိုသောကိစ္စမှာ ခက်ခဲမြဲခက်ခဲနေခြင်းက အကျိုးဆက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် အထက်ပါ ပြဿနာတစ်ခုမှာ မြန်မာနိုင်ငံမှ ရိုဟင်ဂျာများဖြစ်ပြီး အမျိုးအစား (၄)မျိုးစလုံးတွင် အကျုံးဝင်နေသည်။

မှတ်သားဖွယ်ရာ
ရိုဟင်ဂျာများ

မြန်မာနိုင်ငံမှ ရိုဟင်ဂျာများ၏ ဇာတ်လမ်းသည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ၏ အားနည်းထိခိုက်လွယ်သော အခြေအနေကို ဖော်ပြနေပါသည်။ မြန်မာအစိုးရသည် ၁၉၈၂ ခုနှစ် နိုင်ငံသားဥပဒေကို စတင်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီးချိန်တွင် ရိုဟင်ဂျာများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခဲ့သည်။ ထိုဥပဒေများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုး (၁၃၅)မျိုးထဲမှ ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးအုပ်စုကို ဖယ်ထုတ်ထားသည်။ သမိုင်းအထောက်အထားများအရ အနည်းဆုံး လွန်ခဲ့သော

နှစ်ပေါင်း (၃၀၀) ခန့်က အဆိုပါဒေသတွင် နေထိုင်ခဲ့သော ရိုဟင်ဂျာများကို မြန်မာအစိုးရက အမှန်အားဖြင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသားများ (တရားဝင် အထောက်အထားများနှင့် မီဒီယာများထဲတွင် ဘင်္ဂါလီများဟု မကြာခဏ ခေါ်ဝေါ်ကြသည်) ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

မြန်မာဥပဒေသည် ရိုဟင်ဂျာများ၏ အခွင့်အရေးကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ကန့်သတ်ထားသည်။ သူတို့သည် နိုင်ငံမဲ့များဖြစ်သောကြောင့် ပညာရေး သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှုများ မရရှိကြပါ။ သူတို့သည် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံအတွင်း လွတ်လပ်စွာသွားလာခြင်းအတွက် အထူး မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် ခွင့်ပြုချက်များရရှိရန် လိုအပ်သည်။ မကြာသေးမီက လူမျိုးရေးပဋိပက္ခများတွင် ရိုဟင်ဂျာ အများအပြား အကြမ်းဖက်လူ့အုပ်စုများ၏ သတ်ဖြတ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ အကယ်၍ သူတို့၏နိုင်ငံထဲတွင် ရင်ဆိုင်နေရသော စနစ်တကျ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းမှ ရှောင်ရှားထွက်ခွာရန် ကြိုးစားသည့်အခါ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများအဖြစ် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်ခြင်း ခံရနိုင်သည်။ သူတို့သည် လူကုန်ကူးခြင်းကို ပုံမှန်ကြုံတွေ့နေရသည်။

အဆိုပါအခြေအနေများကြောင့် ရိုဟင်ဂျာအများအပြားသည် အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေရန် မြန်မာနိုင်ငံမှ ထွက်ခွာကြသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင် ဒုက္ခသည်များအဖြစ် နေထိုင်လျက်ရှိသော ရိုဟင်ဂျာ သိန်းနှင့်ချီ ရှိပါသည်။ ရိုဟင်ဂျာအများအပြားသည် အထောက်အထားမဲ့ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများအဖြစ် အလုပ်လုပ်ကိုင်ရန် ထိုင်းနှင့်မလေးရှားနိုင်ငံများသို့ ထွက်ခွာကြပါသည်။ ထိုသို့ထွက်ခွာသည့် လမ်းကြောင်းတွင် ရိုဟင်ဂျာများသည် လူကုန်ကူးခံရခြင်း အများအပြားရှိပြီး ထိုင်းနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံတို့တွင် အလုပ်သမားများအဖြစ် ရောင်းစားခြင်းခံကြရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများမှ အစိုးရအရာရှိများက ရိုဟင်ဂျာများသည် မည်သည့်နိုင်ငံသား ဖြစ်ကြောင်း သတ်မှတ်ချက်မရှိသော အခြေအနေကို တာဝန်ကိုရှောင်ရှားသောအခါသုံးသည့် နည်းလမ်းအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံက ၎င်းတို့သည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသားများဟု ပြောဆိုပြီး၊ ထိုင်းနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံတို့က တရားမဝင် ရွှေ့ပြောင်းလာသူများအဖြစ် ရှုမြင်သည်။ အချို့ရိုဟင်ဂျာများသည် ဩစတေးလျကဲ့သို့ နိုင်ငံများတွင် ဒုက္ခသည်အဖြစ် နေထိုင်ခွင့်ရရှိရေး တောင်းဆိုကြသည်။ သို့သော် ဒုက္ခသည်ခံခံခွင့်ရရှိရေးအတွက် ထိုနိုင်ငံအထိ သွားရောက်ရန်မှာ ရှည်လျားပြီး အန္တရာယ်များသော ရေကြောင်းခရီးဖြင့် သွားရောက်ကြရသည်။

နိုင်ငံမဲ့သူများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရာတွင် လစ်ဟာချက် အများအပြားရှိပါသည်။ နေ့စဉ်ဘဝတွင် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမား အများအပြားသည် ၎င်းတို့၏ အလုပ်ရှင်များ သို့မဟုတ် အလုပ်စပ်ဟပ်ပေးသော ပွဲစားအေးဂျင့်များထံ အကြွေးတင်နေပြီး၊ ခက်ခဲသော အန္တရာယ်များသော လုပ်ငန်းခွင်များသို့ ပို့ဆောင်ခံနေရသည်။ ၎င်းတို့ခေါင်းပုံဖြတ်ခံနေရခြင်းရှိ မရှိ ဆိုသည်မှာ ဖြစ်ပျက်နေသော အခြေအနေနှင့် စဉ်းစားသော ရှုထောင့်နှင့်သာဆိုင်သည့်ကိစ္စဖြစ်သော်လည်း အလုပ်များကို အခကြေးငွေ အနည်းငယ်မျှဖြင့် လုပ်နေရသည်က အမှန်ပင်ဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးကို နေရပ်တွင် ဖိအားပေးခံရသောကြောင့် မဖြစ်မနေရွှေ့ပြောင်းလာရသည့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားအဖြစ် စဉ်းစားမည်လော၊ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားတစ်ယောက်အဖြစ် စဉ်းစားမည်လော၊ သို့မဟုတ် လူကုန်ကူးခြင်း ခံရသူ တစ်ယောက်ဟု ယူဆနိုင်သည်လောဆိုသည်မှာ အချို့အခြေအနေများတွင် မရှင်းလင်းနိုင်ပါ။

ထို့အပြင် ၎င်းတို့တွင် အလုပ်လုပ်ရန် အခွင့်အရေးရှိသည်ဟု တောင်းဆိုနေသော ဒုက္ခသည်များသည် လည်း လူကုန်ကူးခြင်းကဲ့သို့သော ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်မှုမျိုး ခံနိုင်ရခြေရှိသည်။ ထိုပြဿနာများ ဖြစ်ပွားရခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမှာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုလိုအပ်နေသူ နိုင်ငံသား မဟုတ်သူ များကို သိရှိနိုင်ရန်၊ အမျိုးအစား ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်ရန် ရှင်းလင်းပြတ်သားသော ဥပဒေများမရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အစိုးရများသည် အထောက်အထားမရှိသူများအားလုံးကို တရားမဝင်ဟု သတ်မှတ်လိုကြပြီး ၎င်းတို့ကို နေရင်းအရပ်သို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်သည့်နည်းကို နှစ်သက်ကြသည်။ နိုင်ငံများသည် တစ်စုံတစ်ယောက်ကို ဒုက္ခသည်ဟု သတ်မှတ်ခြင်းထက် လူကုန်ကူးခံရသူအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းကို ပို၍ရွေးချယ်ကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူကုန်ကူးခံရသူကို ငှာနေသို့ ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ (ထိုသူတို့ကို တိုင်းပြည်အပြင်ဘက်သို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်းဖြင့် ပြဿနာကို ဖြေရှင်းနည်းဖြစ်သည်။) အကြောင်းမှာ ဒုက္ခသည်ဟုဆိုလျှင် ၎င်းတို့လာခဲ့သည့် နေရပ်တွင် နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုနှင့် ရင်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်၍ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်း မပြုနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

၆.၃ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်

မိမိနိုင်ငံမှ ထွက်ပြေးပြီး အခြားနိုင်ငံတွင် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု ရှာဖွေသည့်သူများကို လွန်ခဲ့သော နှစ်ထောင်နှင့်ချီစဉ် ကာလကတည်းက လက်ခံလာခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပါ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို နိုင်ငံတကာဥပဒေအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာသည်မှာ မကြာလှသေးပါ။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်းသည် အနိုင်ကျင့်ခံရခြင်းမှ ရှောင်ရှားရန် နိုင်ငံတစ်ခုတွင် ခိုလှုံ့ပိုင်ခွင့်တောင်းခံခြင်းနှင့် ရရှိခြင်းကို အသိအမှတ်ပြုသည့် ပထမဆုံး နိုင်ငံတကာ ကြေညာစာတမ်းတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ထိုစာတမ်း မတိုင်မီကမူ နိုင်ငံပေါင်းစုံအဖွဲ့ချုပ်ကြီးအနေနှင့် ယခင်က အနိုင်ကျင့်ခံရခြင်းမှ ထွက်ပြေးခဲ့ကြသူများအတွက် (ဥပမာ - ရုရှားနှင့်ဂျာမဏီမှ) ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးရန် ကမ်းလှမ်းခဲ့ဖူးသည်။ ထိုသို့ အကာအကွယ်ပေးရာတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်သည် ကမ္ဘာနှင့်အဝန်း အကျုံးဝင်ပြီး လူအုပ်စုအလိုက်အတွက်မဟုတ်ဘဲ လူတစ်ဦးချင်းအတွက် ဒုက္ခသည်အဖြစ် အကာအကွယ်ပေးမှုကို အခြေခံထားသော်လည်း ‘လူတိုင်းသည် အနိုင်ကျင့်ခံရခြင်းမှလွတ်မြောက်ရန် အခြားနိုင်ငံများတွင် ခိုလှုံ့ခွင့်ကို ရှာဖွေရရှိနိုင်ရန် အခွင့်အရေးရှိသည်’ဟု အတော်ပင် ယေဘုယျဆန်သည့် ဖော်ပြချက်ဖြင့်သာ ရေးသားထားသည်။ ယင်းစာကြောင်းသည် ဒုက္ခသည်များဟု တိတိကျကျ ရည်ညွှန်းထားခြင်းမရှိဘဲ (‘ခိုလှုံ့ခွင့်ရှာဖွေသူများ’ ဟုသာ သုံးထားသည်) အကာအကွယ်ပေးသည့် အပိုင်းမှာလည်း အားပျော့လှသည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံများ၏ ဝတ္တရားများ သို့မဟုတ် တာဝန်များကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားပါ။ ထိုအစား လူတစ်ဦးသည် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို ရှာဖွေရန်နှင့် ရရှိခံစားနိုင်ရန် အခွင့်အရေးရှိသည်ဟုသာ ဖော်ပြထားသည်။ ထိုစဉ်အချိန် ၁၉၄၀ ကျော်နှစ်များအတွင်း ဒုတိယကမ္ဘာစစ် ပြီးဆုံးသွားသောအခါ ကမ္ဘာပေါ်တွင် မည်သည့်အခါကမျှ မမြင်ဖူးသော အရွယ်အစားကြီးမားသည့် ဒုက္ခသည်လူဦးရေကို ဖန်တီးမိလျက်သားဖြစ်ခဲ့ပြီး ရွှေ့ပြောင်းမှုများ အကြီးအကျယ်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သောကြောင့် ဒုက္ခသည်အရေးသည် ကြီးမားသောပြဿနာတစ်ခု ဖြစ်လာရသည်။ ထိုကိစ္စကိုဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ခဲ့သဖြင့် ၁၉၅၀ ခုနှစ်တွင် ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂမဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR) ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၁၉၅၁ ခုနှစ်တွင် UN Convention Relating to the Status of Refugees

(ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ဟု ခေါ်လေ့ရှိသည်) ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် ဒုက္ခသည်ဆိုသည့် ဝေါဟာရကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့ပြီး ထိုအဓိပ္ပာယ်သည် ယနေ့အထိ အများစု သုံးစွဲနေသည်။ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တစ်ခုမှာ အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တစ်စုံတစ်ဦးသည် ဒုက္ခသည်အဖြစ် မတောင်းဆိုမီ ဒုက္ခသည်ဟု သတ်မှတ် နိုင်သောအခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီရမည့် တိကျသောအချက်များကို သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်တွင် ဖော်ပြထားသော ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအောက် ဝယ် အကာအကွယ်ကို ရယူလိုလျှင် အဆိုပါ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ပါ အခြေအနေများနှင့် ကိုက်ညီရန် လိုအပ်သည်။

၆.၃.၁ ဒုက္ခသည်တစ်ဦးကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း

ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အရ ဒုက္ခသည်ဆိုသည်မှာ -

လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ နိုင်ငံသား၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှု နိုင်ငံရေး အယူ အဆ စသည့် အခြေအနေများကိုအကြောင်းပြု၍ မတရားညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုခံရမည်ကို ခိုင်လုံ သော စိုးရိမ်ကြောင့်ကြမှုကြောင့် မိမိနိုင်ငံသားအဖြစ်ခံယူထားသော နိုင်ငံ၏ ပြင်ပသို့ရောက်ရှိ လာရပြီး မိမိနိုင်ငံ၏ အကာအကွယ်ပေးမှုကို မရရှိနိုင်သူ (သို့မဟုတ်) မိမိ၏စိုးရိမ်ရသည့် အခြေအနေကြောင့် မိခင်နိုင်ငံ၏ အကာအကွယ်ပေးမှုကို တောင်းခံရန် ဆန္ဒမရှိသူ ဖြစ်သည်။

လူတစ်ဦးကို ဒုက္ခသည်အဖြစ် သတ်မှတ်ရန် အထက်တွင်ဖော်ပြထားသော အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်ပါ အချက်အလက်အားလုံးနှင့်ညီညွတ်နေရမည်။ ထိုသို့ ညီညွတ်ခြင်းရှိ မရှိ ဆုံးဖြတ်ခြင်း လုပ်ငန်းကိုဒုက္ခသည် ဖြစ်မဖြစ်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း (Refugee Status Determination - RSD) ဟု ခေါ်သည်။ နိုင်ငံတစ်ခု သို့မဟုတ် UNHCR ကဲ့သို့ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု တစ်စုံတစ်ဦးကို ဒုက္ခသည် အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုချင်လျှင် အဆိုပါအချက်အလက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိ ကြည့်ရှုရန် လိုအပ်ပါ သည်။ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်၏ အဓိက အချက်အလက်များမှာ -

- **ခိုင်လုံသောအကြောက်တရား။** ။လူတစ်ဦးသည် နှိပ်စက်အနိုင်ကျင့်ခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့ နေခြင်းရှိနေပြီး ထိုအကြောက်တရားသည် ခိုင်လုံစစ်မှန်ရမည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အထောက် အထားများအရ နှိပ်စက်အနိုင်ကျင့်ခံရနိုင်ဖွယ် အခြေအနေ အမှန်တကယ်ရှိရမည်။ ဖြစ်ရပ် အများအပြားတွင် နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခံရသူသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရက နှိပ်စက်ကျူးလွန်ခြင်းကို ခံကြရခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အစိုးရမဟုတ်သူများကလည်း ထိုကဲ့သို့ ကျူးလွန်နိုင်သည်။ ထိုအကြောက်တရားတွင် ဝိသေသနှစ်ခု ပါဝင်နေရမည်။ တစ်စုံတစ်ဦးတွင် ခိုင်လုံသော စိုးရိမ် ကြောက်ရွံ့စရာရှိနေခြင်း သို့မဟုတ် ထိုကဲ့သို့အကြောက်တရားကို ဖြစ်ပေါ်စေသော တစ်စုံ တစ်ရာရှိနေကြောင်း ယုံကြည်နိုင်လောက်သည့် အကြောင်းတရားများရှိနေခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်နှစ်ခုစလုံးကို ခိုင်မာအောင် သက်သေပြနိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဒုက္ခသည်အဖြစ် လျှောက်ထားခြင်းသည်ပင်လျှင် ထိုသို့ထံတွင် အနိုင်ကျင့်ခံရမည့် အကြောက် တရားရှိနေကြောင်း လုံလောက်သည့် အထောက်အထားများဟု စဉ်းစားကြသည်။ အကယ်၍

အဆိုပါပုဂ္ဂိုလ်တွင် အကြောက်တရားရှိရန် အကြောင်းများခိုင်လုံခြင်း ရှိ မရှိကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင်မူ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု တစ်ခုပြုလုပ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုမျိုးကို UNHCR က ပြုလုပ်လေ့ရှိပြီး အကြောင်းရင်းခိုင်မာမှုကို ယုံကြည်ထိုက်သော NGO များ သို့မဟုတ် ကျွမ်းကျင်သူများကို မေးမြန်းခြင်း၊ ဒုက္ခသည်အဖြစ်လျှောက်ထားသူ၏ နိုင်ငံမှ ယုံကြည်လောက်သော သတင်းအချက်အလက်များကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အားကိုးအားထား ပြုနိုင်လောက်သော သတင်းရင်းမြစ်များတွင် လူ့အခွင့်အရေး အစီရင်ခံစာ များ သို့မဟုတ် ယုံကြည်ထိုက်သော မီဒီယာများမှ သတင်းများ အစရှိသည်တို့ ပါဝင်ကြပြီး အမှန်တကယ်ပင် အတင်းအဓမ္မ အနိုင်ကျင့်မှုများဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်း သို့မဟုတ် အလားတူ လူပုဂ္ဂိုလ် များကို နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်းများ ရှိ မရှိ စဉ်းစားသုံးသပ်ခြင်းအားဖြင့် ဒုက္ခသည် ဖြစ်သင့်၊ မဖြစ်သင့်ကို ဆုံးဖြတ်လေ့ရှိကြသည်။

- **မတရားညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း။** ။ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း (ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းပုံစံ အမျိုးမျိုးရှိခြင်း၊ အစားအစာ၊ ရေ သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု စသည့် အခြေခံ ဝန်ဆောင်မှုများကို မရအောင်ပြုထားခြင်း၊ တရားဥပဒေနှင့်မညီသော ထင်သလိုဖမ်းဆီးခြင်း၊ အသက်အန္တရာယ်ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ ရိုက်နှက်နှိပ်စက်ခြင်း၊ ချုပ်နှောင်ခြင်း)ကို ပြင်းထန်သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုအဆင့်ဟု သတ်မှတ်သင့်သည်။ မတရားညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သဘောတူထားသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်မရှိပါ။ အလွန်ဝေးလံသောနေရာရှိ ဆေးရုံသို့သွားရခြင်းကို လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဟု မဆိုသာသော်လည်း လူတစ်ဦး၏ ကိုးကွယ်သောဘာသာတရားကြောင့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုရပိုင်ခွင့်ကို တားမြစ်ထား သော ဥပဒေကို မတရားညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်းဟု သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။

- **အကြောင်းရင်း ၅ ရပ်အပေါ်မူတည်၍** ။မတရား ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရနိုင်သော အန္တရာယ်သည် အောက်ပါအကြောင်းရင်းတို့ကို အခြေခံရမည်။

- (က) လူမျိုး
- (ခ) ဘာသာ
- (ဂ) နိုင်ငံတစ်ခု၏နိုင်ငံသားဖြစ်နေခြင်း
- (ဃ) နိုင်ငံရေးယုံကြည်ချက်
- (င) အစုအဖွဲ့တစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း တို့ဖြစ်ကြသည်။ အစုအဖွဲ့တစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း ဆိုသည်မှာ ထိုလူစုလူဝေးတွင် ပါဝင်သောသူများသည် တူညီသော အခြေခံဝိသေသ လက္ခဏာများ၊ ဥပမာ - အမျိုးသမီး၊ လိင်တူဆက်ဆံသူ သို့မဟုတ် လူတန်းစားတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်တို့ကို ရည်ညွှန်းသည်။ လူမှုအစုအဝေးတစ်ခု၊ အစည်းအရုံးတစ်ခုကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရသည်မှာ ခက်ခဲနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ - တရားရုံးတစ်ခုက အငှားယာဉ်မောင်းတစ်ဦး သည် လူမှုအစုအဝေးတစ်ခုမဟုတ်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ အကြောင်းမှာ သူသည် ထိုအလုပ် အကိုင်ကို ပြောင်းလဲနိုင်ပြီး၊ ယင်းအလုပ်သည် ထိုသူ၏ အခြေခံကျသော အသွင်လက္ခဏာ မဟုတ်ပါ။ သို့သော် အခြားတရားရုံးများက သတင်းထောက်တစ်ဦး သို့မဟုတ် လူ့အခွင့် အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူတစ်ဦးသည် တရားဝင်သော လူမှုအစုအဝေးတစ်ခုဟု ဆုံးဖြတ်သည်။ အမျိုးသမီးတစ်ဦး သို့မဟုတ် လူကုန်ကူးခြင်းခံရသူတစ်ဦးသည် မိမိတို့၏

ဝိသေသလက္ခဏာများကို မပြောင်းလဲနိုင်ပါ။ (အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ယောက်ျားတစ်ဦး မဖြစ်နိုင်သလို လူကုန်ကူးခြင်းခံရသူကို လူကုန်ကူးခြင်းမခံရသူအဖြစ် မပြောင်းလဲနိုင်ပါ) ဤအမျိုးအစားသည် အခြားအခြေအနေများထက် ပို၍ယေဘုယျဆန်ပြီး ပြောင်းလဲ လွယ်ပြီး၊ အနိုင်ကျင့်မှုများ (အတင်းအကျပ် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခိုင်းခြင်း၊ အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဂုဏ်သိက္ခာကြောင့် သတ်ခြင်း)နှင့် ရင်ဆိုင်ရသော အမျိုးသမီးများကို ကာကွယ် ပေးရန် မကြာသေးမီက အသုံးပြုလာကြသည်။ သို့ရာတွင် လူမှုအစုအဝေးတစ်ခုသည် သီးခြားဝိသေသရှိပြီး ယေဘုယျဆန်ပါ။ ဥပမာ - အမျိုးသမီးများကို လူမှုအစုအဝေး တစ်ခုအဖြစ် မသတ်မှတ်နိုင်လောက်အောင် ယေဘုယျဆန်နေသည်ကို မကြာခဏ တွေ့ရ တတ်သည်ဖြစ်ရာ ပို၍တိတိကျကျဖြစ်ရန်မှာ အမျိုးသမီး၏ လိင်အင်္ဂါကို ဖြတ်တောက် ခြင်းကို ဆန့်ကျင်သော အမျိုးသမီးငယ်များ အစရှိသည်ဖြင့် သတ်မှတ်ထားခြင်းရှိရမည်။

- **ဆက်စပ်သည့်သဘော (Nexus)။** ။အတင်းအဓမ္မအနိုင်ကျင့်ခြင်းသည် အဆိုပါအမျိုးအစား များထဲတွင် အနည်းဆုံး တစ်မျိုးတွင် ပါဝင်နေသောကြောင့် ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်ကို တွေ့ရသော် လည်း တစ်မျိုးထက်ပိုသော အကြောင်းရင်းများကြောင့် နှိပ်စက်ခံရသူများရှိသလို နှိပ်စက်သူက ထိုအကြောင်းရင်းများကို တစ်ခုမက ပေါင်းစပ်လိုသည့် အာသီသကြောင့်လည်း ဖြစ်လေ့ရှိ ကြောင်း သိထားရန်အရေးကြီးပါသည်။ ထိုသဘောတရားကို ဆက်စပ်ပစ်ရန် လိုအပ်လာခြင်း ဟု ခေါ်သည်။ နှိပ်စက်လိုခြင်းမှာ လူတစ်ဦးတွင် ငါးရပ်သောအကြောင်းရင်းများနှင့် ဆက်စပ် နေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။
- **တိုင်းခြားပြည်ခြားတွင်ရှိနေခြင်း။** ။လူတစ်ဦးသည် ဒုက္ခသည်ဖြစ်ကြောင်း တောင်းဆိုနိုင်ရန် မိမိနိုင်ငံ၏ အပြင်ဘက်တွင်ရှိရန် လိုအပ်သည်။ တိုင်းခြားပြည်ခြားတွင်ရှိနေခြင်းကို ဒုက္ခ လျှောက်သူတိုင်း မဖြစ်မနေ လိုအပ်သည်။ အကြောင်းမှာ ဒုက္ခသည်တစ်ဦးသည် အခြားနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ၏ အကာအကွယ်ပေးမှုကို တောင်းဆိုရန် လိုအပ်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးသည် သူနေထိုင်ရာနိုင်ငံ၏ သံရုံးတစ်ခုခုတွင် ဒုက္ခသည်အဖြစ် ခိုလှုံရန် တောင်းဆို ခြင်းမှာ ဒုက္ခသည်ဖြစ်ရန် မလိုလောက်ပါ။ သို့သော် ထိုအခြေအနေတွင် သံရုံးက ဆောင်ရွက် ပေးနိုင်သော အခြားကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပုံစံများ ရှိနိုင်ပါသည်။
- **နိုင်ငံ၏ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုမရရှိခြင်း။** ။လူတစ်ဦးသည် သူနေထိုင်ရာနိုင်ငံအတွင်း ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု မရရှိခြင်း သို့မဟုတ် အတင်းအဓမ္မအနိုင်ကျင့်ခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့ ခြင်း သို့မဟုတ် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကိုရှာဖွေရန် ဆန္ဒမရှိခြင်းတို့ကြောင့် ထိုနိုင်ငံမှ ထွက် ပြေးခဲ့ရသည်။ အကယ်၍ သူနေထိုင်သည့်နိုင်ငံမှ အစိုးရက သူ့ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက် နိုင်လျှင် သူသည် ဒုက္ခသည်အဖြစ် တောင်းဆိုရန် မလိုအပ်ပါ။ အဖြစ်အများဆုံး အခြေအနေမှာ ပြည်သူများသည် ၎င်းတို့နေထိုင်ရာ နိုင်ငံတွင် အစိုးရ၏အတင်းအဓမ္မ အနိုင်ကျင့်မှုကို ခံစားကြရ သဖြင့် ဒုက္ခသည်ဖြစ်လာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ - အစိုးရတစ်ရပ်သည် နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံ များကို ထောင်ချခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အနိုင်ကျင့်သူသည် အစိုးရ မဟုတ်စေကာမူ အစိုးရသည် အနိုင်ကျင့်မခံရစေရန် အကာအကွယ်မပေးနိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် မပေးခြင်းတို့ ကြောင့် ဖြစ်လာရသည်။ ထိုကဲ့သို့သောသူမျိုးမှာ ဒုက္ခသည်အဖြစ် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန် အကျုံးဝင်သည်။

ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်ဝေဖန်ခြင်း

ဒုက္ခသည်အဖြစ် သတ်မှတ်ရန်ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း

မေးခွန်း။ ။ အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်ခံရသဖြင့် တိုင်းပြည်မှထွက်ပြေးပြီး ဒုက္ခသည်အဖြစ် လျှောက်ထားနိုင်ပါသလား။

ပထမဆုံး ဖြေရှင်းရမည့်အချက်မှာ သူမ ထွက်ပြေးရောက်ရှိလာသော နိုင်ငံသည် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း ရှိ မရှိဖြစ်သည်။ အကယ်၍ လက်မှတ် ရေးထိုးထားလျှင် ထိုနိုင်ငံသည် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော စံနှုန်းများအပေါ် အခြေခံ၍ သူမအား ဒုက္ခသည်ဖြစ် မဖြစ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရမည်။ လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိလျှင် သူမသည် UNHCR ထံတွင် အကူအညီတောင်းရန် လိုအပ်သည်။ ထိုနိုင်ငံသည် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို သဘောတူပြီး သူမ ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသော အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ အထောက်အထား လုံလောက်စွာ ရှိနေလျှင် (ဥပမာ - ဆေးရုံမှတ်တမ်းများ သို့မဟုတ် သူမ၏မိသားစုထံမှ အထောက်အထား မှတ်တမ်းများ) သူမသည် အတင်းအဓမ္မအနိုင်ကျင့်ခံရကြောင်း လက်ခံနိုင်သည်။ ထို့အပြင် သူမကို လူမှုအစုအဝေးတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် (ဥပမာ - အမျိုးသမီးတစ်ဦး သို့မဟုတ် အိမ်ထောင်ရှိသော အမျိုးသမီးတစ်ဦး) ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် သူမအား အစိုးရက ကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှုပေးရန် သူမ၏နိုင်ငံတွင် ကြိုးစားရှာဖွေခဲ့ခြင်း ရှိ မရှိ မေးမြန်းရဦးမည်။ အကယ်၍ သူမ၏ အစိုးရက ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပေးရန် ကမ်းလှမ်းခဲ့လျှင် (ဥပမာ - ဥပဒေအရ အကာ အကွယ်ပေးခြင်း၊ အမျိုးသမီးအတွက် ခိုလှုံရာနေရာများ စီစဉ်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် လေ့ကျင့်ထားသော ရဲဝန်ထမ်းဖြင့် ကာကွယ်ပေးခြင်း) သူမသည် ဒုက္ခသည်အဖြစ် ခိုလှုံခွင့်ရရှိရန် အကြောင်းမရှိပါ။ အကယ်၍ သူမ၏ နိုင်ငံက အကာအကွယ်မပေးနိုင်လျှင် (ဥပမာ - အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုကို ဆန့်ကျင်သော ဥပဒေမရှိခြင်း သို့မဟုတ် ရဲဝန်ထမ်းများက သူမကို ထိုကဲ့သို့ အကြမ်းဖက်မှုများမှ အကာအကွယ်မပေးခြင်း) သူမကို ဒုက္ခသည်အဖြစ် စဉ်းစားရန် ကျိုးကြောင်းညီညွတ်သော အခြေခံ များ ရှိပါသည်။ ဒုက္ခသည်အဖြစ် သတ်မှတ်ရန် အဓိကအကြောင်းအချက်များကို အကဲဖြတ်ရာတွင် တစ်ကျောင်းတစ်ဂါထာ သဘောရှိနိုင်ပြီး နိုင်ငံအမျိုးမျိုးက တူညီသော ဖြစ်ရပ်တစ်ခုအပေါ်တွင် ခြားနားသော တွေ့ရှိချက်များ ပေးနိုင်သည်မှာ ထင်ရှားပါသည်။

လူတစ်ဦးချင်းစီအတွက် ဒုက္ခသည်အဖြစ်သတ်မှတ်ရန် ဆောင်ရွက်ရသည့်လုပ်ငန်း အဆင့် ဆင့်မှာ ခိုလှုံခွင့်ရှာဖွေသောသူက ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုရရှိရန် တောင်းခံချိန်တွင် စတင်သည်။ ထိုအချိန်မှစကာ ၎င်းကို ဒုက္ခသည်ဖြစ်ရန် သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိ မရှိ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံက ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ချိန်အထိ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အရ အကာအကွယ် ပေးထားသင့်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ဒုက္ခသည်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ရရှိရန် ဆောင်ရွက်နေဆဲ ကာလတွင် ထိုသူများကို အစိုးရများက ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံသူများဟု ခေါ်ဆိုလေ့ရှိသည်။ ဒုက္ခသည် ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် 'ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံသူများ' ဆိုသည့် အသုံးအနှုန်းကို သုံးစွဲခြင်းမရှိပါ။ ထိုအသုံးအနှုန်းသည် ၁၉၇၀ ခုနှစ်များအတွင်း စတင်ပေါ်ပေါက်လာသော်လည်း ယခုအခါ အားလုံးက လက်ခံသုံးစွဲနေကြသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဒုက္ခသည်ဟု မခေါ်သေးဘဲ ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံသူများအဖြစ် သုံးနှုန်းထားသောကြောင့် ထိုသို့လျှောက်ထားသူများအား ဒုက္ခသည်များ

ရရှိအပ်သော အခွင့်အရေး အပြည့်အဝပေးရန် ငြင်းဆိုနိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အစိုးရ တစ်ရပ်က ဒုက္ခသည်အဖြစ်တောင်းဆိုမှုကို အသိအမှတ်မပြုလျှင် ထိုအစိုးရသည် လျှောက်ထားသူ တို့ကို မူရင်းနိုင်ငံများသို့ ပြန်ပို့ရန် သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်ထဲမှထွက်ခွာရန် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ ဒုက္ခသည် အဖြစ် တောင်းဆိုမှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းသဘောပေါ်တွင် အခြေခံသော် လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်များကို နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် လူမှုရေး (ထိုသို့ မဖြစ်သင့်သော်လည်း) အကြောင်း တရားများက လွှမ်းမိုးလေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံတိုင်းတွင် ဒုက္ခသည်များကို အသိအမှတ်ပြုသော ကိုယ်ပိုင် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် စံချိန်စံညွှန်းများရှိပါသည်။ အချို့နိုင်ငံများသည် အလွန်ခက်ခဲသော စံချိန် စံညွှန်းများ ထားရှိကြသည်။ ဥပမာ - ဂျပန်နိုင်ငံသည် နှစ်စဉ် ဒုက္ခသည်အဖြစ် ခိုလှုံခွင့် လျှောက် ထားသူများ၏ (၁%) ရာခိုင်နှုန်းအောက်ကိုသာ အသိအမှတ်ပြုသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်နိုင်ငံ တွင် ဒုက္ခသည်အဖြစ် လျှောက်ထားမှုပေါင်း (၃၀၀၀) ကျော်ရှိသော်လည်း ဒုက္ခသည်အဖြစ် လက်ခံ သော ဖြစ်စဉ်(၆)ခုသာ ရှိသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံတွင် ဒုက္ခသည်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရမည့်သူ အများ အပြားရှိနေသော်လည်း တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုခံရမည့် အခွင့်အလမ်း အလွန်နည်းပါးသဖြင့် မလျှောက်သူများလည်း ရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ ဆန့်ကျင်ဖက်နိုင်ငံများမှ ဒုက္ခသည်များကို လျင်မြန်စွာ လက်ခံတတ်သည်။ (စစ်အေးကာလအတွင်း အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ရုရှားနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့မှ ဒုက္ခသည်များကို လျင်မြန်စွာ အသိအမှတ်ပြုလက်ခံသလို ထိုနိုင်ငံများ ကလည်း ထပ်တူ အပြန်အလှန်တုံ့ပြန်ကြသည်။) နိုင်ငံအများအပြားသည် ဒုက္ခသည်အဖြစ် လျှောက် ထားမှုများကို အကဲဖြတ်စစ်ဆေးရန် လွတ်လပ်သော ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ စစ်ဆေးရေးခုံရုံးများကို ထူထောင်ထားကြသည်။

ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု အမျိုးအစားနောက်တစ်ခုမှာ နေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းရသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ စစ်ပွဲများ သို့မဟုတ် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် ၎င်းတို့၏ နေရပ်များကို စွန့်ခွာရသူများ ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အကြောင်းရင်းနှစ်ရပ်သည် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် မပါဝင်သော်လည်း (UNHCR ကဲ့သို့) ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများက ထိုသူများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ယူဆကြသည်။ အစိုးရိမ်ရဆုံးသူများထဲတွင် မိမိပြည်တွင်း၌ပင် နေရပ်စွန့်ခွာ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင် သူ (IDPs) များပါဝင်ပြီး၊ ၎င်းတို့သည် နေအိမ် များမှ အတင်းအဓမ္မ ရွှေ့ပြောင်းခြင်းခံရသူများ ဖြစ်သော်လည်း နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်နေထိုင်ခြင်း မရှိကြပေ။ အချို့ IDPs များသည် နယ်စပ်တစ်ခုခုဆီ ရောက်အောင်သွားခဲ့မည်ဆိုလျှင် ဒုက္ခသည် များ စာရင်းဝင်နိုင်သူများပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော် မိမိနိုင်ငံများအတွင်း၌ပင် ရှိနေသော်လည်း အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ထွက်ပြေးနေကြရသူများ ဖြစ်ကြရသည်။ ထိုသို့ နယ်စပ်ကိုဖြတ်ကျော်ခြင်း မရှိသဖြင့် ၁၉၅၁ ခုနှစ် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အရ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို မတောင်းခံနိုင်ပါ။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် ပြည်တွင်း၌ပင် နေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းနေရသူ အရေအတွက်မှာ ခန့်မှန်းခြေ (၃၃) သန်းခန့်ရှိသည်။ အရှေ့တောင် အာရှဒေသတွင် IDP လူဦးရေများပြားသော နိုင်ငံများရှိသည်။ ထိုနိုင်ငံများတွင် ကချင်၊ ကရင်၊ ရခိုင်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်များရှိ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုများရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံ ပါဝင်သည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသည်လည်း နိုင်ငံ၏ တောင်ပိုင်း မင်ဒါနာအိုကျွန်းတွင် IDP များ ရှိကြသည်။ မိုးလူမျိုးများ၏ နေရပ်စွန့်ခွာရမှုများကို လာအိုနိုင်ငံတွင်တွေ့ရပြီး ထိုင်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်းပြည်နယ် သုံးခုတွင်လည်း IDP များရှိသည်။

ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံပေါင်း (၁၄၇) နိုင်ငံရှိပြီး အရှေ့တောင် အာရှဒေသမှ ဖိလစ်ပိုင်၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် အရှေ့တီမောနိုင်ငံများကသာ အတည်ပြု လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည်။ အာရှတိုက်အတွင်းတွင်ပင် အဆိုပါစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံ အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ တောင်အာရှဒေသတွင် ထိုသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထား သော တစ်ခုတည်းသောနိုင်ငံမှာ ဒေသအတွင်း ဒုက္ခသည်အများဆုံး မွေးထုတ်ပေးသော အာဖဂန် နစ္စတန်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ အတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးသော နိုင်ငံများအရေအတွက် နည်းရခြင်းသည် ထိုအချိန်က ပထဝီအနေအထားနှင့် အချိန်ကာလအားဖြင့် အကန့်အသတ်များ ပါဝင်သော ၁၉၅၁ ခုနှစ် စာချုပ်၏ မူလအသုံးအနှုန်းများကြောင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပါဝင်သည်။ အခြေခံအားဖြင့် ထို သဘောတူစာချုပ်တွင် ဒုက္ခသည်ဟု ဆိုလိုသူများသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြောင့် ဥရောပဒေသတွင် ရွှေ့ပြောင်းခံရသော ပြည်သူများအဖြစ် ရည်ရွယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ အဆိုပါ ဒုက္ခသည် များသည် အာရှဒေသနှင့် မည်သို့မျှ အဆက်အစပ်မရှိခဲ့ပါ။ အိန္ဒိယနိုင်ငံကဲ့သို့ နိုင်ငံများအတွက် ထိုစာချုပ်ကို သဘောတူလက်မှတ်ထိုးရန် အကျိုးကျေးဇူးမရှိသလောက်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအခြေ အနေကိုကုစားရန် ၁၉၆၇ ခုနှစ် ဒုက္ခသည် အဆင့်အတန်းနှင့် စပ်လျဉ်းစာချုပ်ငယ် (1967 Protocol Relating to the Status of Refugees) ဖြင့် ပထဝီအနေအထားနှင့် အချိန်ကာလ ကန့်သတ် ချက်များကို ဖယ်ရှားလိုက်ပြီး ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ကိုက်ညီသူ မည်သူ့ကိုမဆို ဒုက္ခသည်အဖြစ် သတ်မှတ်ရန် ဒုက္ခသည်ဟူသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်စေခဲ့ သည်။ သို့ရာတွင် အာရှနိုင်ငံများသည် ဒုက္ခသည်အရေးကို ကိုင်တွယ်ရာတွင် အလွန်ရှေးရိုးဆန်သော၊ အလွန်သတိကြီးသော သဘောထားများ ရှိနေခဲ့သည်။ ထိုသဘောထားများတွေ့ရခြင်းမှာ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် ဒုက္ခသည်အမြောက်အများ ဝင်ရောက်လာခဲ့ဖူးသော အတွေ့အကြုံများရှိခဲ့သောကြောင့် လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ပါကစ္စတန်၊ အီရန်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့သည် ထောင်ပေါင်းများစွာသော ဒုက္ခသည် များကို လက်ခံခဲ့ရဖူးပြီး အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် ဒုက္ခသည် သန်းနှင့်ချီသည်။

အာဖရိကသမဂ္ဂက တင်ပြခဲ့ဖူးသော ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ အစီအစဉ်ကဲ့သို့ ဒေသဆိုင်ရာ ဒုက္ခသည် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး အစီအမံများလည်း ရှိပါသည်။ အဆိုပါ အစီအမံများသည် ဒုက္ခသည် ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ်ထက် ပို၍ကျယ်ပြန့်သော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များရှိပြီး၊ အများ ပြည်သူ တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုကို အကြီးအကျယ်ပျက်စီးစေသော ဖြစ်ရပ်များကြောင့် ထွက်ပြေး လာသောသူများအတွက်ပါ ပါဝင်သည်။ ထို့ပြင် အမေရိကနိုင်ငံများအဖွဲ့၏ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ ကတ်တလီနားကြေညာချက် (Cartagena Declaration on Refugees) သည် အာဖရိကသမဂ္ဂ၏ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အပေါ် အခြေခံထားပြီး အကြမ်းဖက်မှုများ၏ အန္တရာယ်၊ ပြည်ပကျူးကျော်မှုများ၊ ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို အကြီးအကျယ် ချိုးဖောက်မှုများ ကိုပါ ဒုက္ခသည်ဟု သတ်မှတ်ပေးရန်အတွက်စဉ်းစားရသည့် အကြောင်းရင်းများအဖြစ် ထည့်သွင်း ထားသည်။

ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်ဝေဖန်ခြင်း

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဒုက္ခသည်များ

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဒုက္ခသည် ဆိုသည့် အသုံးအနှုန်းသည် ဥပဒေဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်အဖြစ် မရှိသေးသော်လည်း ထိုအသုံးအနှုန်းသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အပြောင်းအလဲ များကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရသောသူကို ရည်ညွှန်းသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဒုက္ခသည် များများပေါ်ထွက်ရခြင်းမှာ ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသော ဖြစ်ရပ်မဟုတ်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ ပို၍ ဖြစ်ပွားလာပါသည်။ ဥပမာ - ဘန်ကောက် (၂၀၁၁)၊ မနီလာ (၂၀၁၂) နှင့် ဂျကာတာ (၂၀၁၃) ခုနှစ်များတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ရေကြီးမှုများကြောင့် သန်းနှင့်ချီသောပြည်သူများ တိုတောင်းသော ကာလအတွင်း နေရပ်စွန့်ခွာ ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ရသည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင် မြင့်တက်မှုများကြောင့် မဲခေါင်၊ ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်နှင့် ဘန်ကောက်ကဲ့သို့ မြေနိမ့်ပိုင်းဒေသ များတွင် နေထိုင်ကြသော သန်းနှင့်ချီသည့် ပြည်သူများသည် မဖြစ်မနေ ရွှေ့ပြောင်းရခြင်းများ ကြုံလာနိုင်သည်ကို ယခုအခါ အသိအမှတ်ပြုလာကြသည်။ သို့သော် မည်သည့်နေရာကို သူတို့ ပြောင်းရွှေ့သွားကြမည်နည်း။

မေးခွန်း။ ။ ထိုသူများကို ဒုက္ခသည်များအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပြီး အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများတွင် ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံနိုင်သည့် အခွင့်အရေးပေးနိုင်ပါသလား။ ဤကဲ့သို့ပေးနိုင်လျှင် ထိုသူများသည် မည်ကဲ့သို့ သော ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိထိုက်ပါသနည်း။

မေးခွန်း။ ။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဘေးဒုက္ခများကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာရသူများသည် ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်ကြပါသလား။ ထိုသူများသည် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် အကျုံးဝင်ပါသလား။ သို့မဟုတ် ထိုသူများအတွက် အခြားသဘောတူစာချုပ်တစ်ခု လိုအပ်ပါသလား။

၆.၃.၂ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပါ စံချိန်စံညွှန်းများ

ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်သည် ဒုက္ခသည်လက်ခံရာနိုင်ငံအတွင်း လူတစ်ဦး၏ လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက်လာလျှင် အလွန်ခိုင်မာသော ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပေးသည်။ အသက်မွေး ဝမ်းကြောင်းနှင့် အခြေခံစီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများကို လူ့အခွင့်အရေးအဖြစ် မသတ်မှတ်မီကပင် ထိုသဘောတူစာချုပ်ကို ရေးဆွဲခဲ့သော်လည်း ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်သည် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု များစွာပေးနိုင်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများ ထဲတွင် အခြေခံလိုအပ်ချက်များ (အစားအစာနှင့်နေအိမ်)၊ ဥပဒေအရ ကာကွယ်ပေးခြင်း (အချုပ် အနှောင်ထဲတွင် ရရှိရမည့် အခွင့်အရေးများ အပါအဝင်) နှင့် အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်ပင် ပါဝင်သည်။ သို့ရာတွင် ယင်းအခွင့်အရေးများသည် (တစ်စုံတစ်ဦးကို ရှင်သန်နိုင်ရန် အထောက်အပံ့ပေးထား သော) အခြေခံလိုအပ်ချက်များပေါ်တွင် ပို၍ အလေးပေးထားပြီး လူတစ်ဦး၏ဂုဏ်သိက္ခာကို အာမခံ သည့် လူ့အခွင့်အရေးပေါ်တွင် အခြေခံထားခြင်းမဟုတ်ပါ။ အလုပ်လုပ်ခွင့်ပေးခြင်းကဲ့သို့ ဒုက္ခသည် များ၏ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများပေးပြီး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းကလည်း နိုင်ငံများကို စိုးရိမ်စရာ ဖြစ်စေသည်။ ဒုက္ခသည်တချို့၏တောင်းဆိုမှုများသည် စီးပွားရေးအကျိုးအတွက်

သက်သက်ဖြစ်နေမည်ကို စိုးရိမ်ကြသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ၎င်းတို့သည် စီးပွားရေး အကျိုးအမြတ် တစ်ခုတည်းအတွက် အခြားနိုင်ငံတစ်ခုတွင် အလုပ်လုပ်ရန် မိမိတို့နိုင်ငံများမှ ထွက်ပြေးလာကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအကြောင်းရင်းများကြောင့် ဒုက္ခသည်တစ်ဦးကို အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့် အပြည့်အဝ ပေးခြင်းမှာ ရှားပါးသည်။

ဒုက္ခသည်များအရေးကို ကိုင်တွယ်ရာတွင် အခြေခံကျသော စည်းမျဉ်းတစ်ခုကို စာချုပ်၏ အပိုဒ်(၃၃)တွင် တွေ့နိုင်သည်။ လူတစ်ဦးကို ဒုက္ခသည်အဖြစ် လျှောက်ထားသော နိုင်ငံမှ နေရင်း အရပ်သို့ အတင်းအကျပ်ပြန်ပို့ခြင်း မပြုရဟူသည့် စည်းမျဉ်းဖြစ်သည်။ ဤစည်းမျဉ်းသည် ယခုအခါ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေအဖြစ် ယူဆနိုင်သည်။ နိုင်ငံများသည် အဆိုပါ စည်းမျဉ်းချမှတ်ထားသော ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော်လည်း ထိုစည်းမျဉ်းကို နိုင်ငံတကာ ထုံးစံတစ်ခုအဖြစ် လိုက်နာရမည်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတစ်ခုသည် မိမိထံ ခိုလှုံခွင့် တောင်းခံသူ သို့မဟုတ် ဒုက္ခသည်များကို နေထိုင်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ကို အာမခံသော တတိယ နိုင်ငံသို့ ပို့နိုင်သည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံများသည် ခိုလှုံခွင့်တောင်းခံသူများ မိမိတိုင်းပြည်ထဲသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်ကို မတားမြစ်နိုင်ပါ။ နိုင်ငံများသည် ခိုလှုံခွင့်ပေးရန် တာဝန်မရှိသော်လည်း ထိုသို့ခိုလှုံခွင့် ရှာဖွေမှုကို မတားမြစ်နိုင်ပါ။

မှတ်သားဖွယ်ရာ

အပိုဒ် ၃၃ (နှင်ထုတ်ခြင်း သို့မဟုတ် အတင်းအကျပ်ပြန်ပို့ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း)

၁။ စာချုပ်လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော မည်သည့်နိုင်ငံမဆို ဒုက္ခသည်တစ်ဦးကို ၎င်း၏ လူမျိုး၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ လူမှုရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး အုပ်စုတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်မှု စသည့် အခြေခံများပေါ်တွင်အကြောင်းပြုပြီး ထိုသူ၏အသက်နှင့် လွတ်လပ်မှုကို ခြိမ်းခြောက် ခံရနိုင်သည့် နယ်မြေထဲသို့ မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ နှင်ထုတ်ခြင်း သို့မဟုတ် အတင်းအကျပ် ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်း မပြုရပါ။

၂။ သို့သော် ဒုက္ခသည်တစ်ဦးသည် ရောက်ရှိနေထိုင်ရာနိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးအတွက် အန္တရာယ်ရှိသည် သို့မဟုတ် ထိုနိုင်ငံ၏ပြည်သူများအတွက် အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်သည်ဟု ယူဆနိုင်အောင် ခိုင်လုံသော အကြောင်းပြချက်ရှိလျှင် သို့မဟုတ် ထိုသူနေထိုင်ရာ တိုင်းပြည်အတွင်းမှ ရပ်ရွာကို အန္တရာယ်ကျရောက်စေနိုင်သည့် ဆိုးရွားသော ရာဇဝတ်မှုတစ်ခု ကျူးလွန်ခဲ့သည်ဟု တရားရုံးက ပြစ်ဒဏ်စီရင်ခွဲဖူးသူအဖြစ် ယူဆနိုင်လျှင် ဤစည်းမျဉ်းအရ ရရှိမည့် အကျိုးကျေးဇူးကို ထိုဒုက္ခ သည်က တောင်းဆိုနိုင်ရန် မသေချာပါ။

အတင်းအကျပ် ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်းမပြုရခြင်းစည်းမျဉ်းမှာ ဒုက္ခသည်တစ်ဦးကို သူ့ခိုလှုံရာ တိုင်းပြည်၌ ဒုက္ခသည်များကို အကာအကွယ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ တရားဥပဒေသတ်မှတ်ချက်များက မည်သို့ပင်ရှိစေကာမူ အနိုင်ကျင့်ခံရမည် အခြေအနေနှင့်ဆိုင်ရမည့် မူရင်းနိုင်ငံသို့ အတင်းအကျပ် ပြန်ပို့ခြင်း မဖြစ်ပေါ်စေအောင် တားဆီးပေးရန် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်ခုသည် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် သို့မဟုတ် အခြားသော လူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်တစ်ခုခုကို လက်မှတ်ထိုးထားခြင်း

မရှိလျှင်ပင် ဒုက္ခသည်တစ်ဦးအား မူရင်းနိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့ခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ရမည်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အချက်ကြောင့် အတင်းအကျပ်ပြန်ပို့ခြင်းမှာ မဖြစ်နိုင်ဟု ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပါ။ အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသတွင် လာအိုနိုင်ငံသို့ မိုးလူမျိုးများကို ပြန်လည်ပို့ဆောင်သည့်ဖြစ်ရပ် ရှိခဲ့ဖူးသည်။ ဝစ်အ်ဂါးစ် Ugiyars လူမျိုးများကို တရုတ်နိုင်ငံသို့လည်းကောင်း၊ မြောက်ကိုရီးယားနိုင်ငံသားများကို မြောက် ကိုရီးယားသို့လည်းကောင်း အတင်းအဓမ္မ အနိုင်ကျင့်ခံရမည့် အခြေအနေများ ရှိနေသော်လည်း ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်များရှိသည်။

၆.၄ အရှေ့တောင်အာရှဒေသရှိ ဒုက္ခသည်လူဦးရေနှင့် ၎င်းတို့ကိုကာကွယ်ပေးခြင်း

အရှေ့တောင်အာရှတွင် ဒုက္ခသည် အုပ်စု (၂)စုရှိသည်။ ပထမအုပ်စုရှိ ဒုက္ခသည်များသည် သီရိလင်္ကာ၊ အာဖဂန်နစ္စတန်၊ ပါကစ္စတန်နှင့် ဆိုမားလီးယား စသည့် အရှေ့တောင်အာရှ၏ ပြင်ပမှ လာကြသောသူများဖြစ်ပြီး အရှေ့တောင်အာရှတွင် အခြားသောနေရာများသို့ မရွှေ့ပြောင်းမီ ခဏတာ ခိုလှုံနေကြသူများဖြစ်သည်။ ထိုလူဦးရေပမာဏကို ခန့်မှန်းရန်အလွန်ပင် ခက်ခဲပါသည်။ အဘယ် ကြောင့်ဆိုသော် အများစုမှာ မှတ်ပုံမတင်ထားကြသူများဖြစ်ပြီး ဘန်ကောက်၊ ဂျကာတာနှင့် ကွာလာ လမ်ပူ စသည့် မြို့ကြီးများတွင် ပုန်းအောင်းနေကြသည့် မြို့ပေါ်နေ ဒုက္ခသည်များဖြစ်သည်။ သိသိ သာသာ ကြီးမားသော ဒေသ၏အပြင်ဘက်မှလာသော ဒုက္ခသည်လူဦးရေကို လက်ခံထားရသည့် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများထဲတွင် ထိုင်းနိုင်ငံပါဝင်သည်။ ဘန်ကောက်မြို့တွင် ခန့်မှန်းခြေ မြို့နေဒုက္ခသည် (၁၀၀၀၀) ကျော်ခန့်ရှိပြီး အဓိကအားဖြင့် အာဖဂန်နစ္စတန်၊ သီရိလင်္ကာ၊ ပါကစ္စတန်နှင့် စစ်ပွဲများ ဖြစ်နေသော ဆိုမာလီးယားနှင့် ဆူဒန် စသည့် အာဖရိကနိုင်ငံများမှ ဖြစ်သည်။ အာဖဂန်နစ္စတန်၊ သီရိလင်္ကာနှင့် ပါကစ္စတန်နိုင်ငံတို့မှလာသော ဒုက္ခသည်များသည် အင်ဒိုနီးရှားတွင် အများဆုံးရှိပြီး ၎င်းတို့သည် ဩစတြေးလျသို့ဝင်ရောက်နိုင်ရန် ကြိုးစားကြသည်။ ထို့အပြင် အနောက်ဥရောပတွင် လည်း ရွှေ့ပြောင်းခြေချရန် နည်းလမ်းများကိုရှာဖွေနေကြသူများလည်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါနိုင်ငံများမှ ဒုက္ခသည်များကို မလေးရှားနိုင်ငံမှလည်း အနည်းငယ်လက်ခံထားသည်။

ဒုတိယအများဆုံး ဒုက္ခသည်လူဦးရေမှာ အရှေ့တောင်အာရှဒေသမှ လာသောသူများ ဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသသည် ဒုက္ခသည်များ ဝင်ရောက်သည့် ရှည်လျားသော သမိုင်း ကြောင်းရှိခဲ့သည်။ ၁၉၆၀ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၇၀ ခုနှစ်များတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဗီယက်နမ်ရှိ အမေရိကန် စစ်နှင့် အခြားသော ကွန်မြူနစ်အဓိကရုဏ်းများကြောင့် ဗီယက်နမ်နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားမှ ဒုက္ခသည် အမြောက်အများသည် ထိုင်း၊ ဟောင်ကောင်နှင့် အခြားသော အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသို့ ရွှေ့ပြောင်းခိုလှုံခဲ့ကြသည်။ လက်ရှိတွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ မလေးရှားနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ များစွာသော ဒုက္ခသည်များသည် ဝင်ရောက်လျက်ရှိပြီး (လာအိုနိုင်ငံမှ) မိုးလူမျိုးများ (ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှ) တောင်ပေါ် သား မွန်ထညော့လူမျိုးများနှင့် (အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှ) ပါပူဝါ လူမျိုးများ စသည့် ဒုက္ခသည်အနည်းစု လည်း မလေးရှားနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံများသို့ ဝင်ရောက်ကြသည်။

ဒုက္ခသည်များကို ဒုက္ခသည်စခန်းနေထိုင်သူများနှင့် မြို့ပေါ်နေဒုက္ခသည်များဟူ၍ (၂)မျိုး တွေ့ရသည်။ စခန်းနေဒုက္ခသည်များသည် မူလနေရင်းနိုင်ငံများတွင် အခြေအနေများပြောင်းလဲပြီး ပြန်လည်ဝင်ရောက်နိုင်သည်အထိ ထိုစခန်းများတွင် နေထိုင်ကြရသည်။ ဥပမာ - မြန်မာဒုက္ခသည်

များသည် ထိုင်း-မြန်မာ နယ်စပ်တလျှောက်ရှိ စခန်းများတွင် နေထိုင်ကြပြီး ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့် အိန္ဒိယ နိုင်ငံရှိ စခန်းများတွင်လည်း နေထိုင်ကြသည်။ ထိုစခန်းများသည် အရှေ့တောင်အာရှတွင်ရှိသော တစ်ခုတည်းသော ဒုက္ခသည်စခန်း ဖြစ်သည်။ ထိုင်းအစိုးရသည် ဒုက္ခသည်သဘောတူစာချုပ်ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးထားခြင်းမရှိသဖြင့် ဒုက္ခသည်အခွင့်အရေးများကိုလည်း အသိအမှတ်မပြုပါ။ ထို့ပြင် ၎င်းစခန်းများကို ဒုက္ခသည်စခန်းဟုမခေါ်စေဘဲ ယာယီခိုလှုံသည့်နေရာ ဆိုသည့် အသုံး အနှုန်းကိုသာ အသုံးပြုသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ထိုစခန်းများကို မကြာမီကာလတွင် ပိတ်သွားနိုင်ပြီး ဒုက္ခသည်များသည် ၎င်းတို့နိုင်ငံသို့ ပြန်သွားကောင်း ပြန်သွားနိုင်သည်။ စခန်းများ၏သက်တမ်းကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် (ထိုင်းနိုင်ငံရှိ အချို့စခန်းများသည် သက်တမ်း ၃၀ နှစ်ခန့်ရှိနေပြီဖြစ်သည်) ယင်းစခန်းတို့သည် ရေတိုကာလအတွက် ယာယီဖြေရှင်းနည်းများမဟုတ်ဟု သက်သေပြခဲ့သည်။ ထိုစခန်းများတွင် နေထိုင်သူအချို့သည်ပင်လျှင် မျိုးဆက်(၃)ဆက်ခန့် နေထိုင်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ၎င်း စခန်းများထဲတွင်ပင် သားသမီးများကို မွေးဖွားကြီးပြင်းခဲ့ကြပြီး၊ အိမ်ထောင်ရက်သားကျခဲ့ကြပြီး၊ မျိုးဆက်နောက်တစ်ဆက်ပင်လျှင် ထူထောင်ပြီးခဲ့ပြီ။

ထိုစခန်းများထဲတွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အကူအညီပေးသော အဖွဲ့အစည်း များက ဒုက္ခသည်အများစု လိုအပ်ချက်နေသည်များကို အထောက်အပံ့ပေးကြသည်။ သို့သော်လည်း လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်နှင့် အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်စသည့်အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ခြင်းခံထားရ သဖြင့် ၎င်းတို့၏နေ့စဉ်ဘဝတွင် စီးပွားရေးအရ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းရန် အခက်အခဲများစွာ ကြုံတွေ့ရသည်။ ဒုက္ခသည်များသည် ၎င်းတို့၏ အခြေခံလိုအပ်ချက်များအတွက် အလှူရှင်အဖွဲ့ အစည်းများမှ လှူဒါန်းမှုများကိုသာ မှီခိုအားထားနေရသည်။ စခန်းနေဒုက္ခသည်များသည် အလုပ် ရှာရန်အတွက် စခန်းများမှအပြင်သို့ အထောက်အထားမရှိဘဲ ထွက်လျှင် ဖမ်းဆီးခံရပြီး နေရပ် အရင်းသို့ ပြန်ပို့ခံရနိုင်သည့်အန္တရာယ် ရှိပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် ၎င်းတို့သည် အလုပ်ရှာတွေ့ လျှင်တောင်မှ တရားမဝင် လုပ်ငန်းများတွင်သာ အလုပ်ရနိုင်သဖြင့် အမြတ်ထုတ်ခြင်းခံရနိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် လူကုန်ကူးခံရနိုင်ခြင်းတို့နှင့် ကြုံတွေ့နိုင်ပါသည်။ ကလေးများသည် မူလတန်းကျောင်း ပြီးသောအခါ (စခန်းအတွင်း မူလတန်းပညာရေး ရရှိနိုင်သည်) အထက်တန်းကျောင်း သို့မဟုတ် တက္ကသိုလ်တစ်ခုခုတွင် ပညာဆက်လက်သင်ယူနိုင်ခွင့်မရှိပါ။ သို့သော် ဒုက္ခသည်များသည် ထိုပြဿနာများကို အဖြေရှာရန် တက်ကြွစွာ လှုပ်ရှားကြသည်။ ယခုအခါ စခန်းအများစုတွင် ကော်မတီများနှင့် လူငယ်အုပ်စုများရှိလာကြပြီး ပညာရေး၊ အလုပ်အကိုင်နှင့်ပတ်သက်သည့် ကိစ္စ များတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ကြသည်။ ထို့အပြင် ဒုက္ခသည်များ၏ နေ့စဉ်ဘဝ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ တိုးတက် ကောင်းမွန်လာစေရေးအတွက် အသေးစားစက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် ကျောင်းပြင်ပ ပညာရေး အစီအစဉ်များ အများအပြားရှိလာသည်။ ထိုင်းအစိုးရသည် ထိုစခန်းများကို ကန့်သတ်ထိန်းချုပ် ထားသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုစခန်းများ၏ အခြေအနေကောင်းလာသည်နှင့်အမျှ နောက် ထပ်ဒုက္ခသည် အမြောက်အများ ထပ်မံဝင်ရောက်လာစေရန် ဆွဲဆောင်နိုင်သည်ဟု ယူဆထားကြ သည်။ ထို့အပြင် စခန်းရှိ ဒုက္ခသည်များသည် အခြားနိုင်ငံတွင် အခြေချခြင်း သို့မဟုတ် မြန်မာနိုင်ငံ တွင် ပြန်လည်အခြေချခြင်းမရှိဘဲ ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းမှာပင် ဆက်လက်နေထိုင်ကြမည်ကို ထိုင်း အစိုးရက စိုးရိမ်သည်။

ဒုတိယဒုက္ခသည်အုပ်စုတွင် မြို့နေဒုက္ခသည်များ ပါဝင်သည်။ ထိုသူများသည် ဒေသအပြင်မှ ရောက်လာပြီး မြို့လယ်ခေါင်နေရာများတွင်နေထိုင်သောသူများဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံ များသည် ဒုက္ခသည်သဘောတူစာချုပ်ကို အသိအမှတ်ပြု လက်မှတ်ထိုးထားခြင်း မရှိသောကြောင့် ထိုမြို့နေ ဒုက္ခသည်များသည် UNHCR မှ ၎င်းတို့ကို တတိယနိုင်ငံများတွင် အခြေချခွင့်ပြုမည် ဟူသော မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် စောင့်ဆိုင်းနေကြသူများဖြစ်ပြီး ၎င်းစောင့်ဆိုင်းရသည့် လုပ်ငန်း အဆင့်ဆင့်သည် အချိန်အတော်ကြာလှသည်။ ထိုသို့ ဒုက္ခသည်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် စောင့်နေ ကြချိန် လမ်းတစ်ဝက်တွင် ထိုနိုင်ငံမှ အချိန်မရွေး မောင်းထုတ်ခံရနိုင်သည်။ မြို့နေဒုက္ခသည်များသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှု အတော်များများနှင့်လည်း ကြုံတွေ့ရသည်။ မကြာခဏ ဆိုသလိုပင် ထိုဒုက္ခသည်များသည် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ခြိမ်းခြောက်မှုများကို မြင်သာထင်သာပင် ကြုံတွေ့နိုင်သည်။ (ဥပမာ - အထောက်အထားမရှိသောကြောင့် ဒေသခံအာဏာပိုင်များမှ ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်း ခံရသည်။) UNHCR မှ "Person of Concern" ကတ်ကို ပိုင်ဆိုင်ထားသော်လည်း ထိုကတ်ပြား ကြောင့် ချုပ်နှောင်ထားခြင်းမှ လွတ်ကင်းနိုင်ရန် အာမခံထားခြင်းမရှိပါ။ ထို့အပြင် ၎င်းမိသားစု များသည် ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးစောင့်ရှောက်မှုတို့ကိုလည်း မရရှိနိုင်ပါ။ အလုပ်ရရှိခဲ့လျှင်လည်း တရားမဝင်သော အလုပ်များကိုသာရရှိပြီး လစာနည်းပါးပြီး အန္တရာယ်များသည့် အလုပ်များသာ ဖြစ်သည်။

မှတ်သားဖွယ်ရာ

ထိုင်းနယ်စပ်အစည်းအရုံး The Thailand Border Consortium (TBC)

TBC သည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားသောအကူအညီပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်ရှိ ဒုက္ခသည်များ၏အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့် တိုးတက်ကောင်းမွန် စေရန် လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်မှာ တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ထားသော မြန်မာနိုင်ငံမှ ဒုက္ခသည်ပေါင်း (၉၂၀၀၀)ကျော်ကို နေရာပေးထားသည်။ ထို့အတူ ခိုလှုံခွင့် လျှောက် ထားသူများနှင့် အထောက်အထားမရှိသော နေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းလာသူ ထောင်ပေါင်းများစွာ သည်လည်း TBC မှဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိကြသည်။

၁၉၈၄ ခုနှစ်မှစ၍ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးရောက်ရှိလာသော မြန်မာဒုက္ခသည်များအရေးကို ဆောင်ရွက်ရန် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော TBC သည် နိုင်ငံပေါင်း ၁၀ နိုင်ငံကျော်မှ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း ပေါင်း ၁၂ ဖွဲ့ ပါဝင်သော စုပေါင်းအဖွဲ့တစ်ခု ဖြစ်သည်။ TBC ၏ အဓိကလုပ်ငန်းများမှာ ဒုက္ခသည် စခန်းများအတွင်း သင့်တင့်သောနေထိုင်မှုအဆင့်အတန်းတစ်ခုအတွက် ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်မှုများဖြစ်ပြီး ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အစားအသောက်များကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်း ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေး ဝန် ဆောင်မှုများအတွက် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ ရပ်ရွာဖွံ့ဖြိုးမှုများအတွက် အထောက်အပံ့ပေးခြင်း၊ ဒုက္ခသည်များကို နေရာပြန်လည်ချထားရေးအတွက် ဒုက္ခသည်အေဂျင်စီများနှင့် အတူတကွ လုပ် ဆောင်ခြင်းတို့အပြင် သုတေသနလုပ်ငန်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်သည်။ TBC နှင့် နိုင်ငံတကာ အဆက်အသွယ်များရှိနေခြင်းက ဒုက္ခသည်စခန်း အတွင်းနှင့်အပြင်ကို ဆက်သွယ်ပေးသော လမ်း ကြောင်းတစ်ခု ဖြစ်နေစေသည်။

၆.၄.၁ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ - UNHCR

ဒုက္ခသည်များကို ကာကွယ်ပေးရန်၊ ကူညီထောက်ပံ့ပေးရန်နှင့် ဒုက္ခများကိုဖြေရှင်းပေးရန် အစရှိသည့် လုပ်ငန်းနယ်ပယ်များသတ်မှတ်ကာ UNHCR ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၅၀ ခုနှစ်တွင် ထို လုပ်ငန်းဧရိယာများကို သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ နောက်ပိုင်းတွင် လုပ်ငန်းနယ်ပယ်များ ပိုမို ကျယ်ပြန့်လာခဲ့သည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံမဲ့သူများအရေးကို ထည့်သွင်းရန်နှင့် လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားသည့် အကူအညီများ ထောက်ပံ့ပေးရန်တို့ ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ UNHCR သည် လုပ်ငန်းများစွာကို နိုင်ငံတော်အစိုးရများနှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မူဝါဒအပြောင်းအလဲများ ဖြစ်လာအောင် စည်းရုံးလှုပ်ရှားခြင်းများအပါအဝင် သင်တန်းများပေးခြင်းနှင့် လူ့စွမ်းအားမြှင့်တင်ခြင်း၊ အစားအသောက်နှင့် ခိုလှုံရာနေရာများကို အထောက်အပံ့ပေးခြင်းတို့အားဖြင့် ဆောင်ရွက်သည်။ ယခုလက်ရှိ အုပ်နှင်းခံထားရသော လုပ်ပိုင်ခွင့်များအရ UNHCR ၏ ပုံမှန်လုပ်ငန်းအချို့ကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

- ဒုက္ခသည်များ၏အခြေအနေများအတွက် ရေရှည်အကျိုးဖြစ်ထွန်းမည့်ရလဒ်များကို ရှာဖွေပေးခြင်း - လူတစ်ဦးအတွက် ဒုက္ခသည်အခြေအနေမှ အခြားသော ကာကွယ်မှုကိုရရှိနိုင်သော ပုံစံအချို့သို့ ပြောင်းလဲလာရန် နည်းလမ်းရှာပေးသည်။ UNHCR ၏အဆိုအရ ယင်းလုပ်ငန်းကို နည်းလမ်း (၃)မျိုးဖြင့် လုပ်ဆောင်သည်။
 - ဒေသခံလူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့်ပေါင်းစည်းနေထိုင်ခြင်း။ ။ဒုက္ခသည်တစ်ဦးသည် ၎င်းဒုက္ခသည်အဖြစ် ခံယူသည့်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားတစ်ဦးအဖြစ် ပေါင်းစည်းနေထိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ပါကစ္စတန်နိုင်ငံမှ Armadiyya မိသားစုသည် ဩစတြေးလျနိုင်ငံတွင် ဒုက္ခသည်အဖြစ် ခိုလှုံခဲ့ပြီး အစိုးရကလည်း အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၎င်းတို့သည် ဩစတြေးလျနိုင်ငံသားများဖြစ်လာပြီး ဒုက္ခသည်ဘဝ အဆုံးသတ်ခဲ့သည်။ လက်တွေ့တွင် ဤနည်းလမ်းသည် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထအနည်းဆုံးဖြစ်သော ရေရှည်ခံသောအဖြေဖြစ်သည်။ ဒေသခံလူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အတူတကွ ပေါင်းစည်းနေထိုင်နိုင်သည့် ရေရှည်ခံသောအဖြေသည် အသုံးပြုမှုအနည်းဆုံးဖြစ်ပြီး၊ အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်းရှိ မည်သည့်နိုင်ငံကမျှ ထိုနည်းလမ်းကို ထောက်ခံမှုမရှိပါ။
 - ပြောင်းရွှေ့အခြေချခြင်း။ ။ဒုက္ခသည်တစ်ဦးကို တတိယနိုင်ငံတွင် ပြောင်းရွှေ့အခြေချစေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ထိုင်းနိုင်ငံရှိ မြန်မာဒုက္ခသည်များသည် အမေရိကန်၊ ဆွီဒင် သို့မဟုတ် နော်ဝေနိုင်ငံတို့တွင် ပြောင်းရွှေ့အခြေချနေထိုင်ခဲ့ပြီး အဆိုပါနိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံသားများ ဖြစ်သွားကြသည်။
 - ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပို့ဆောင်ခြင်း။ ။ဒုက္ခသည်တစ်ဦးကို သူ၏မွေးရပ်နိုင်ငံသို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ၁၉၉၀ ခုနှစ်အစောပိုင်းကာလများတွင် ကမ္ဘောဒီးယား ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများ အဆုံးသတ်သွားချိန်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင်နေထိုင်သော ဒုက္ခသည်များကို ကမ္ဘောဒီးယားသို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ မြန်မာပြည်သည်လည်း နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်လာပြီဟုယူဆလျှင် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ စခန်းများတွင် နေထိုင်နေသော မြန်မာဒုက္ခသည်များကို လာမည့်

ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုအတွင်း ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပို့ဆောင်ပေးမည့် အခြေအနေမှာ များစွာ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည်။

- အရေးပေါ်ကာလ တုံ့ပြန်မှုနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားသော အကူအညီ - UNHCR သည် စစ်ပွဲ သို့မဟုတ် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းခံရသောသူများကို ကူညီ ရာတွင် လူသိများလှသည်။ အရှေ့တောင်အာရှတွင် ဖြစ်ပွားသော သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ အတွင်း (ဥပမာ - ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဆူနာမီလှိုင်း) UNHCR က ဘေးဒုက္ခ ရောက်သူ အများအပြားအတွက် အစားအသောက်နှင့် ခိုလှုံရာနေရာများ အထောက်အပံ့ ပေးခဲ့သည်။
- ဒုက္ခသည်များကို ကာကွယ်ပေးခြင်း - UNHCR သည် ဒုက္ခသည်များ မည်သည့်အရပ်တွင် ရောက်ရှိနေစေကာမူ အကာအကွယ်ပေးပါသည်။ ဒုက္ခသည် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ် မထိုးထားသောနိုင်ငံများတွင်လည်း လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုအဖွဲ့အနေဖြင့် တစ်စုံတစ်ယောက်ကို ဒုက္ခသည်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုနိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ရရှိထားသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါဒုက္ခသည်များကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအရ အသိအမှတ် ပြုထားသည့် ဒုက္ခသည်များဟုခေါ်ပြီး ၎င်းတို့မှာ ဒုက္ခသည်သဘောတူစာချုပ်အရ အသိအမှတ် ပြုသော ဒုက္ခသည် မဟုတ်ပါ။ သို့သော် UNHCR က အသိအမှတ်ပြုမှုကြောင့် အစိုးရများ ကလည်း အသိအမှတ်ပြုရမည်ဟု မယူဆနိုင်ပါ။ သို့သော် အဆိုပါ ဒုက္ခသည်များမှာ စိုးရိမ်ရ သူများအဖြစ် ယူဆသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသဖြင့် UNCHR ၏ အထောက်အပံ့ကို လက်ခံရရှိပြီး ရေရှည်တွင် အဆင်ပြေနိုင်သော အဖြေတစ်ခုကို ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။

UNHCR ၏ အခွင့်အာဏာနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို လက်ရှိ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက် နေသော နိုင်ငံ၏အစိုးရတစ်ရပ်က ကန့်သတ်ပစ်နိုင်သည်။ UNHCR ၏ အနေအထားကို ကြီးကြပ်သူ သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူအဖြစ်သို့ လျှော့ချကန့်သတ်နိုင်သည်။ ထို့အပြင် UNHCR သည် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ တိုင်ကြားချက်များကို လက်ခံခြင်းမရှိသလို UNHCR ထံ ဒုက္ခသည်များကို ကာကွယ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို အစိုးရများက အစီရင်ခံကြရသော လုပ်ထုံး လုပ်နည်းလည်း မရှိပါ။ သို့သော် နှစ်ပေါင်းများစွာအတွင်းတွင် UNHCR အနေဖြင့် ဒုက္ခသည်ကဲ့သို့ အခြေအနေတွင်ရောက်ရှိနေသောသူများ၊ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းသူများ၊ နိုင်ငံမဲ့သူများ၊ နေရပ်ပြန်ကြရသူများနှင့် အခြားသော စိုးရိမ်ရသည့်သူများကို ကာကွယ်ပေးနိုင်ရန် အဖွဲ့၏ လုပ်ငန်း နယ်ပယ်ကို တိုးချဲ့ခဲ့သည်။

၆.၄.၂ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ - အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ

ဒေသတွင်းရှိ အစိုးရများသည် ဒုက္ခသည်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် တာဝန်ဝတ္တရားများ ပျက်ကွက်ကြသည်။ နိုင်ငံအများစုသည် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသဖြင့် ဒုက္ခသည် များ၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန် တွန့်ဆုတ်နေပြီး အထောက်အပံ့များ အလွန်အကျွံ ပေးမိလျှင် နောက်ထပ် ဒုက္ခသည်များကို ဆွဲဆောင်သလိုဖြစ်မည်ကို သတိထားခြင်း သို့မဟုတ်

ထိုသို့ ထောက်ပံ့ခြင်းသည် နိုင်ငံသားများ၏ငွေကြေးများကို ဖြုန်းတီးခြင်းများဖြစ်လာမည်ဟု ယုံကြည်ကြသောကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ဒုက္ခသည်များအား ထောက်ပံ့ပေးရသော ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများမှာ ဒေသတွင်း အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများထံသို့ ရောက်သွားလေ့ရှိသည်။ ဤဒေသအတွင်း၌ ဒုက္ခသည်များကို ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်သည့် နယ်ပယ်များတွင် လုပ်ဆောင်စရာ အများအပြား ရှိနေပါသေးသည်။ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ထင်ရှားသည့်လုပ်ငန်းအချို့မှာ -

- **အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအလုပ်များပံ့ပိုးခြင်း** - ဒုက္ခသည်များကို အများအားဖြင့် အလုပ် လုပ်ခွင့် မပြုပါ။ ၎င်းတို့သည် အစားအစာ၊ နေအိမ်နှင့် စီးပွားရေးအရ လုံခြုံမှု လိုအပ်ပါသည်။ အချို့ NGO များသည် ရိက္ခာထုပ်များပေးခြင်း သို့မဟုတ် ဒုက္ခသည်များ ခိုလှုံရာနေရာများ ပေးခြင်း စသည့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့်နယ်ပယ်များတွင် လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းရှိ အချို့ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် TBC သည် နေစဉ် လူဦးရေ (၁)သိန်းကျော်ကို အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ပံ့ပိုးပေးလျက်ရှိသည်။
- **ဥပဒေအရ အထောက်အပံ့ပေးခြင်း** - ဒုက္ခသည်အဖြစ် လက်ခံရန် တောင်းဆိုခြင်းသည် ဥပဒေရေးရာ လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့တောင်းဆိုမှုသည် သဘောတူစာချုပ်၏ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်ကိုက်ညီမှုရှိကြောင်း ပြသနိုင်ရန် သတင်းအချက်အလက်စုဆောင်းပြီး တင်ပြ နိုင်ရန်အတွက် ဒုက္ခသည်များမှာ အကူအညီလိုအပ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံ အများစု သည် ဒုက္ခသည်သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ထိုးထားသည့်တိုင်အောင် ဒုက္ခသည်များကို (ဩစတြေးလျ သို့မဟုတ် ကနေဒါကဲ့သို့) တတိယနိုင်ငံတစ်ခု သို့မဟုတ် UNHCR က အသိ အမှတ်ပြုနိုင်ရန် ၎င်းတို့၏ လျှောက်ထားချက်အတွက် လိုအပ်သော အထောက်အထားများ ပြသရန် အချက်အလက်များ စုဆောင်းကြရပါသေးသည်။ ထို့အပြင် ဒုက္ခသည်များကို ၎င်းတို့ခိုလှုံရန် ရောက်လာသည့်နိုင်ငံက ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်းမပြုစေရန်နှင့် ၎င်းတို့တွင် စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားတစ်စုံတစ်ရာမရှိသဖြင့် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်း မခံရစေရန် လည်း ဥပဒေရေးရာအရ အကူအညီများ လိုအပ်ပါသေးသည်။
- **စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှု** - အချို့ NGO များသည် ဒုက္ခသည်များကို လေးစားရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုရန်အတွက် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုများ လုပ်ဆောင်ကြသည်။ ထိုလုပ်ငန်းများတွင် ဒုက္ခသည်များ၏အခွင့်အရေးကို လေးစားရန်နှင့် ၎င်းတို့ကို အတင်းအကျပ် ပြန်မပို့ရန် အစိုးရများကို ဖိအားပေးခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။ ဒုက္ခသည်များ၏အခွင့်အရေးကို ထောက်ခံရန်နှင့် ၎င်းတို့အပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုလုပ်ရန် ဒေသခံရပ်ရွာများကို စည်းရုံး ပြောဆိုသည့် နည်းလမ်းကိုသုံးကြရသည်။
- **ကျန်းမာရေး** - မလုံခြုံသောပတ်ဝန်းကျင်တွင် နေထိုင်ရသော ဒုက္ခသည်များနှင့်ပတ်သက်သည့် အထွေထွေ ကျန်းမာရေးပြဿနာများအပြင် ဒုက္ခသည်အများအပြားတွင် စိတ်ဒဏ်ရာများ ရှိနေကြသည်။ ၎င်းတို့သည် အတင်းအဓမ္မအနိုင်ကျင့်ခံရမည်ကို စိုးရိမ်သဖြင့် ၎င်းတို့နေထိုင်ရာ နိုင်ငံမှ ထွက်ပြေးလာခဲ့သူများဖြစ်နိုင်သလို အနိုင်ကျင့်ခံရခြင်းများနှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုများ ကိုလည်း ကြုံခဲ့ရနိုင်သည်။ ထိုအခြေအနေများကြောင့် အချို့ဒုက္ခသည်များသည် စိတ်ကျန်းမာ ရေးစောင့်ရှောက်မှု လိုအပ်သည်။

- **ပညာရေးနှင့်သင်တန်းများ** - ဒုက္ခသည်မိသားစုများအတွက် ၎င်းတို့၏ကလေးများ ပညာသင်ယူနိုင်ရန် နည်းလမ်းရှာဖွေရာတွင် အခက်အခဲများရှိနိုင်သည်။ ကလေးများအတွက် ခရီးသွားလာရန် မလုံခြုံဘဲ၊ ပညာကို အခြားဘာသာစကားဖြင့် သင်ယူရသလို၊ သင်ယူသည့် ဘာသာရပ်လည်း မတူနိုင်ပါ။ အချို့ အန်ဂျီအိုများသည် ကလေးစောင့်ရှောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ကလေးများအတွက် အခြေခံသင်ခန်းစာများ သင်ကြားပေးကြသည်။ ဒုက္ခသည်ကလေးများ အတွက် သီးသန့်နေရာ ချန်ထားပေးနိုင်သော ကျောင်းများ၊ အထောက်အပံ့များပေးနိုင်သော ရပ်ရွာအတွင်းရှိ ကျောင်းများနှင့် အတူလက်တွဲကာ နည်းလမ်းရှာကြရသည်။

ထိုအဖွဲ့အစည်းများသည် ခက်ခဲသောအခြေအနေတွင် ဆောင်ရွက်ကြရသည်။ ၎င်းတို့သည် အထောက်အထားမရှိသော ဒုက္ခသည်များနှင့် အလုပ်လုပ်ကြရပြီး အချို့အစိုးရများက ရာဇဝတ်သားများနှင့် ပေါင်းဖက်ဆောင်ရွက်နေသူများအဖြစ် ယူဆကြသည်။ အစိုးရများနှင့် နိုင်ငံသားအများအပြားသည် ဒုက္ခသည်များကို ခွဲခြားဆက်ဆံကြပြီး၊ အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ထိုသူတို့အတွက် ငွေကြေးသုံးစွဲခြင်းကို မနှစ်မြို့ကြပါ။ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည် အရွယ်အစားကြီးမားလှသော လုပ်ငန်းကြီးများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အရင်းအမြစ်များ အကန့်အသတ်ရှိနေကြသည်။

သာဓက

ထိုင်းနိုင်ငံရှိ မြို့ပေါ်နေဒုက္ခသည်အရေးကို တုံ့ပြန်ခြင်း

မြို့ပေါ်နေဒုက္ခသည် ကြုံတွေ့ရသော အခက်အခဲများသည် ဒုက္ခသည်စခန်းတွင် နေထိုင်သော ဒုက္ခသည်များရင်ဆိုင်ရသော ဖြစ်ရပ်များသည် ကွဲပြားခြားနားတတ်သော်လည်း နှစ်မျိုးစလုံးသည် အလေးထားရမည့်ကိစ္စဖြစ်သည်။ မြို့ပေါ်နေဒုက္ခသည်များတွင် လိုအပ်ချက်များ မျိုးစုံရှိနိုင်သည်။ အစားအစာအတွက် အခြေခံ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုနှင့် အိမ်ရာလိုအပ်ချက်တို့ဖြစ်ကြသည်။ အချို့သောအဖွဲ့အစည်းများသည် ဒုက္ခသည်များနှင့် ၎င်းတို့မိသားစုများအတွက် ခိုလှုံရာနေရာကို စီစဉ်ပေးနိုင်သည့် သို့မဟုတ် အစားအသောက်များကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း ဒုက္ခသည်များအသိုင်းအဝိုင်းမှ လိုအပ်သည်များမှာ ဒုက္ခသည်အဖွဲ့အစည်းက ရှာဖွေရရှိနိုင်သော အရင်းအမြစ်များထက် များစွာ ကျော်လွန်နေတတ်သည်။

ဒုက္ခသည်ကလေးများတွင် ပညာသင်ကြားခွင့်ရရှိရန် လိုအပ်သည်။ ၎င်းတို့ကို အခမဲ့ မသင်မနေရ မူလတန်းပညာရေးအတွက် ထောက်ပံ့ပေးသင့်သည်။ သို့သော် ထိုသို့ထောက်ပံ့ပေးမှုမှာ အမြဲတမ်း ရှိမနေပါ။ ထိုပညာရေးမှာ ၎င်းတို့နားလည်တတ်ကျွမ်းသော ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားရခြင်းမျိုး မဟုတ်နိုင်သလို အထူးသဖြင့် မိဘများသည် အထောက်အထားမရှိသောသူများ ဖြစ်လျှင် ကျောင်းသို့ အသွားအလာမှာလည်း အန္တရာယ်များနိုင်သည်။ မြို့ပေါ်နေဒုက္ခသည်များသည် မကြာခဏ ဆိုသလိုပင် ဒုက္ခသည်အဖြစ် တောင်းဆိုတင်ပြရန်အတွက် ပြင်ဆင်ချိန်တွင် ဥပဒေရေးရာ အကူအညီ လိုအပ်သည်။ အဖွဲ့အစည်း တော်တော်များများသည် ဒုက္ခသည်များအတွက် ဥပဒေအကူအညီများပေးပြီး ထိုသူတို့ကို ဒုက္ခသည်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် လျှောက်ထားမှုများတွင် အကူအညီပေးသည်။ ထို့အပြင် ထိုအဖွဲ့အစည်းများသည် ထိန်းသိမ်းခံရပြီး နေရပ်သို့ ပြန်ပို့ခံရနိုင်သော ဒုက္ခသည်များကိုလည်း အကူအညီပေးသည်။

စိတ်ကျန်းမာရေးသည် အကူအညီများစွာလိုသော နောက်ထပ်နယ်ပယ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည်များသည် စိတ်ခြောက်ခြားဖွယ်ရာ အခြေအနေများနှင့် ကြုံတွေ့ကြရပြီး ထွက်ပြေးလာရသူများဖြစ်သောကြောင့် ခြောက်ခြားဖွယ် အလွန်စိတ်ကစဉ်ကလျားဖြစ်မှုများ ကြုံရတတ်ပြီး စိတ်ကျန်းမာရေးအန္တရာယ်များ မြင့်မားသည့်အခြေအနေသို့ ဦးတည်နိုင်သည်။ အဖွဲ့အစည်းများသည် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ပြီး အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် ဒုက္ခသည်များ၏ စိတ်ဒဏ်ရာကို ကုစားရန် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုရရှိနိုင်ရေး အကူအညီပေးကြရသည်။

၆.၅ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ

‘နိုင်ငံမဲ့’ ဖြစ်နေသူဆိုသည်မှာ တစ်စုံတစ်ဦးကို မည်သည့်နိုင်ငံကမျှ ၎င်းတို့၏ ဥပဒေအောက်တွင် နိုင်ငံသားအဖြစ် မသတ်မှတ်ခြင်းကို ခေါ်သည်။ လူတစ်ဦးအနေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝ ရရှိကျင့်သုံးနိုင်ရန် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနှင့် ထိုနိုင်ငံ၏လူမျိုးဖြစ်ခြင်းတို့က အခရာကျသည်။ နိုင်ငံသားမဟုတ်လျှင် ထိုသူသည် နိုင်ငံမှထောက်ပံ့ပေးသော ဝန်ဆောင်မှုများ ဥပမာ - ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ နိုင်ငံကူးလက်မှတ်၊ ကားမောင်းလိုင်စင် စသည်တို့ကို မရရှိနိုင်ပေ။ ထိုသူသည် ဥပဒေအရ ကာကွယ်ပေးခြင်းကို မရရှိနိုင်ပါ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဖမ်းဆီးခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့သဖြင့် အကူအညီရယူရန်အတွက်ပင် ရဲထံသို့ မသွားနိုင်ပါ။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများသည် ခရီးသွားရာတွင်လည်း အခက်အခဲများနှင့် ရင်ဆိုင်ကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုသူတို့တွင် လိုအပ်သော အထောက်အထား စာရွက်များနှင့် မှတ်ပုံတင်များ မရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုသူတို့ သေဆုံးသွားလျှင် သေဆုံးကြောင်း အထောက်အထားလက်မှတ်ကို ထုတ်ပေးရန် ငြင်းပယ်ခြင်းခံရနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့၏ ဘဝတွင် မှတ်တမ်းမှတ်ရာတစ်ခုမျှပင် မရှိခြင်းမျိုးလည်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အထက်ပါ ဖော်ပြထားသော ဥပမာများအရ နိုင်ငံမဲ့သူများသည် ၎င်းတို့၏ ဘဝတလျှောက်တွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု ပုံစံမျိုးစုံ ရင်ဆိုင်ရနိုင်သည်။

UDHR ၏ အပိုဒ် ၁၅ တွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် အခွင့်အရေးကို တွေ့နိုင်သည်။ ထိုအပိုဒ်က လူတိုင်းတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ရှိသည်နှင့် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မဆို နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်မှ ဆုံးရှုံးခွင့် မရှိသင့်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ သို့ရာတွင် UDHR ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်းတွင်ပင် နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုပြဿနာကို များစွာအလေးထားကိုင်တွယ်ခြင်းမရှိပါ။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးနောက်တွင် နိုင်ငံမဲ့သူ အမြောက်အများရှိခဲ့ရာ ထိုပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံမဲ့သူများအတွက် ဆောင်ရွက်ချက်မှာ နည်းပါးလှသည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံမဲ့လူသားများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ကို အမြဲလိုလို လစ်လျူရှုခဲ့ကြသည်။ ထိုသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသော နိုင်ငံမှာအနည်းငယ်သာရှိသည်။ မကြာသေးမီအထိ ထိုပြဿနာကို ကိုင်တွယ်နေကြသော အဖွဲ့အစည်းမှာ အနည်းငယ်သာရှိပြီး၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် လူကုန်ကူးမှုကိစ္စများကိုသာ ပိုအလေးပေးခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းရင်းမှာ ရှင်းပါသည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အစွန်အဖျားတွင် ရှိနေကြပြီး ထိုသူတို့ကို လျစ်လျူရှုရန် လွယ်ကူသည်။ ဥပမာ - ထိုသူတို့သည် အစိုးရများက တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာ အုပ်ချုပ်နိုင်သည့် နယ်စပ်ဒေသများတွင် နေထိုင်နေကြသူများဖြစ်နိုင်သလို ၎င်းတို့တွင် နိုင်ငံသားအထောက်အထားများ မရှိသည်ကို အာဏာပိုင်များက သိရှိသွားမည်စိုး၍ ရပ်ရွာလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း ထောင့်တစ်နေရာတွင် ပုန်းကွယ်နေထိုင်ကြခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။

အဆိုပါ အကြောင်းရင်းများကြောင့် နိုင်ငံမဲ့ပြည်သူများ၏ အရေအတွက်ကို အတိအကျသိရှိရန် ခက်ခဲသည်။ UNHCR ၏အဆိုအရ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် နိုင်ငံမဲ့လူဦးရေ ၁၂ သန်းခန့်ရှိသည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် ထောင်ပေါင်းရာနှင့်ချီရှိနိုင်ပြီး သန်းဂဏန်းအထိပင် မြင့်မားနိုင်ပါသည်။ မကြာသေးခင် ကာလအတွင်း နိုင်ငံမဲ့နေသူများ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် စိတ်ဝင်စားမှုများ ပြန်လည်ပေါ်ပေါက်လာကြသလို ထိုသူတို့အတွက် လှုပ်ရှားမှုများလည်း ပြန်လည် များပြားလာခဲ့သည်။

မှတ်သားဖွယ်ရာ

အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှု နမူနာများ

ဘရူနိုင်း။ ။ဘရူနိုင်းနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းကို အမြဲတမ်းနေထိုင်ခွင့်ရှိသော တရုတ်လူမျိုးများ အကြား တွေ့ရှိရသည်။ ဘရူနိုင်းနိုင်ငံတွင် မျိုးဆက်အလိုက် နေထိုင်ခဲ့သော မိသားစုများသည် နိုင်ငံသားအဖြစ် မရရှိသေးပါ။ အကြောင်းရင်းမှာ ဘရူနိုင်းနိုင်ငံသားဖြစ်လာရန် မျိုးရိုးစဉ်ဆက် သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ခက်ခဲသော စစ်ဆေးမှုများကို ကျော်လွှားနိုင်သော အရည်အချင်းပေါ်တွင် မူတည်သတ်မှတ်ထားသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဘရူနိုင်းရှိ တရုတ်လူမျိုး အများအပြားသည် အဆိုပါ ဥပဒေကို အပြောင်းအလဲ မလုပ်သရွေ့ နိုင်ငံမဲ့များအဖြစ် ရှိနေလိမ့်မည်။

မြန်မာ။ ။၁၉၈၂ ခုနှစ် နိုင်ငံသားဥပဒေ မထုတ်ပြန်မီကာလအထိ ရိုဟင်ဂျာသည် မြန်မာနိုင်ငံသား ဖြစ်ခဲ့ပြီး ထိုဥပဒေကြောင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်မှ ရုတ်သိမ်းခံခဲ့ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံမဲ့ရိုဟင်ဂျာ ၆ သိန်းခန့်ရှိသည်။

အင်ဒိုနီးရှား။ ။ယခင်က အင်ဒိုနီးရှားတစ်ဦးသည် တိုင်းပြည်၏ပြင်ပတွင် နေထိုင်ပြီး ၅ နှစ်အတွင်း ပြန်မလာခဲ့ပါက ထိုသူသည် နိုင်ငံသားဆုံးရှုံးသည်။ နိုင်ငံခြားတွင်နေထိုင်သော ထောင်ပေါင်းများစွာ သော အင်ဒိုနီးရှား ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများသည် ထိုဥပဒေကြောင့် နိုင်ငံမဲ့ ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ အင်ဒို နီးရှား လူမျိုးများ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုအပေါ် စိုးရိမ်မှုများမြင့်လာသဖြင့် ထိုဥပဒေကို ပြောင်းလဲခဲ့ရသည်။

လာအို၊ မြန်မာ၊ ထိုင်း။ ။ထိုင်း၊ လာအိုနှင့် မြန်မာနယ်စပ်တလျှောက်တွင် နေထိုင်ကြသော တောင်ပေါ်နေ တိုင်းရင်းသားများသည် မျိုးဆက်ပေါင်းများစွာ နေထိုင်ခဲ့ကြပြီး ထိုနိုင်ငံများက နိုင်ငံသားအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းမခံကြရပါ။ ယခင်ကမူ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ တောင်ပေါ်နေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုအချို့ကို ထိုနိုင်ငံတွင် ၁၉၅၆ လူဦးရေ သန်းခေါင်စာရင်းအရ နေထိုင်လျက်ရှိကြကြောင်း သက်သေပြနိုင်ပါမှ နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည်။ ထိုသက်သေ မရှိပါက ထိုသူများသည် နိုင်ငံမဲ့ ဖြစ်ကြရသည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုအပေါ် စိုးရိမ်မှုများ မြင့်မားလာသောကြောင့် ထိုဥပဒေကို ပြောင်းလဲခဲ့ရသည်။

ထိုင်း။ ။အထောက်အထားမရှိသော ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ၏ သားသမီးများသည် မွေးစာရင်း မရခြင်းကြောင့် အခက်အခဲမျိုးစုံဖြင့် ကြုံတွေ့ရပြီး တစ်ခါတစ်ရံတွင် အဆိုပါ မွေးစာရင်းမရှိ၍ မြန်မာနိုင်ငံသားဖြစ်ကြောင်း လျှောက်ထားခြင်းပင် မပြုနိုင်ကြပါ။

ဗီယက်နမ်။ ။ နိုင်ငံခြားသားများနှင့် လက်ထပ်သည့် ဗီယက်နမ်အမျိုးသမီးများသည် မိမိခင်ပွန်း၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် ခံယူပြီးနောက် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို စွန့်လွှတ်ရသည်။ (ဗီယက်နမ်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတည်းတွင်သာ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် သတ်မှတ်ထားသည်။) သို့သော် ထိုအိမ်ထောင် ပျက်စီးခဲ့ပါက သူမ၏ အမျိုးသား၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် ဆုံးရှုံးခဲ့လျှင် သူမ၏ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသား အဖြစ် ချက်ချင်းပြန်မရနိုင်ပါ။ ထိုပြဿနာသည် ထိုင်ဝမ်အမျိုးသားများနှင့် လက်ထပ်ခဲ့ပြီး၊ ထိုင်ဝမ် အမျိုးသားကတ်ကို ရယူခဲ့သော ဗီယက်နမ် အမျိုးသမီးများတွင် ကြိမ်ဖန်များစွာ ကြုံတွေ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ယခင်က နိုင်ငံသားနှစ်မျိုး ခံယူခြင်းကို ခွင့်မပြုထားပါ။ ထို့အပြင် နိုင်ငံသားတစ်ခု ဆုံးရှုံးပြီးနောက် မူရင်းနိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ပြန်လည်လျှောက်ထားလိုလျှင်လည်း ခွင့်မပြုထားပါ။ ထိုနိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသော ဗီယက်နမ်အမျိုးသမီးများ၏ ဖြစ်ရပ်များအပေါ် စိုးရိမ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာပြီး နိုင်ငံသားဥပဒေအသစ်ကို မိတ်ဆက်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ထိုကန့်သတ်ချက်ကို ပြောင်းလဲလိုက်နိုင်ခဲ့သည်။

၆.၅.၁ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း

၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော Convention Relating to the Status of Stateless Persons ၏ ပထမဆုံးအပိုဒ်တွင် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းကို အောက်ပါအတိုင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။

‘နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော ဥပဒေအရ နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုသော လူတစ်ဦး’

ထိုအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် အတော်လေး ရှင်းလင်းပုံရပါသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံမဲ့ခြင်းကို လေ့လာရာတွင် အခြားသောအရေးကြီးသည့် အချက်များကို နားလည်ရန်လိုအပ်သည်။ ထိုအဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်ကို ခေလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ ထို့ကြောင့် မည်သည့်နိုင်ငံကမျှ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများရှိနေခြင်းကို ငြင်းပယ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ သို့မဟုတ် ဆန့်ကျင် ဘက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်လည်း မရှိနိုင်ပါ။ အရေးကြီးသော အချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ပထမအချက်အနေဖြင့် အစိုးရများကသာ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို ပေးအပ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံ တစ်ခုအဖြစ် မသတ်မှတ်ထားသော ဒေသတွင်းနေထိုင်သူများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံအသစ်တစ်ခုအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာသောနေရာတွင် နေထိုင်နေသူများကို နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပေးနိုင်ရန် အခက်အခဲများ ရှိနိုင်ပါသည်။ တစ်စုံတစ်ယောက်ကို နိုင်ငံမဲ့အဖြစ် ဆုံးဖြတ်ရန် နိုင်ငံပေါင်း ၁၉၃ နိုင်ငံမှ ထိုသူကို နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းရှိမရှိ စစ်ဆေးရန် လိုအပ်လိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။ ထိုသို့စစ်ဆေးမည့်အစား ထိုသူ၏ မွေးဖွားရာဇာတိ၊ မိဘများ၊ နေရပ်နှင့် အိမ်ထောင်ပြုခြင်း စသည့် တို့နှင့်ဆက်နွယ်ကာ နိုင်ငံတစ်ခုခုက နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းရှိမရှိ စစ်ဆေးနိုင်သည်။ နောက်ထပ် အရေးကြီးသောအချက်မှာ အစိုးရတစ်ခုက နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုမှုကို မည်ကဲ့သို့ပေးအပ်သည် ဆိုသောအချက်ပင်ဖြစ်သည်။ မည်သည့်ဌာနက နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို သတ်မှတ်ပေးသနည်း သို့မဟုတ် မည်သည့်အထောက်အထားများ လိုအပ်သနည်း စသည်တို့

ဖြစ်သည်။ အစိုးရများသည် ရံပုံငွေနည်းပါးနိုင်ပြီး၊ နိုင်ငံကူးလက်မှတ် သို့မဟုတ် မွေးစာရင်းစသည် မှတ်တမ်းများကို စာရင်းပြုရန်၊ ထုတ်ပေးရန် မတတ်နိုင်သော အခြေအနေမျိုးလည်း ရှိနိုင်သည်။ သို့တည်းမဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံတစ်မျိုးမျိုးကြောင့် ထိုစာရွက်စာတမ်းများကို မထုတ်ပေးရန် ဆုံးဖြတ်ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။

သဘောတရားရေးရာ ရှင်းလင်းချက်

နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း

‘လူမျိုး’၊ ‘နိုင်ငံသား’၊ ‘တိုင်းသူပြည်သား’ စသည့်အသုံးအနှုန်းများသည် အဓိပ္ပာယ်ဆင်တူသော အယူအဆများဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရအကြား နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေရေးရာအရ ချိတ်ဆက်ထားသော ချိတ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးဖြစ်ခြင်းကြောင့် သူ့နေထိုင်ရာ နိုင်ငံ၏ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို ရယူခွင့်ရှိပြီး၊ သူကလည်း နိုင်ငံအပေါ် ကျေပွန်ရမည့် တာဝန်များ ရှိနိုင်သည်။ နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း နိုင်ငံသားဖြစ်မှုနှင့် လူမျိုးဖြစ်မှုအကြား ကွဲပြားခြားနားချက်အချို့ ရှိနိုင်သည်။ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းတွင်ပင် ခံစားထိုက်သောရပိုင်ခွင့်များ၊ အခွင့်ထူးခံဖြစ်ခြင်းများ၊ ထမ်းဆောင်ရမည့် တာဝန်များအမျိုးအစား အမျိုးမျိုးကွဲပြားနိုင်သေးသည်။ ဥပမာ - အချို့နိုင်ငံများ တွင် အမြဲတမ်း နေထိုင်ခွင့်ရထားသူ သို့မဟုတ် နိုင်ငံပြောင်းရွှေ့လျှောက်ထားသဖြင့် နိုင်ငံသားဖြစ် ခွင့် ရရှိထားသူများသည် နိုင်ငံသားများကဲ့သို့ မဲပေးခွင့် သို့မဟုတ် လူမှုဖူလုံရေးအခွင့်အရေးများ မရရှိနိုင်ပါ။ သို့သော် ထိုကွဲပြားခြားနားချက်များသည် နိုင်ငံသားတစ်ဦး၏ လူ့အခွင့်အရေး ရပိုင် ခွင့်များကို တားမြစ်ထားခြင်း မဖြစ်သင့်ပါ။

ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် အစိုးရက မည်သူသည် ဤနိုင်ငံတွင်နေထိုင်သော နိုင်ငံသား ဖြစ်သည်ဟု ဥပဒေများအရ ဆုံးဖြတ်ကြသည်။ နိုင်ငံတစ်ခုက လူတစ်ဦးကို နိုင်ငံသားအဖြစ် မည်သို့ ဆုံးဖြတ်သည် ဟူသောအချက်က ပို၍ရှုပ်ထွေးသောမေးခွန်းဖြစ်သည်။ အောက်တွင်ဖော်ပြထားသော နည်းလမ်းများမှတစ်ဆင့် လူတစ်ဦးသည် နိုင်ငံသားအဖြစ် ခံယူနိုင်သည်။

- ၁။ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်ဆင်းသက်မှု - အမေ သို့မဟုတ် အဖေထံမှ ဆင်းသက်လာသော နိုင်ငံသားဖြစ်မှု။
- ၂။ မွေးရပ်မြေ - နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် မွေးဖွားခဲ့သောကြောင့် ရရှိလာသော နိုင်ငံသားဖြစ်မှု။
- ၃။ လက်ထပ်ခြင်း - လင်ယောက်ျား သို့မဟုတ် ဇနီးထံမှ ရရှိသော နိုင်ငံသားဖြစ်မှု။
- ၄။ နေထိုင်ခြင်း - နေရာတစ်နေရာတွင် သတ်မှတ်ထားသောအချိန်ကာလကြာသည်အထိ နေထိုင်ခဲ့ ခြင်းကြောင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု။
- ၅။ နိုင်ငံသားပြုခွင့်ရခြင်း - လူတစ်ဦးသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် လျှောက်ထားပြီး ထိုနိုင်ငံက ၎င်းကို နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ပေးမှု။

နိုင်ငံသားအဖြစ်ရရှိရာတွင် အတူညီဆုံးနည်းလမ်းတစ်ခုမှာ မိဘဘိုးဘွားမှ ဆင်းသက်၍ ရရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှ နိုင်ငံတိုင်းတွင် အသိအမှတ်ပြုထားသော ပုံစံဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများတွင် မွေးဖွားရာဇာတိဖြစ်ခြင်းကြောင့် နိုင်ငံသားပေးသည့် ပုံစံမရှိပါ။

နိုင်ငံအနည်းငယ် (ဥပမာ - အမေရိကန်နိုင်ငံ) သည် ၎င်းနိုင်ငံအတွင်း မွေးဖွားသောသူများကို နိုင်ငံသားအဖြစ်ပေးအပ်သည်။ အချို့သောအရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများတွင် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ရန် လျှောက်ထားခြင်းမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုထားသော်လည်း သတ်မှတ်ချက်များသည် ခက်ခဲပြီး ကုန်ကျစရိတ် ကြီးမားသည်။ လျှောက်ထားသူများသည် ဘာသာ စကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာစာမေးပွဲကို အောင်မြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ထိုနိုင်ငံတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာနေထိုင်ပြီး အလုပ်အကိုင်ရှိနေသူတစ်ဦး ဖြစ်ရမည်။ အချို့နိုင်ငံများသည် အလွယ် တကူ ငွေပေးပြီးဝယ်နိုင်သည့်သူများအား နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကို ရောင်းချခြင်းဖြင့် ကျော်ကြားသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို မိဘဘိုးဘွားမှ ဆင်းသက်ခြင်းနှင့် မွေးရပ်ဇာတိဖြစ်ခြင်း စသည့်အချက်များနှင့်ပင် ချက်ချင်းစဉ်းစားဆုံးဖြတ်ချက် ချနိုင်သော်လည်း အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းသည် ချက်ချင်းဆိုသလို မရနိုင်ပါ။ လူတစ်ဦးချင်းစီက အစိုးရထံသို့ နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် လျှောက်ထားရမည်ဖြစ်သည်။ အထက်ပါ နည်းလမ်းများအားဖြင့် နိုင်ငံသား မရနိုင်လျှင် အဆိုပါပုဂ္ဂိုလ်သည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ရသည်။

ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်ဝေဖန်ခြင်း

နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ သင်တို့၏ ဥပဒေများ

နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများမှာ ရှုပ်ထွေးနိုင်သည်။ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ နိုင်ငံသားဥပဒေများနှင့် ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများတွင် တွေ့ရှိနိုင်သည်။ အရှေ့ တောင်အာရှနိုင်ငံ အများအပြားတွင် လွန်ခဲ့သောဆယ်စုနှစ်အတွင်း နိုင်ငံသားဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ခဲ့ ကြသည်။ ထိုဥပဒေများကို သင့်နိုင်ငံ၏ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးဆိုင်ရာဌာန အင်တာနက်စာမျက်နှာ သို့မဟုတ် အလားတူလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်သော ဝန်ကြီးဌာန သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်းတစ်ခုတွင် ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်သည်။ ထိုဥပဒေများကို သင်ဖတ်ပြီးနောက် အောက်ပါ မေးခွန်း များကို ဖြေကြည့်ပါ။

နိုင်ငံသားတစ်ယောက်အဖြစ်ကို သင်မည်ကဲ့သို့ ရခဲပါသနည်း။ သင့်နိုင်ငံတွင် သင့်ကိုမွေးဖွားခဲ့ခြင်း ကြောင့်လား သို့မဟုတ် သင့်မိဘများ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကြောင့်လား။ သင့်မိဘများ မည်ကဲ့သို့ နိုင်ငံသားဖြစ်ခဲ့သနည်း။ သင့်၏အဘိုးအဘွားများ မည်ကဲ့သို့ နိုင်ငံသားဖြစ်ခဲ့သနည်း။

မေးခွန်း။ ။ နိုင်ငံသား နှစ်မျိုးကို တစ်ပြိုင်တည်း ရရှိခွင့်ရှိပါသလား။ အကယ်၍ သင်သည် နိုင်ငံခြားသားကို လက်ထပ်လျှင် ထိုသူက သင့်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် ရနိုင်ပါသလား။ သင်၏ သားသမီးများအတွက် မည်သို့ စီစဉ်ကြရမည်နည်း။

မေးခွန်း။ ။ ဥပဒေများတွင် လစ်ဟာချက်များ ရှိပါသလား။ တစ်စုံတစ်ယောက်က သင့်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားတစ်ဦးကို လက်ထပ်သည်ဟု ဆိုပါစို့။ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားတစ်ဦးထံတွင် ကလေး မွေးဖွား လာသည် ဆိုပါစို့။ ထိုသူကို သင့်နိုင်ငံ၏ဥပဒေက နိုင်ငံသားအဖြစ်အသိ အမှတ်မပြုသည့်အတွက် နိုင်ငံမဲ့ ဖြစ်နိုင်ပါသလား။

တတိယအချက်အနေဖြင့် ဤသဘောတူစာချုပ်တွင် နိုင်ငံများ၏ ဥပဒေက အသိအမှတ် မပြုသောကြောင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများကိုသာ အသိအမှတ်ပြုသည်။ ထိုသူများသည် ဥပဒေအရ (dejure) နိုင်ငံမဲ့သူများ ဖြစ်သည်။ လိုအပ်သော အထောက်အထားများမရှိသောကြောင့် တစ်စုံတစ်ဦး သည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေလျှင် (ဥပမာ - ကလေးတစ်ယောက်သည် တိုင်းပြည်၏ပြင်ပတွင် မွေးဖွားခဲ့ပြီး နောက် နိုင်ငံသားအဖြစ် မလျှောက်ထားရသေးလျှင်) ဥပဒေက ၎င်းကို နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုပေးလိမ့်မည်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုကဲ့သို့သောသူမျိုးကို လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသော်လည်း ဤသဘောတူစာချုပ်က နိုင်ငံမဲ့အဖြစ် မစဉ်းစားပါ။ ထိုသူတို့ကို ဥပဒေအရမဟုတ်သော်လည်း အမှန် လက်တွေ့ဘဝတွင် (defacto) နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများဟု ခေါ်သည်။

မှတ်သားဖွယ်ရာ

ဥပဒေအရ (DeJure) နှင့် လက်တွေ့အရ (DeFacto) နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှု

ဥပဒေအရနှင့် လက်တွေ့အရ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုသည် ကွဲပြားခြားနားကြသည်။ ဥပဒေအရ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှု ဆိုသည်မှာ လူတစ်ဦးသည် ဥပဒေအရနိုင်ငံသား ဖြစ်ခွင့်မရှိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ လက်တွေ့အရ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုဆိုသည်မှာ လူတစ်ဦးသည် ဥပဒေအရ နိုင်ငံသားဖြစ်ရန် အရည်အချင်း ပြည့်မီသော် လည်း လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံသားအဖြစ် မရရှိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ဥပဒေအရနှင့် လက်တွေ့အရ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများသည် ထိခိုက်နစ်နာမှုတွင် တူညီသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုနှစ်မျိုးစလုံး သည် အစိုးရထံမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု၊ ဝန်ဆောင်မှု သို့မဟုတ် အကျိုးကျေးဇူးများ မရရှိကြပါ။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုဆိုရာ သဘောတူစာချုပ်များ၏ ပြဿနာတစ်ခုမှာ ထိုသဘောတူစာချုပ်များသည် ဥပဒေအရ နိုင်ငံမဲ့ပုဂ္ဂိုလ်များကိုသာ အသိအမှတ်ပြုရန် ရည်ရွယ်ပြီး ဥပဒေအပြင်ဘက်တွင် လက်တွေ့ အမှန်အတိုင်း နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများကိုမူ အသိအမှတ်မပြုချင်ကြသဖြင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်မျိုးစလုံးသည် လိုအပ်ချက်နှင့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများ တူညီနေသော်လည်း ဥပဒေအရမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ သည် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု ပို၍နည်းပါးစွာ ရရှိနေကြသည်။

၆.၅.၂ နိုင်ငံမဲ့သူများ၏ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခြင်း

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများသည် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ခံရလေ့ရှိသည်။ အများဆုံး ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိသော အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု နှစ်ခုမှာ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခံရခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းသည် ပုံစံအမျိုးမျိုး ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ- ၎င်းတို့သည် ထောက်ပံ့မှုနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများ မရရှိသည့်အပြင် ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် အခြား သော ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများမှ စနစ်တကျ ဖယ်ထုတ်ခံထားရသည်။ နိုင်ငံရေးတွင်လည်း ဝင်ရောက် ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်မရပါ။ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိခြင်း၊ ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ထုတ်ခြင်း၊ အခြားသော မှားယွင်းစွာ ဆက်ဆံခံရခြင်းတို့တွင် ရဲများ၏အကာအကွယ်ကိုလည်း မရနိုင်သလို တရားရုံးများ၏ အကာအကွယ်ပေးခြင်းကိုလည်း မရနိုင်ပါ။ ထိုအခြေအနေကြောင့် မကြာခဏ ဆိုသလိုပင် ၎င်းတို့၏ အလုပ်စာချုပ်များ၊ လုပ်ခလစာများ သို့မဟုတ် နေထိုင်မှုအခြေအနေများအပေါ် မကျေနပ်လျှင်ပင် ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်သည်ကို တောင်းဆိုရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ကြပါ။ ထို့အပြင် တရားဥပဒေစနစ်ကို လက်လှမ်းမမီသောကြောင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများသည် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်မှုများနှင့် ရာဇဝတ်မှု

များ၏ သားကောင်များအဖြစ် နှစ်နာကြရသည်။ ထိုနည်းတူ ၎င်းတို့၏မြေယာနှင့် အရင်းအမြစ်များ သည်လည်း မကြာခဏဆိုသလိုပင် အကာအကွယ်မဲ့လေ့ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရများနှင့် ကော်ပိုရေးရှင်းများက အလွယ်တကူပင် သိမ်းယူခြင်းခံရလေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံမဲ့သူတို့သည် မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်နိုင်ရန် လာဘ်ထိုးကြရခြင်း သို့မဟုတ် ထိခိုက်နိုင်သော အန္တရာယ်ရှိသော လုပ်ငန်းများတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ကြရခြင်းတို့ကို ကြုံကြရသည်။ ထိုသူတို့အတွက် မြေမဲ့ရာလုံစိုက်သော အဖြစ်မှာ မီဒီယာများက ၎င်းတို့ကို တောကျသောအုပ်စု၊ နိမ့်ကျသောအုပ်စုအဖြစ် ပုံဖော်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကင်းမဲ့သည့် အခြေအနေတွင် လူသားထက်ပင် အဆင့်နိမ့်သူများအဖြစ် ပြောဆိုရေးသားကာ ၎င်းတို့အပေါ် အမုန်းတရားများ ဖန်တီးကြသည်။ အဆိုးဆုံးမှာ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ် နေသူများကို ရာဇဝတ်ကောင်များအဖြစ် ဆက်ဆံကြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများအား ခွဲခြားဆက်ဆံပြီး ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်း ရှိနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးအချုပ်ခန်းများတွင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများသည် ၎င်းတို့ အမြဲနေထိုင် သည့် နိုင်ငံအတွင်းခရီးသွားနေစဉ်တွင်လည်း ဟန့်တားခံရပြီး ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရတတ်သည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ် နေသူများအား ကာလအကန့်အသတ်မရှိ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

စာရွက်စာတမ်းမရှိသောကြောင့် အထောက်အထားပြရန် မဖြစ်နိုင်သော်လည်း မဖြစ် ဖြစ် အောင် သက်သေပြပြီး ၎င်းတို့လာခဲ့သောနေရာကို ဖော်နိုင်မှသာ ပြန်လွှတ်သည်ကို ကြိုရသော နိုင်ငံမဲ့ထိန်းသိမ်းခံရသူများလည်းရှိသည်။ ထိုဥပမာက ဖော်ပြနေသည်မှာ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အရေးပါပုံကို ဖော်ပြနေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများအဖို့ အထူးအကာအကွယ်ပေးသည့် အခွင့်အရေးကို ရပိုင်ခွင့်ရှိသော်လည်း လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးစနစ်များသည် နိုင်ငံမဲ့သူများကို သင့်တင့်မျှတစွာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိသည့်အခါ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု ပို၍ရရှိသင့်သော သူတို့မှာ ဘဝ အနာဆုံးအဖြစ်မျိုးနှင့် ကြုံကြရသည်။

၆.၅.၃ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များ

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် နှစ်ခုရှိသည်။ ၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော နိုင်ငံမဲ့လူသားများ၏ အခြေအနေနှင့်စပ်လျဉ်းသော သဘောတူစာချုပ် Convention Relating to the Status of Stateless Persons (1954) နှင့် ၁၉၆၁ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော နိုင်ငံမဲ့လူသားများ လျော့ချရေးသဘောတူစာချုပ် Convention on the Reduction of Statelessness (1961) တို့ဖြစ်သည်။ ပထမတစ်ခုကို ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၏ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ငယ် အဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းရန် ရည်ရွယ်ခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူ စာချုပ်သည်လည်း နိုင်ငံမဲ့သူများကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေခြင်းပြဿနာကို သီးခြားပြဿနာတစ်ခုအဖြစ် သဘောတူစာချုပ်အသစ်တစ်ခုဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ပထမဦး သဘောတူစာချုပ်မှာ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းကို အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုရာတွင် အခြေခံအုတ်မြစ်တစ်ခုအဖြစ် အရေးပါခဲ့ပြီး နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ ခံစားထိုက်သည့်

အကာအကွယ်များကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးဆွဲခဲ့သည်။ ၁၉၅၄ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူများကို လူ့အခွင့်အရေးများ ရရှိသင့်သလောက် ရရှိအောင် ခံစားခွင့်ပြုရေးပင် ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်က နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူများ ခံစားခွင့်ရှိသင့်သည့် လူ့အခွင့်အရေး များကို ဖော်ထုတ်သွားခဲ့သည်။ အဆိုပါအခွင့်အရေးများမှာ -

- အခြားသော နိုင်ငံခြားသားများကဲ့သို့ပင် ဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့် အခွင့်အရေးများရရှိခြင်း။
- အခြားသော နိုင်ငံခြားသားများရရှိသော အထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းများကို ရရှိခြင်း။
- ၎င်းတို့ နိုင်ငံမဲ့မဖြစ်မီက နိုင်ငံသားဖြစ်ခဲ့သော တိုင်းပြည်ကိုအကြောင်းပြု၍ အရေးယူ ဆောင်ရွက်မှုများ မပြုလုပ်ရခြင်း။
- အိမ်ထောင်ရှိ မရှိ အခြေအနေကို အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်း။
- နိုင်ငံမဲ့တို့ ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ရာဘာသာကိုလေးစားခြင်း၊ မူလတန်းပညာရေးရရှိစေခြင်း၊ အိမ်ရာ၊ တရားရေးကို လက်လှမ်းမီစေခြင်း၊ အစားအသောက်ပစ္စည်းများ ဝေပုံကျရရှိရေး၊ အလုပ်သမားဥပဒေနှင့် အများပြည်သူ သက်သာချောင်ချိမှုတို့နှင့်ပတ်သက်သည့် ကိစ္စရပ်များကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခြားနိုင်ငံခြားသားများကဲ့သို့ပင် ဆက်ဆံခံရခြင်း။
- အခြားသော နိုင်ငံခြားသားများကဲ့သို့ပင် ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်ရန် အခွင့်အရေးရရှိခြင်း။
- အခြားသော နိုင်ငံခြားသားများကဲ့သို့ပင် အလုပ်အကိုင်နှင့် အဖွဲ့အစည်းဝင်ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့ စီးပွားရေး အခွင့်အရေးများ ရရှိစေခြင်း။
- အမျိုးသားလုံခြုံရေးနှင့် ပြည်သူ့ဘဝတည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးကို ထိခိုက်ခြင်းအား ကာကွယ်ရန်မှ အပ မည်သည့်အကြောင်းနှင့်မျှ နိုင်ငံမဲ့များကို ဖယ်ကြဉ်ဆက်ဆံခြင်း မပြုလုပ်သင့်ခြင်း။

၁၉၅၄ သဘောတူစာချုပ်တွင် အားနည်းချက်များရှိသည်ကို တွေ့ရှိရသလို နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများသည်လည်း ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝ မရကြပါ။ ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများသည် အခြားသော နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် တူညီနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ (နိုင်ငံသား မဟုတ်သူများကို နိုင်ငံခြားသား (Aliens) ဟု ထိုသဘောတူစာချုပ်က ဆိုသည်။) ၎င်းတို့ နေထိုင်ရာ နိုင်ငံထဲတွင် မွေးဖွားကြီးပြင်းခဲ့သည့်တိုင်အောင် ထိုသူတို့ကို လူ့အဖွဲ့အစည်းဝင် မဟုတ်သူများကဲ့သို့ပင် သတ်မှတ်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ ဤသဘောတူစာချုပ်သည် de jure နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများကိုသာ အသိအမှတ်ပြုသည်။ နောက်ဆုံးတွင် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူများ၏ အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခံရလျှင် ထိုနိုင်ငံကို တစ်နည်းနည်းဖြင့် သတိပေးနိုင်သည်ကလွဲ၍ နိုင်ငံမဲ့သူများကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်သည့် အစီအမံများမရှိပါ။

၁၉၆၁ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်သည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူများ တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ မရှိစေရန် လုပ်နည်းကိုင်နည်းများ ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းကို လျော့ချနိုင်ရန် ကြိုးစားသည်။

- မည်သည့်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကိုမျှ မရရှိဘဲ မွေးဖွားလာသော ကလေးတစ်ယောက်အတွက် ထိုကလေးကို မွေးဖွားခဲ့ရာ နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် ပေးအပ်ရမည်။
- သဘောပေါ်တွင် မွေးဖွားခဲ့သော ကလေးတစ်ဦးကို ထိုသဘောပိုင် နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ရရှိလိမ့်မည်။

- မိခင်နှင့်ဖခင် နှစ်ဦးစလုံးသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ကလေးထံသို့ ပေးအပ်နိုင်သည်။
- လူတစ်ဦးသည် အခြားနိုင်ငံသားအဖြစ်ခံယူမှသာလျှင် လက်ရှိ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို ဆုံးရှုံးသွားမည်ဖြစ်သည်။
- လူမျိုး၊ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု သို့မဟုတ် ဘာသာရေးအခြေခံအပေါ် မူတည်၍ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို ဆုံးဖြတ်၍မရနိုင်ပါ။

ဤသဘောတူစာချုပ် နှစ်ခုသည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူများကို ကာကွယ်ပေးသော အရေးကြီးသည့် ဥပဒေမူဘောင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကို ပံ့ပိုးပေးသည်။ ကံမကောင်းစွာပင် ထိုသဘောတူညီချက်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် အတည်ပြုလက်မှတ်ထိုးမှု အတော်ပင်နည်းပါးသည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် Convention Relating to the Status of Statelessnes ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးသည့် တစ်ဦးတည်းသောနိုင်ငံဖြစ်ပြီး၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်ကမှ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ Convention on the Reduction of Statelessness ကို ဒေသအတွင်းရှိ အခြားမည်သည့်နိုင်ငံမျှ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ခြင်း မရှိပါ။

အခြားသောစာချုပ်များတွင်လည်း နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တွင် ဒုက္ခသည်နှင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူ နှစ်မျိုးစလုံး အကျုံးဝင်သည်။ သို့သော် အချို့သော နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူများ (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံသားအဖြစ် ငြင်းပယ်ခြင်းခံရသော နိုင်ငံများအတွင်း နေထိုင်သူများ) သည် ဒုက္ခသည်များကို အကာအကွယ်ပေးသည့်အချက်များကို မတောင်းဆိုနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်နိုင်ရန် ၁၉၅၄ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်ကို ပြန်သုံးရသည်။ CRC ၏ အပိုဒ် ၇ နှင့် ၈၊ CEDAW အပိုဒ် ၉၊ ICCPR ၏ အပိုဒ် ၂၄၊ ICERD ၏ အပိုဒ် ၅၊ ICRMW နှင့် CRPD တို့တွင် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူများကို ကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဖော်ပြပေးထားသည်။

မှတ်သားဖွယ်ရာ

ထိရောက်သော နိုင်ငံသားဖြစ်မှု

နိုင်ငံသားဖြစ်မှုသည် လူတစ်ယောက်ကို နိုင်ငံသားပါဟု သက်သေပြု၍ရသော အထောက်အထားများကို ပိုင်ဆိုင်ထားရုံသာမဟုတ်ဘဲ၊ နိုင်ငံသားတစ်ဦးအနေနှင့် မျှော်လင့်နိုင်သော အခွင့်အရေးများနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုတို့အားလုံး ပါရှိသင့်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများ မရှိလျှင် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုသည် မထိရောက်ပါ။ ထိရောက်သော နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုသည့် အယူအဆကို Equal Rights Trust ဟုခေါ်သော လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ အဆိုပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းအယူအဆကို ဥပဒေအရနှင့် လက်တွေ့အရ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အမျိုးအစားများအစား နိုင်ငံသား၏ အခွင့်အရေးများကို ပို၍ကောင်းမွန်စွာတိုင်းတာပေးနိုင်သော နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် အဆိုပြုခြင်းဖြစ်သည်။ Equal Rights Trust က လူတစ်ဦးသည် ထိရောက်သော နိုင်ငံသားဖြစ် မဖြစ်ကို တိုင်းတာဆုံးဖြတ်နိုင်ရန် နည်းလမ်း (၅)ခုပါသော စမ်းသပ်မှုတစ်ခုပြုလုပ်ရန် ကမ်းလှမ်းခဲ့သည်။

- ၁။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း - လူတစ်ဦးသည် တရားဝင်နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ရရှိပါသလား။ (ဆိုလိုသည်မှာ သူသည် ဥပဒေနှင့်အညီ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေပါသလား)
- ၂။ နိုင်ငံတော်၏ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း - လူတစ်ဦးသည် မိခင်နိုင်ငံ၏ အကာအကွယ်ပေးမှုကို အထူးသဖြင့် နိုင်ငံပြင်ပတွင် ရောက်ရှိနေစဉ် ရရှိနိုင်ပါသလား။
- ၃။ နိုင်ငံသားပြုရန် သတ်မှတ်ထားသော အရည်အချင်း - နိုင်ငံသားပြုရေးတွင် လိုအပ်သော (အစိုးရက ထိန်းသိမ်းထားသော၊ အစိုးရက ထုတ်ပေးထားသော) စာရွက်စာတမ်းများကို လက်လှမ်းမီပါသလား။ ထိုလုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်အတွက် စာရွက်စာတမ်းများကို နိုင်ငံအတွင်း မှတ်ပုံတင်ထုတ်ပေးသည့် ဝန်ထမ်းများမှ တစ်ဆင့်လည်းကောင်း၊ ကောင်စစ်ဝန်မှတစ်ဆင့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အစိုးရ အရာရှိများမှတစ်ဆင့် ရရှိနိုင်ခြင်းရှိပါသလား။
- ၄။ နေရပ်သို့ လုံခြုံစွာပြန်နိုင်သည့် အာမခံချက် - မိမိနိုင်ငံသားဖြစ်သော နေရပ်သို့ မိမိပြန်လေ့ရှိသော အရပ်သို့ ဘေးကင်းစွာ ပြန်နိုင်သည့် အာမခံချက်ရှိပါသလား။ သို့မဟုတ် နောက်ပြန်မဆုတ်နိုင်တော့သည့် ဘေးအန္တရာယ်ရှိနေပါသလား။ နေရပ်သို့ ပြန်ရန် တကယ်ဖြစ်နိုင်ပါသလား။
- ၅။ လူ့အခွင့်အရေးကို ခံစားရရှိခြင်း - မှတ်တမ်းမရှိခြင်း၊ နိုင်ငံသားမဟုတ်ခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားတစ်ယောက်အနေဖြင့် အသိအမှတ်မပြုခြင်းတို့က ထိုသူ၏လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ဆိုးဝါးသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိစေပါသလား။

၆.၅.၄ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများ

အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် လူတစ်ဦးသည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ရခြင်း အကြောင်းရင်း အမျိုးမျိုး ရှိသည်။

နယ်စပ် နှင့် ဖယ်ကျဉ်ခံ လူ့အဖွဲ့အစည်းငယ်များ

လူတစ်ဦးသည် အစိုးရတစ်ရပ်၏အုပ်ချုပ်မှုမှ ဝေးကွာသော နယ်စပ်ဒေသတစ်ခုတွင် နေထိုင်သည့်အခါ ထိုနေရာသည် အစိုးရနှင့် ပုံမှန်ဆက်သွယ်မှုနည်းပါးသဖြင့် နိုင်ငံမဲ့မှုများ ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ ထိုဖြစ်ရပ်သည် မြန်မာ၊ ထိုင်း၊ လာအို၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် ဗီယက်နမ် နယ်စပ်တလျှောက်ရှိ တောင်ပေါ်နေ လူမျိုးစုများကြားတွင် ဖြစ်လေ့ရှိသည်။ မလေးရှားနိုင်ငံရှိ ဘော်နီယိုကျွန်းနှင့် နယ်နိမိတ်ဆက်စပ်နေသော ဒေသတွင် နေထိုင်ကြသည့် ဖိလစ်ပိုင်လူမျိုးများလည်း ကြုံကြရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ရပ်များအပြားတွင် ထိုသူတို့သည် မွေးစာရင်းကို မပိုင်ဆိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် ၎င်းတို့နေထိုင်ရာ နေရာ သို့မဟုတ် မိဘများ၏ အခြေအနေကိုပြသသော အခြားအထောက်အထားများပင် မပိုင်ဆိုင်ခြင်းတို့ ရှိခဲ့ကြသည်။ အကျိုးဆက်မှာ ၎င်းတို့က မွေးလာသော ကလေးများပါ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်လာကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ရွှေပြောင်းနေထိုင်ခြင်း

လူများသည် အချိန်အတော်ကြာခရီးသွားလာလျှင် သို့မဟုတ် မွေးရပ်မြေအပြင်ဘက်တွင် သားသမီးများ ရရှိခဲ့လျှင် ထိုပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ ဥပမာ - အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် ၎င်းတို့နိုင်ငံသားများ တိုင်းပြည်ပြင်ပတွင် ၅ နှစ်နှင့်အထက်နေလျှင် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို ပြန်လည် ရုတ်သိမ်းသည့် ဥပဒေရှိသည်။ ထိုဥပဒေကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ရုတ်သိမ်းခဲ့ပြီး မလေးရှား နိုင်ငံတွင် ရောက်ရှိနေသော အင်ဒိုနီးရှား နိုင်ငံသား (၁)သိန်းကျော်ကို နိုင်ငံသားအဖြစ် လျှောက် ထားရန် ပြန်လည်ခွင့်ပြုခဲ့သည်။

ဖြစ်ရပ်အတော်များများတွင် နိုင်ငံ၏ပြင်ပတွင် နေထိုင်သော မိဘများက သားသမီးများကို နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် ဆက်ပေး၍မရပါ။ ဥပမာ - အထောက်အထားမရှိသော ရွှေပြောင်းအလုပ်သမား များမှ မွေးဖွားသော ကလေးတစ်ဦးသည် မွေးဖွားစဉ်တွင် မှတ်ပုံတင်နိုင်လျှင် ထိုကလေးသည် မူရင်းနိုင်ငံသို့ ပြန်သည့်အခါ ကလေး၏အမည်၊ မွေးဖွားသည့်နေ့နှင့် နေရာတို့ကို ပြသထားသော အထောက်အထားမရှိသဖြင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ရရှိရန် အခက်အခဲများနှင့် ရင်ဆိုင်ရလိမ့်မည်။ ဤ ဖြစ်ရပ်သည် ထိုင်းနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံတို့တွင်ရှိသော မြန်မာအလုပ်သမားများ၏ ကလေးများတွင် မကြာခဏဖြစ်ပွားသည်။ ထို့အပြင် ကလေးများသည် ဥပဒေအရမဟုတ်သော (defacto) နိုင်ငံမဲ့ ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် လုံခြုံရေးနှင့် ကုန်ကျစရိတ်ကြီးလွန်းသောကြောင့် ၎င်းတို့နိုင်ငံသို့ မပြန်နိုင်ဘဲ ဖြစ်ကြရသည်။

နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းအား လွှဲပြောင်းခြင်း သို့မဟုတ် ပျောက်ဆုံးခြင်း

အချို့အခြေအနေများတွင် တစ်စုံတစ်ဦးသည် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို စွန့်လွှတ်ရန် အတင်း အကျပ် ဖိအားပေးခံခဲ့ရသည်။ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို ပြောင်းလဲရန် ကြိုးစားစဉ်တွင် နိုင်ငံမဲ့ ဖြစ်ခြင်းဘဝသို့ ရောက်ကြရသည်။ ဥပမာ - အချို့နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံခြားသားတစ်ဦးနှင့် လက်ထပ်မှု ကြောင့် နိုင်ငံသားဖြစ်သူဇနီးသည်ကို နိုင်ငံသားအဖြစ်မှ အတင်းအကျပ်စွန့်လွှတ်ခဲ့ရသည်။ ထိုအမျိုး သမီးများသည် အိမ်ထောင်ပျက်သောအခါတွင် ယခင်နိုင်ငံမှ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို ပြန်မရနိုင်တော့ပါ။

အချို့နိုင်ငံများတွင် လူတစ်ဦးက နိုင်ငံခြားရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်မဲပေးလျှင် သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားစစ်တပ်သို့ ဝင်ရောက်အမှုထမ်းလျှင် ထိုသူ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကို ချက်ချင်း ပယ်ဖျက်သည့် ဥပဒေများလည်း ရှိသည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသရှိ ဗီယက်နမ်၊ စင်ကာပူ၊ အင်ဒို နီးရှားနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံတို့တွင် နိုင်ငံသားတစ်မျိုးသာ ခံယူခွင့်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် လူတစ်ဦးသည် အခြားနိုင်ငံမှ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကို ယူခဲ့လျှင် မူရင်းနိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို စွန့်လွှတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ အမှန်စင်စစ် အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် နိုင်ငံသစ်တွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကို မရရှိမီမူရင်း နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို ဆုံးရှုံးရခြင်းလည်းရှိသည်။

မညီမျှသော မျိုးရိုးစဉ်ဆက် နိုင်ငံသားဆက်ခံခွင့်များ

အချို့နိုင်ငံများတွင် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ သားသမီး

များသို့ နိုင်ငံသား ပေးအပ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးမရှိပါ။ ယခုအခါ မလေးရှားတစ်နိုင်ငံတည်းတွင် အမျိုးသမီးက လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းမရှိဘဲ သားသမီးမွေးဖွားခဲ့လျှင် ထိုကလေးသည် မိခင်ထံမှ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို မရရှိနိုင်ပါ။ သို့သော် လွန်ခဲ့သော ၁၀ နှစ်ခန့်တွင် ဤကဲ့သို့ ဖြစ်ရပ်မျိုးကို အခြားသောနိုင်ငံ အများအပြားတွင်လည်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ ကလေး၏မိခင်က နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို မပေးအပ်နိုင်လျှင် သို့မဟုတ် ကလေးဖခင်၏ နိုင်ငံသားကို မတောင်းဆိုလျှင် ထိုကလေးသည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သွားနိုင်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဖခင်သည် ကလေးကို နိုင်ငံသားပေးရန် ရှိမနေခြင်း သို့မဟုတ် ၎င်း၏နိုင်ငံက ထိုသို့ပြုလုပ်ရန် ခွင့်မပြုခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်။

အခြားအကြောင်းရင်းများ

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းသည် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံ၏ အခြေအနေ အပြောင်းအလဲ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများအပြောင်းအလဲ သို့မဟုတ် လူကုန်ကူးခံရခြင်း စသည်တို့အပေါ်မူတည်၍ လည်းဖြစ်နိုင်သည်။ စိတ်အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စရာ အကြောင်းရင်း တစ်ခုမှာ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကြောင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုဖြစ်ရပ်များတွင် နိုင်ငံအစိုးရသည် လူမျိုးစု သို့မဟုတ် ဘာသာရေးကြောင့် လူအုပ်စုတစ်စု၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို မကြာခဏ ဖယ်ရှား ခြင်းပြုသည်။ ဤဖြစ်ရပ်ကို (အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော) မြန်မာနိုင်ငံအနောက်ဘက်ရှိ မွတ်စလင် လူနည်းစုတစ်ခုဖြစ်သော ရိုဟင်ဂျာဖြစ်ရပ်တွင် တွေ့ရှိနိုင်ပြီး၊ ဘာသာရေးနှင့် လူမျိုးရေးကြောင့် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းမှ ပယ်ဖျက်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။

၆.၅.၅ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းကို ဖယ်ရှားသည့် လုပ်ဆောင်ချက်များ

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် ပညာရှင်များနှင့် UNHCR ကဲ့သို့ အဖွဲ့အစည်းများက ဖော်ထုတ်ခဲ့သည့် နည်းလမ်း(၄)မျိုး ရှိပါသည်။ ထိုနည်းလမ်းများမှာ နိုင်ငံမဲ့များကို ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ တားဆီးခြင်း၊ လျှော့ချခြင်းနှင့် ကာကွယ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ၏ ထိခိုက်နစ်နာမှု များကို လျှော့ချရန်အတွက် ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံအစိုးရများနှင့် NGO များက နည်းလမ်းတိုင်းတွင် ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်နိုင်သော လုပ်ငန်းအများအပြားပင်ရှိသည်။

ဖော်ထုတ်ခြင်း

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများအား ပြန်လည်နေရာချထားရန်နှင့် လူဦးရေပမာဏကို ဆုံးဖြတ်ရန် အတွက် ဆောင်ရွက်ရမည့်အရာများ ရှိပါသည်။ နိုင်ငံအများစုသည် မိမိပိုင်နက်အတွင်း နိုင်ငံမဲ့ နေထိုင်သူများ မည်မျှရှိနေသည်ကို မသိကြပါ။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများသည် ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံသား ဖြစ်မနေခြင်းကို ကြိုးစားပြီး ဖုံးကွယ်ထားကြသောကြောင့် ထိုသူတို့ကို ရေတွက်ပြီး နေရာချထားရန် ခက်ခဲလှသည်။ လွန်ခဲ့သော ဆယ်နှစ်ကျော်ခန့်က အရှေ့တောင်အာရှဒေသက အစိုးရများသည် နိုင်ငံမဲ့လူဦးရေကို သိရှိရန် ပထမဦးဆုံး စစ်တမ်းကောက်ရာတွင် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူ အရေအတွက်မှာ နည်းပါးသည်ကို တွေ့ခဲ့ရသည်။ သို့သော် လူအများအပြားသည် ၎င်းတို့နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသည့် အခြေ အနေကို စစ်တမ်းကောက်ယူမှုတွင် ဖော်ပြလိုက်လျှင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံရမည်စိုးရိမ်သဖြင့် အမှန် အတိုင်း မပြောကြကြောင်း ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့သည်။ NGO များနှင့် အစိုးရဌာနများသည် ထိုပြဿနာကို

ပြေရွှင်းရန် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း၏ အခွင့်အရေးများအကြောင်း အသိအမြင်တိုးပွားမြင့်မားလာစေရန် ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် စစ်တမ်းကောက်ယူမှုများလုပ်ခဲ့ကြသည်။ စစ်တမ်း၏အကြောင်းအရာကို ပြောင်းလဲ လိုက်သောအခါ (ဥပမာ - “သင်သည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူလား” ဟုမေးမြန်းခြင်းထက် နိုင်ငံသားအဖြစ် လျှောက်ထားမှတ်ပုံတင်လျှင် အစိုးရက အခမဲ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဖမ်းဆီး ချုပ်နှောင်ခြင်းမရှိကြောင်း ရှင်းပြကာ မေးမြန်းမည်ဆိုလျှင်) နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူ အရေအတွက်သည် သိသိ သာသာ များပြားလာမည်ဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် လာအို၊ ဗီယက်နမ်တို့တွင် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ဥပဒေများ၌ နိုင်ငံမဲ့သူများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ၎င်းတို့ကို နိုင်ငံသားဖြစ်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက် ပေးမည်ဟုပါရှိကြသည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှု အခြေအနေကို တရားဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း သည် နိုင်ငံမဲ့များကို ဖော်ထုတ်ရန်လွယ်ကူပြီး နောက်ဆက်တွဲ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုများကို တရားဝင်ဖြစ်သွားစေသည်။

တားမြစ်ခြင်း

ဤနည်းလမ်းသည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းကို တားဆီးရန် ပထမဆုံး လုပ်ဆောင်ချက်ဖြစ်ပြီး ဥပဒေများကိုပြောင်းလဲခြင်း၊ ကလေးများအား မှတ်ပုံတင်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားပေးခြင်းတို့ဖြင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်စေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံ အများစုသည် နိုင်ငံသား ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ပြောင်းပေးခြင်းဖြင့် ဤကဏ္ဍတွင် တတ်ကြွစွာ လုပ်ဆောင်ကြသည်။ ဥပမာ (၂၀၀၆-၂၀၀၉ ခုနှစ်အကြားတွင်) အင်ဒိုနီးရှား၊ ဗီယက်နမ်၊ ထိုင်းနိုင်ငံတို့တွင် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသား ဆိုင်ရာဥပဒေများကို ပြောင်းလဲခဲ့ခြင်းလည်းပါဝင်ပြီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ မွေးစာရင်းရရှိရေး အခွင့် အရေးနှင့် မိဘများမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ရေးတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေးကိုလည်း ထည့် သွင်းခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ်တွင် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို စွန့်လွှတ်ခဲ့သော အချို့ဗီယက်နမ် နိုင်ငံသားများကို နိုင်ငံသားအဖြစ် ပြန်လည်အတည်ပြုပေးခဲ့သည်။ နိုင်ငံခြားသားများကို လက်ထပ်ခဲ့၍ နိုင်ငံသားအဖြစ်ကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ သော ဗီယက်နမ်အမျိုးသမီးများသည်လည်း ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသား ပြန်လည်ရရှိခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှား တွင်လည်း နိုင်ငံသားဆိုင်ရာဥပဒေကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ယခင်က နိုင်ငံသားအဖြစ် ပေးအပ်ခြင်းမရှိခဲ့သော ဌာနေလူမျိုးစုငယ်တစ်စုကို အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့သည်။ ပြီးနောက် နိုင်ငံ ပြင်ပတွင် ကြာရှည်ရှိနေသော အင်ဒိုနီးရှားများလည်း နိုင်ငံသားအဖြစ် ပြန်လည်ရရှိခဲ့ကြသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံအပြင်ဘက်တွင် နိုင်ငံသားဆုံးရှုံးသည်အထိ ကာလကြာရှည်စွာ နေထိုင်ခဲ့သော အင်ဒိုနီးရှား လူမျိုးများကိုလည်း နိုင်ငံသားအဖြစ် ပြန်လည်ပေးအပ်ခဲ့သည်။ မလေးရှား ဥပဒေ တွင်လည်း နိုင်ငံသားမရှိသော မလေးရှားမိခင်မှမွေးသော ကလေးသည် နိုင်ငံသားခံယူခွင့် ရရှိခဲ့သည်။ ထိုဒေသအတွင်းရှိ နိုင်ငံများအားလုံးသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ မွေးစာရင်းမှတ်တမ်းကို ၎င်းတို့နိုင်ငံ အတွင်း မွေးသော ကလေးများအားလုံးအတွက် မိဘများ အထောက်အထားရှိသည်ဖြစ်စေ မရှိသည် ဖြစ်စေ ထုတ်ပေးသည်။

အသိပညာပေးခြင်းသည် ကာကွယ်တားဆီးမှုတွင် အရေးကြီးသည့်ကဏ္ဍ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသရှိ အစိုးရများ၊ NGO များနှင့် ပညာရှင်များ ပူးပေါင်းပြီး ထိုဒေသ အတွင်း နိုင်ငံမဲ့သူများနှင့်ဆိုင်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ဖြန့်ဝေပေးကြသည်။ ထိုလုပ်

ငန်းစဉ်သည် ပြည်သူများကို သတင်းအချက်အလက်ပေးခြင်းသာမက နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ရသူများအကြောင်းကို ပိုမိုနားလည်လာစေရန် ဖြစ်သည်။

သာဓက

ထိုင်းနိုင်ငံရှိ တောင်ပေါ်နေ ထိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအကြောင်း စစ်တမ်းကောက်ခြင်း

Good Practices Addressing Statelessness in Southeast Asia ခေါင်းစဉ်ဖြင့် UNHCR မှ ထုတ်ဝေသော အစီရင်ခံစာတစ်စောင်တွင် ၂၀၀၅ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၀၆ ခုနှစ်ကြားတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် လူသားလုံခြုံရေးဌာနနှင့် UNESCO တို့မှ ကောက်ယူခဲ့သော ထိုင်းနိုင်ငံရှိ တောင်ပေါ်နေ လူမျိုးစုများ၏ စစ်တမ်းတစ်ခုအကြောင်းကို ဆွေးနွေးထားသည်။ ထိုစစ်တမ်းသည် ချင်းမိုင်၊ ချင်းရိုင်နှင့် မဲဟောင်ဆောင် ဒေသများရှိ ကျေးရွာ ၁၉၂ ရွာရှိ အိမ်ထောင်စု ၁၂၀၀ မှ လူပေါင်း ၆၅၀၀၀ အကြောင်း ဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံစာတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။

ထိုစစ်တမ်းက တောင်ပေါ်နေထိုင်းရင်းသားများအကြားတွင် နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများ ရှိနေပြီး၊ ဖြေဆိုသူများ၏ (၃၈)ရာခိုင်နှုန်းသည် ထိုင်းနိုင်ငံသားမဟုတ်ကြပါ။ တရားဥပဒေအရ ကန့်သတ်ချက်များအပြင် (ဥပမာ - နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများသည် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲမထည့်နိုင်ပါ။) နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများမှာ အစိုးရမှပေးသော အခြေခံဝန်ဆောင်မှုများကိုရရှိရန် ကြိုးပမ်းစဉ်တွင် လည်း အခက်အခဲများနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်ဟု ၎င်းစစ်တမ်းမှ ထောက်ပြခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသားများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် နိုင်ငံသား မဟုတ်သူများ၏ ၉၉% သည် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုကို မရရှိပါ။ ၅၅%က ကြွေးမြီယူနိုင်ရန် လက်လှမ်းမမီပါ။ ပညာရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများ၏ ၇၃% သည် မူလတန်းကျောင်းများသို့ မတက်ရောက်နိုင်ပါ။ ၉၈% သည် အဆင့်မြင့်ပညာသို့ မတက်လှမ်းနိုင်ပါဟု ထိုစစ်တမ်းတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ အထက်ပါအခြေအနေများကို တွေ့မြင်ရလင့်ကစား မျိုးဆက်သစ် တောင်ပေါ်နေထိုင်းရင်းသားများ၏ ပညာရေးအခြေအနေများမှာ တဖြည်းဖြည်းခြင်း တိုးတက်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။

လျှော့ချခြင်း

ထိုလုပ်ငန်းစဉ်များမှာ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများကို နိုင်ငံသားအဖြစ်ပေးအပ်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ထိုလုပ်ငန်းများကို နယ်စွန့်နယ်ဖျားရှိ ကလေးများကို မွေးစာရင်းများရရှိစေရန် ရွှေ့လျားဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများတွင် စာရင်းပေးသွင်းခြင်းလည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားအဖြစ် မှတ်ပုံတင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ ထိုလုပ်ငန်းများတွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် ဆုံးရှုံးသွားသူများအား နိုင်ငံသားပြန်လည်ပေးအပ်ရန် ဥပဒေများကို ပြောင်းလဲခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ မွေးစာရင်းကောက်ယူခြင်း လှုပ်ရှားမှုသည် ရိုးရှင်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သုံးခြင်းအားဖြင့် လူအများထံရောက်ရှိ ကျယ်ပြန့်အောင် ဆောင်ရွက်ပြီး နိုင်ငံမဲ့လူဦးရေကို လျှော့ချရန် ကြိုးပမ်းသည့် နမူနာကောင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ကာကွယ်ပေးခြင်း

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများသည်လည်း ၎င်းတို့၏လူ့အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝ ရသင့်သည်။ နိုင်ငံတော်အဆင့် လူ့အခွင့်အရေး အကာအကွယ်ပေးရေးအဖွဲ့အစည်း (ဥပမာ - အမျိုးသား လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ရဲတပ်ဖွဲ့၊ အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများ) တို့က နိုင်ငံမဲ့သူများအား အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်း၊ ၎င်းတို့နှင့်အတူတွဲလျက် ကူညီပေးခြင်းဖြင့်လည်း အောင်မြင်နိုင်သည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရာတွင် ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများကိုပါ လက်လှမ်းမီစေရန် လုပ်ဆောင်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသူတို့တွင် ခရီးသွားခွင့် သို့မဟုတ် အခြေခံဝန်ဆောင်မှုများရရှိရန် အထောက်အထား ကတ်ပုံစံတစ်မျိုးမျိုး ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ နယ်ပယ် အများအပြားတွင် နိုင်ငံမဲ့သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မှုအားနည်းနေသေးသော်လည်း လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်ကျော်အတွင်း တိုးတက်မှုအချို့လည်း ရှိခဲ့သည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူများသည် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖန်တီးနေသူများမဟုတ်ကြပဲ ၎င်းတို့ကို နိုင်ငံသားများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပေးလိုက်ခြင်းက နိုင်ငံအတွက် ကောင်းကျိုးများစေသည်ကို နိုင်ငံအစိုးရများ နားလည်သဘောပေါက်လာသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

က။ အနှစ်ချုပ်နှင့်အဓိကအချက်များ

နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများနှင့် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများ

လူတို့သည် မိခင်နိုင်ငံ၏ပြင်ပတွင် နေထိုင်နေရသောအခါ သို့မဟုတ် မည်သည့်နိုင်ငံကမျှ နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုကြသောအခါ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှုများကို များစွာ အကာအကွယ်မဲ့ကြသည်။ အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် နိုင်ငံမဲ့သူများ၏ လူ့အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုရန် ကြီးမားသောစိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေသော်လည်း ထိုလူ့အခွင့်အရေးများကသာလျှင် ၎င်းတို့အတွက် တစ်ခုတည်းသော ဥပဒေအကာအကွယ် ဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်းရှိ နိုင်ငံအများစုသည် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၊ ဒုက္ခသည်များ၊ နိုင်ငံမဲ့များနှင့် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ ရင်ဆိုင်ရသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် ခြိမ်းခြောက်ခံရမှုများကို လစ်လျူရှုရန် သို့မဟုတ် အနည်းဆုံး ဖုံးကွယ်ရန် ကြိုးစားသည်။ ထိုသို့အားနည်းချည့်နဲ့သည့် အနေအထားတွင် အကာအကွယ်ရရန် နိုင်ငံသားမဟုတ်သူတို့အနေဖြင့် အထူးအခွင့်အရေးများ ရှိပါသည်။

အသုံးအနှုန်းများ

‘နိုင်ငံသားမဟုတ်သူ’ ဆိုသည့် အသုံးအနှုန်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် နေထိုင်ပြီး ထိုနိုင်ငံမှ နိုင်ငံသားမဖြစ်သူကို ရည်ညွှန်းသည်။ ထိုအသုံးအနှုန်းမှာ ထိုနိုင်ငံမှ အခွင့်အရေးနှင့် အကာအကွယ်ကို မရရှိနိုင်သော လူ့အမျိုးအစားအားလုံးအတွက် အကျုံးဝင်ပါသည်။ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာခြင်းတွင် သတ်မှတ်ထားသော အထောက်အထားဖြင့် သတ်မှတ်ထားသော လမ်းကြောင်းမှ ခရီးသွားလာလျှင် ပုံမှန်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ပုံမှန်မဟုတ်ခြင်း ဆိုသည်မှာ လိုအပ်သော အထောက်အထားများမရှိခြင်း၊

သတ်မှတ်ထားသော လမ်းကြောင်းများကို ရှောင်ရှားသွားလာခြင်းဖြစ်ပြီး သို့မဟုတ် အတင်းအကျပ် ဖိအားပေးခံရသောကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းခြင်း ကမူ တစ်စုံတစ်ဦးသည် စစ်ပွဲများကြောင့် သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်ခြိမ်းခြောက်မှုကြောင့် ၎င်း၏နိုင်ငံမှ မဖြစ်မနေထွက်ခွာခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာသူများသည် အထောက်အထားရှိသူလည်းဖြစ်နိုင်သလို အထောက်အထား မရှိသူလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ အထောက်အထားရှိသူတွင် မှန်ကန်သော စာရွက်စာတမ်းများရှိပြီး အထောက်အထားမရှိသူတွင် လိုအပ်သောစာရွက်စာတမ်းများမရှိပါ။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင်းသို့ဝင် ရောက်သောအခါ မည်သည့်ဥပဒေကိုမှ ချိုးဖောက်ခြင်းဘဲ ဝင်ရောက်လာသူများကိုနိုင်ငံ အစိုးရ များက တရားဝင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများဟု ခေါ်ဝေါ်သည်။ တရားမဝင်ဆိုသည့် အသုံးအနှုန်းကို သုံးသောအခါ ထိုသူတို့သည် နိုင်ငံအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သောအခါ ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ပြီးဝင်ရောက် လာသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ တရားမဝင်သူများဟု သုံးနှုန်းလိုက်သောအခါ ထိုသူတို့သည် ရာဇဝတ်မှု များတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့သူများသဖွယ် ယူဆနိုင်ပြီး ဖမ်းဆီးခြင်းခံရနိုင်သည်။ သို့သော် တစ်ခါတစ်ရံ တွင် အစိုးရများသည် တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းပြုလုပ်ရာတွင် ခက်ခဲအောင်ပြုလုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အကုန်အကျများ အောင်ပြုလုပ်ထားခြင်းတို့ကြောင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများသည် ရွေးချယ်စရာ မရှိကြဘဲ အထောက်အထားမရှိသူအဖြစ် ရောက်ကြရသည်။

ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်း

အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြသည့် ရှည်လျားသော သမိုင်း ကြောင်းတစ်ခုရှိသည်။ အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် လူများရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းသည် အလွန် အားကောင်းပြီး အတားအဆီးမရှိသော နယ်စပ်များ၊ မညီမျှသော စီးပွားရေးတိုးတက်ခြင်းနှင့် စစ်ပွဲများကြောင့် နေရပ်ဒေသကို စွန့်ခွာထွက်ပြေးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်း လူများ ရွှေ့ပြောင်းမှုကြီးမားပြီး ဒေသတွင်းမှ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် အရှေ့အာရှဒေသရှိ နိုင်ငံများသို့လည်း ရွှေ့ပြောင်းကြသည်။ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများကို အကာအကွယ်ပေးမှုအားနည်းပြီး ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေများမရှိသဖြင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသအတွင်း နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများကို ခွဲခြားဆက်ဆံ ခြင်းသည် နိုင်ငံတိုင်းတွင် ရှိသည်။ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများကို အကာအကွယ်ပေးသော နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများတွင်လည်း လစ်ဟာချက်များ ရှိနေသည်။ အကြောင်းရင်းမှာ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများကို ဖော်ထုတ်ရန်နှင့် အမျိုးအစားခွဲခြားနိုင်ရန် ရှင်းလင်းသောဥပဒေများမရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသူများ သည် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု လိုအပ်နေပြီး အစိုးရများကမူ အထောက်အထားမရှိသူ အားလုံးကို တရားမဝင် နေထိုင်သူများအဖြစ် သတ်မှတ်ချင်သည့်မူဘက်သို့ ယိမ်းတတ်ကြသည်။

ဒုက္ခသည်များ

ဒုက္ခသည်များ ဆိုသည်မှာ ၁၉၅၁ ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော ဒုက္ခသည် သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသောနိုင်ငံများမှ အကာအကွယ်ကို ရှာဖွေကြသူများဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည်ဟု ဆိုရာတွင် လူမျိုး၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံရေးအယူအဆ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် လူမှုအစုအဝေး တစ်ခု အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်းကိုအကြောင်းပြု၍ အစိုးရက နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်းကို ခံစားရသူ ဟူသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ကိုက်ညီရမည်။ ဒုက္ခသည်အဖြစ် ခိုလှုံရန် ကြိုးစားသူတစ်ဦးက မိမိမှာ

ဒုက္ခသည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာလိုက်သောအခါ ထိုသူကို သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံက ဒုက္ခသည် အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ကိုက်ညီခြင်းရှိ မရှိ စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်သည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်က အဆုံးအဖြတ် ပေးပြီးသည်အထိ ထိုသူတို့ကို ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်က ပေးအပ်ထားသော ကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှုကို ပေးရမည်။ ဒုက္ခသည်အခွင့်အရေးများတွင် အခြေခံလိုအပ်ချက်များ၊ ဥပဒေအရ ရရှိနိုင်မည့်အကာအကွယ်နှင့် အလုပ်လုပ်ခွင့်တို့ ပါဝင်သည်။ အရေးအကြီးဆုံး အကာအကွယ် ပေးရမည့်အချက်မှာ ထွက်ပြေးလာသောနေရာသို့ ဒုက္ခသည်တစ်ဦးကို ၎င်း၏ဆန္ဒမပါဘဲ အတင်း အကျပ် ပြန်မပို့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ အထက်ပါ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ကိုက်ညီနေသော်လည်း အခြားနိုင်ငံတစ်ခုသို့ မထွက်ခွာသွားနိုင်သူကို ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာရွှေ့ပြောင်းရသူ (IDP) ဟု ခေါ်သည်။

အရှေ့တောင်အာရှတွင် ဒုက္ခသည် အုပ်စုနှစ်စု ရှိသည်။ ဒေသအပြင်ဘက် တောင်အာရှနှင့် အာဖရိကမှလာသော မြို့နေဒုက္ခသည်များနှင့် မလေးရှားနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတွင်ရှိသော မြန်မာများ အဓိကပါဝင်သည့် ဒေသအတွင်းမှ ဒုက္ခသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည်များကို အခြေအနေနှစ်ရပ်တွင် တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်တစ်လျှောက်ရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းရှိ ဒုက္ခသည်များနှင့် ဒေသ အပြင်ဘက်မှလာသူ အများဆုံးပါဝင်သော ဘန်ကောက်၊ ကွာလာလမ်ပူနှင့် ဂျကာတာကဲ့သို့ မြို့ပေါ် တွင်ရှိနေသော မြို့နေဒုက္ခသည်များဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် တတိယနိုင်ငံတွင် ပြန်လည်အခြေချ နေထိုင်ရန် မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် UNHCR က အသိအမှတ်ပြုမှုကိုရရန် စောင့်ဆိုင်းနေခြင်းဖြစ်သည်။

ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ

UNHCR သည် ဒုက္ခသည်များအရေးကို ဆောင်ရွက်ပေးသော ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်။ UNHCR သည် ဒုက္ခသည်များအား အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ အကူအညီပေးခြင်းနှင့် အခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းပေးခြင်း စသည်တို့ကို လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်အပ်နှင်းခံရသည်။ UNHCR သည် ဒုက္ခသည်နှင့်တူနေသော အခြေအနေတွင် နေထိုင်ရသောသူများ၊ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၊ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ၊ မူရင်းနိုင်ငံသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာသူများနှင့် အခြားစိုးရိမ်ရသောသူများကို အကူအညီပေးရန် အခွင့်အာဏာရှိသည်။ ထိုသူများကို ရွှေ့ပြောင်း အခြေချပေးခြင်း၊ နေရပ်သို့ပြန်လည်ပို့ဆောင်ပေးခြင်းစသည့် ရေရှည်ကောင်းကျိုးဖြစ်စေမည့် ဖြေရှင်းနည်းများကိုလည်း ရှာဖွေပေးသည်။ ဒုက္ခသည်များအတွက် ကျယ်ပြန့်သော ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများပေးခြင်း၊ ဥပဒေနှင့်ပတ်သက်သည့် အကူအညီပေးခြင်းနှင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုများ ပြုလုပ်ကြခြင်းအစရှိသည် တို့ကိုဆောင်ရွက်ကြသည့် ဒေသခံ NGO များကဲ့သို့ အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့ အစည်းများလည်း ရှိသည်။

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းဆိုသည်မှာ မည်သည့်နိုင်ငံကမျှ လူတစ်ဦးကို ၎င်းတို့၏ ဥပဒေများအရ နိုင်ငံသားတစ်ဦးအဖြစ် မသတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူများ၏ဘဝတွင် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို နည်းလမ်းများစွာဖြင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။ ဥပမာ - အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများကို

လက်လှမ်းမမီခြင်းနှင့် လုံခြုံရေးကိုခြိမ်းခြောက်ခံရမှုများဖြင့် ကြိုတွေ့ရခြင်းဖြစ်သည်။ မကြာသေးခင်ထိ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူများ၏ ပြဿနာများသည် လစ်လျူရှုခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ လူတစ်ဦးသည် မိဘများမှတစ်ဆင့် ဖြစ်စေ၊ မွေးဖွားရာအရပ်ဖြစ်ခြင်း၊ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း၊ နိုင်ငံသားပြုခွင့်ရခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် နိုင်ငံသားအဖြစ် ရရှိနိုင်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှရှိနိုင်ငံအများစုသည် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ် လျှောက်ထားခြင်းတို့အားဖြင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကို ပေးသော်လည်း စည်းကမ်းချက် များမှာ ခက်ခဲပြီးကုန်ကျစရိတ် ကြီးမားသည်။ ဥပဒေအရ (Dejure) နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း ဆိုသည်မှာ လူတစ်ဦးသည် ဥပဒေအရ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်မရှိခြင်းဟု ခေါ်သည်။ လက်တွေ့အရ (Defacto) နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံသားတစ်ဦးဖြစ်ရန် ဥပဒေအရ နိုင်ငံသားဟု မသတ်မှတ်ထားသော် လည်း ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေများအရ နိုင်ငံသားဖြစ်လာရန် အရည်အချင်း ပြည့်နေသူဟု ဆိုလို သည်။

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်နှစ်ခုမှာ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ပေးထားသည့် ၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော Convention Relating to the Status of Stateless Persons နှင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းကို လျှော့ချရန် အစိုးရများအား နည်းလမ်းအမြောက်အများကို ပေးထား သည့် ၁၉၆၁ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော Convention on the Reduction of Statelessness တို့ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းကို ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ CRC၊ CEDAW နှင့် ICCPR ကဲ့သို့ အခြားစာချုပ်များတွင်လည်း အသိအမှတ်ပြုထားသည်။

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း အကြောင်းရင်းများနှင့် ဖြေရှင်းချက်များ

အစိုးရတစ်ရပ်၏ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဝေးကွာလွန်းသော နယ်စပ်များနှင့် အစိုးရနှင့်ပုံမှန် ဆက်သွယ်မှုမရှိသော နေရာများတွင် နေထိုင်သောသူများသည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်လာနိုင်သည်။ အချိန် ကြာစွာ ခရီးသွားနေလျှင် သို့မဟုတ် မိခင်နိုင်ငံ၏ပြင်ပတွင် သားသမီးမွေးဖွားထားလျှင် ထိုသူများ သည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားတစ်ခုမှ တစ်ခုသို့ ကူးပြောင်းသည့်အခါတွင်လည်း မိခင်နိုင်ငံသား ပျောက်ဆုံးနိုင်သည်။ မိခင်မှ ၎င်း၏နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို သားသမီးသို့ ပေး၍မရသည့် အခါ ထိုမညီမျှသော မျိုးရိုးဆင်းသက်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကြောင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နိုင်သည်။ နောက်ဆုံး တွင် လူများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းခံရသဖြင့် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း ပျောက်ဆုံးနိုင်သလို အစိုးရများက လူနည်းစုလူမျိုးတစ်ခုကို နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုသော နိုင်ငံများတွင်လည်း နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းမှ ဆုံးရှုံးနိုင်သည်။

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေခြင်း၏ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် တုံ့ပြန်နည်း (၄)နည်း ရှိပါသည်။ ဖော်ထုတ် ခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများရှိသည့် နေရာကိုဖော်ထုတ်ခြင်း၊ တားဆီးခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံမဲ့ မဖြစ်ကြရလေအောင် ဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ပေးခြင်းနှင့် ကလေးများကို မွေးစာရင်းသွင်းပေးခြင်း အားဖြင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းအား တားဆီးပေးခြင်း၊ လျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံသား ရသင့်သည့် သူများအား နိုင်ငံသားပေးအပ်ခြင်းနှင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံမဲ့လူသားတို့၏ လူ့အခွင့်အရေး များကို အသိအမှတ်ပြုရန် မပျက်ကွက်စေရေးတို့ ပါဝင်သည်။

ခ။ စာမေးပွဲ သို့မဟုတ် အက်ဆေးမေးခွန်းများ

- သင်နိုင်ငံအတွင်းရှိ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ရှိနေသော နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူများ၊ ဒုက္ခသည်များ၊ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများနှင့် လူကုန်ကူးခြင်းခံရသူများအကြောင်း (အကယ်၍ ရှိနေခဲ့လျှင်) သုတေသနတစ်ခု ပြုလုပ်ပါ။ သင့်နိုင်ငံတွင် ထိုလူအုပ်စုများ အဘယ်ကြောင့် ရှိနေပါသနည်း။
- သင်၏နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများသည် မည်ကဲ့သို့သော ထိခိုက်နစ်နာမှုများနှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုများဖြင့်ရင်ဆိုင်ရသနည်း။ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ပုံစံများကို စဉ်းစားကြည့်ပြီး ထိုနိုင်ငံသား မဟုတ်သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် မည်သို့ကဲ့ ဆောင်ရွက်နေသည်ကိုဖော်ပြပါ။
- အပိုင်း (၆. ၄. ၂) တွင်ဖော်ပြခဲ့သော စာချုပ်(၄)ခုကို သင့်အစိုးရမှ အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးထားပြီးပြီလား။ အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးထားသော စာချုပ်များရှိလျှင် အဘယ်ကြောင့် ထိုစာချုပ်များကို လက်မှတ်ထိုးခဲ့သည်ဟု ထင်ပါသနည်း။ အတည်မပြုထားသော စာချုပ်များကို အစိုးရမှအတည်ပြုရန် မည်သည့်အရာများက ဟန့်တားထားသနည်း။
- သင်၏နိုင်ငံတွင် ဒုက္ခသည်တစ်ဦးက ၎င်း၏အခွင့်အရေးများကို မည်ကဲ့သို့ တောင်းဆိုနိုင်သနည်း။ ထိုလူသည် ဒုက္ခသည်တစ်ဦးဖြစ်လျှင် မည်သည့်ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ကာကွယ်မှုတို့ ရရှိသနည်း။
- သင်၏နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ဥပဒေက အဘယ်နည်း။ ထိုဥပဒေက အမျိုးသမီး၊ ကလေးနှင့် လူမျိုးစုငယ်များအတွက် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို မျှမျှတတ ပေးအပ်ပါသလား။
- နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းကို လျော့ချရန်အတွက် သင့်နိုင်ငံက မည်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ခဲ့သနည်း။ မကြာသေးခင် ကာလများတွင် သင့်နိုင်ငံ၌ နိုင်ငံသားပေးအပ်သည့် ဥပဒေများကို ပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် မူဝါဒများ ပြောင်းလဲခြင်း ပြုလုပ်ခဲ့ပါသလား။

ဂ။ ထပ်မံလေ့လာဖတ်ရှုရန်များ

အရှေ့တောင်အာရှရှိ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်း၊ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများနှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများ အကြောင်း ခြုံငုံဖော်ပြချက်များ

- ဒေသတွင်း ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းဆိုင်ရာ လက်ရှိအခြေအနေနှင့် သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာ စစ်တမ်းကောက်ယူထားမှုများကို ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (IOM) ၏ သုတေသန အစီရင်ခံစာများတွင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။
- နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမား အဖွဲ့အစည်း (ILO)
- ဖိလစ်ပိုင်မှ ထုတ်ဝေးသော Asian and Pacific Migration Journal သည် ဒေသအတွင်း သုတေသနများကို ပုံမှန်ထုတ်ဝေလျက်ရှိပါသည်။

နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများ၏ အခွင့်အရေးကို ဖော်ပြထားသော စာပေအထောက်အထားမှာ နိုင်ငံသား မဟုတ်သူများဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ် David Weissbrodt ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များမှ လွဲလျှင် အလွန်နည်းပါးပါသည်။ ၎င်း၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို အင်တာနက်တွင် ရှာဖွေတွေ့ရှိ နိုင်ပါသည်။

ဒုက္ခသည်များ

အောက်ပါ စာရေးဆရာများသည် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် အခွင့်အရေးများအကြောင်း ဖတ်စာအုပ်များ ရေးသားခဲ့ဖူးသူများ ဖြစ်ပါသည်။ (ထိုစာရေးသူများ၏ စာများကိုဖတ်ချင်ပါက အင်တာနက် စာမျက်နှာတွင်လည်း ရှာနိုင်ပါသည်။)

- Guy Goodwin-Gill and Jane McAdam
- BS Chimni.
- James Hathaway
- Vitit Muntarbhorn has a 1992 book called the Status of refugees in Asia

Refugee Law Reader စာအုပ်သည် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအကြောင်းအခမဲ့ အွန်လိုင်း ဖတ်စာအုပ်ဖြစ်ပြီး ထိုစာအုပ်တွင် အာရှဒေသရှိ ဒုက္ခသည်များကို ကာကွယ်ပေးခြင်း အခန်း ပါဝင်ပါသည်။

ဒုက္ခသည်များ၏ဖြစ်ရပ်များနှင့် ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို သုတေသနပြုလုပ်ရန် အတွက် UNHCR ၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာသည် အလွန်အသုံးဝင်ပါသည်။ ၎င်းတို့၏ Global Report, New Issues in Refugee Research series, Refugees Magazine နှင့် လက်စွဲစာအုပ် များ (Handbooks) သည် အထူးသဖြင့် အသုံးဝင်ပါသည်။

ဒုက္ခသည်များနှင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သူများအကြောင်း အထောက်အထားများကို Refworld

အင်တာနက် စာမျက်နှာတွင် တွေ့ရှိနိုင်သည်။ Forced Migration Review သည် အလွန်အသုံး
ဝင်သော မဂ္ဂဇင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး အင်တာနက်စာမျက်နှာတွင် အခမဲ့ ရရှိနိုင်သည်။

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း

အခြားသော လက်စွဲများနှင့် စာအုပ်များမှာ -

- Equal Rights Trust - ဤအဖွဲ့အစည်းတွင် မကြာသေးမီကထုတ်ဝေခဲ့သော Unravelling Anomaly အပါအဝင် အစီရင်ခံစာ အမြောက်အများ ထုတ်ဝေသည်။
- Refugee International သည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော သုတေသန အစီရင်ခံစာ များ ထုတ်ပြန်သော အစီအစဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။
- Refworld တွင် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်း အများအပြား ရှိသည်။
- UNHCR ၏ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း အင်တာနက်စာမျက်နှာတွင် လမ်းညွှန်ချက်များ၊ သုတေသနများ နှင့် သဘောတူစာချုပ်များကို ညွှန်ပြသော အခြားစာမျက်နှာများ ရှိသည်။